

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ PRVNÍ ROČNÍK

9

Požadavky XVI. sjezdu KSČ na vyšší kvalitu a efektivnost SPP při zabezpečování bojové pohotovosti ČSLA

XVI. sjezd KSČ dále rozpracoval a konkretizoval generální linii výstavby rozvinuté socialistické společnosti, jejíž nedílnou součástí je i další zvyšování a upevňování obranyschopnosti země. Obrana vymožeností socialistické revoluce je relativně neměnná po celou dobu existence třídních, antagonistických rozporů mezi socialismem a kapitalismem. Proměnlivé jsou vnitřní a vnější podmínky, dané sociálně politickým, ekonomickým a vědeckotechnickým vývojem. XVI. sjezd KSČ se zabýval podrobným rozbořem vnějších a vnitřních podmínek výstavby rozvinuté socialistické společnosti a ukázal, že úkol dále zvyšovat obranyschopnost země, bojovou sílu, připravenost a pohotovost armády bude realizován ve stále složitější mezinárodně politické situaci. Ve vnitropolitické situaci bude tento úkol ovlivňován plněním dlouhodobé hospodářské strategické linie, zaměřené na vysokou efektivnost výroby a kvalitu veškeré práce. Její podstatou je převedení ekonomiky na intenzivní faktory rozvoje, strukturální přeměny národního hospodářství, vysoká hospodárnost, zhodnocování všech zdrojů a zdokonalování řízení. Vojenskopolitická linie strany ukládá velitelským, politickým orgánům a stra-

nickým organizacím uplatňovat požadavky této strategické linie při plnění všech úkolů bojové pohotovosti a připravenosti ČSLA. Celým procesem výcviku a výchovy musí prolínat efektivnost a hospodárnost.

XVI. sjezd KSČ přijal a plně vycházel z analýzy mezinárodně politických vztahů XXVI. sjezdu KSSS. Za hlavní nebezpečí pro světový mír označil XXVI. sjezd KSSS novou etapu horečného zbrojení, které ohrožuje mezinárodní stabilitu a značně zvyšuje nebezpečí vzniku války. XXVI. sjezd KSSS varoval, že v samotném vývoji vojenské techniky se odehrávají prudké a pronikavé změny, jejichž následkem je omezení nebo i úplné znemožnění kontroly dohodnutého množství této techniky i její použití. Tato skutečnost staví před bojovou pohotovost armád socialistických zemí nové praktické i teoretické úkoly. Soudruh Brežněv dále upozornil na nebezpečí, které vyplývá pro mír z pokusu narušit dnešní vojenskostrategickou rovnováhu. „Nynější vojenskostrategická rovnováha mezi SSSR a USA, mezi Varšavskou smlouvou a NATO“ — řekl L. I. Brežněv na XXVI. sjezdu KSSS — „slouží objektivně zachování míru ve světě.“ [Zpráva o činnosti ÚV KSSS XXVI.

sjezdu a další úkoly strany ve vnitřní a zahraniční politice. Rudé právo, 24. 2. 1981, s. 3.] Vedení NATO se snaží realizovat vojenskostategickou převahu ve dvou směrech. Především cestou zdokonalování strategických jaderných sil, rozpracováním a zdokonalováním mezikontinentálních balistických raket, další výstavbou ponorek Trident s jaderným pohonem a rozpracováním nových křídlatých raket, které mají své základny na zemi, ve vzduchu a na moři. Dále narůstáním sil všeobecného určení, ve kterých se zdokonalují operačně taktické jaderné síly vybavené moderními systémy Lance, Pershing-2 a vytvořením zásob neutronové munice se zařízeními, které umožní buď obyčejný nebo jaderný výbuch.

Prudký růst výdajů na zbrojení členských zemí NATO, především USA, jejichž značná část je věnována na urychlený rozvoj nových druhů strategických jaderných zbraní, je současně provázen politickou hysterií proti socialistickým zemím a zejména proti Sovětskému svazu, kterou rozpoutala státní administrativa amerického prezidenta Reagana. Tento nereálný politický kurs vlády Spojených států amerických byl v podstatě podpořen i na jednání sedmi představitelů předních kapitalistických států v Ottawě v červenci t. r.

Z rozboru mezinárodně politické situace na XVI. sjezdu KSČ a XXVI. sjezdu KSSS můžeme vyvodit jednoznačný závěr, že nebezpečí války zdaleka nepominulo. Naopak, vztahy mezi socialismem a kapitalismem se vinou vlády USA značně zosílily, a proto je ze strany socialistických zemí potřebná maximální míra politické bdělosti a ostražitosti. V tomto smyslu je bojová pohotovost a připravenost armád Varšavské smlouvy objektivně nutností, která sehraává rozhodující úlohu v boji za udržení světového míru.

ČSLA má důležité místo v obranném svazku Varšavské smlouvy, a proto i kvalita její bojové pohotovosti a připravenosti musí odpovídat novým podmínkám a požadavkům, nastoleným na XVI. sjezdu KSČ. Ujasňováním těchto podmínek a po-

žadavků se zabýval celoarmádní stranický aktiv, který rozpracoval a konkretizoval závěry XVI. sjezdu KSČ na podmínky ČSLA. S veškerou vážností upozornil vojenské rady, velitele, politické orgány a stranické organizace ZVO, aby zvýšily péči o bojovou připravenost útvarů a svazků, které stojí bezprostředně na západní hranici. V oblasti bojové a mobilizační pohotovosti i nadále dominuje požadavek komplexního přístupu při jejím zabezpečování, který je představován dialektickou jednotou vojenských, vojenskopolitických a vojenskotechnických činitelů ovlivňujících její vnitřní kvalitu. Ministr národní obrany armádní generál Martin Džur ve vystoupení na celoarmádním stranickém aktivu výstižně vyjádřil, v čem spočívá komplexnost chápání bojové pohotovosti: „V uplynulém období sme pri zaistovaní spoľahlivej obrany vlasti mali na zreteli predovšetkým zabezpečenie vysokej bojovej pohotovosti armády, v ktorej sa odráža jej vybavenosť modernými zbraňami a bojovou technikou, morálne politický stav, uvedomelá disciplína a úroveň bojovej pripravenosti všetkých vojakov a v neposlednom rade umenie veliteľov riadiť vojská a efektívne využívať bojové a materiálne prostriedky.“ (Materiály z jednání celoarmádního stranického aktivu, s. 38.)

Znovu je zdůrazňován požadavek, aby se dařilo do vědomí a jednání velitelů a vojáků účinněji prosazovat komplexní chápání bojové pohotovosti jako dosažení takového kvalitativního stavu svazků, útvarů a jednotek, který bude zabezpečovat maximální a nepřetržitou připravenost vojsk, štábů a bojové techniky, schopnost urychleně vstoupit do bojového střetnutí a úspěšně je vést. Se vší vážností vyvstává otázka nepřetržité připravenosti bojové techniky a zbraní k okamžitému zasazení do bojové činnosti.

Celoarmádní stranický aktiv dále upozornil na nutnost věnovat pozornost zabezpečení organizovaného přechodu armády z mírového na válečný stav. Bojová pohotovost představuje jednotu bojových a pohotovostních faktorů. Jestliže naplño-

vání bojových faktorů je záležitostí každodenního výcviku v polních podmínkách, ve kterých vojska získávají bojovou připravenost, pak pohotovostní systém umožňuje tuto bojovou připravenost realizovat při plnění předurčených bojových úkolů. Promyšlený, zplánovaný a procvičený komplex opatření a činností, který tvoří jádro pohotovostního systému, pomocí něhož jsou vojska uváděna do jednotlivých stupňů bojové pohotovosti, je zároveň zárukou organizovaného a plynulého přechodu svazků, útvarů a jednotek z mírového na válečný stav. Zvláštního významu nabývá tato činnost v souvislosti s vědeckotechnickým vývojem ve vojenství a existencí takových zbraňových systémů a vojenské techniky, které nutí přistupovat k bojové pohotovosti jako k neukončenému a stále se vyvíjejícímu procesu.

Úkoly bojové pohotovosti jsou rozsáhlé a různorodé, plně odrážejí její mnohokomponentnost a spjatost s rozličnými činiteli sociálně politického a vojenskotechnického charakteru. V duchu požadavků XVI. sjezdu KSČ a celoarmádního stranického aktivu k rozpracování jeho závěrů bude nutné zvýšit kvalitu a efektivnost práce velitelů, politických pracovníků a stranických organizací při zabezpečování úkolů bojové pohotovosti. Tento požadavek není nový, byl řešen již na XIV. a XV. sjezdu KSČ a úroveň jeho plnění byla analyzována na jednotlivých zasedáních ÚV KSČ. XVI. sjezd KSČ zdůraznil naléhavost a nezbytnost tohoto požadavku vzhledem k rostoucímu tlaku vnějších podmínek na naši ekonomiku a poukázal na nutnost mnohem rozhodnějších a energičtějších přístupů zejména vedoucích pracovníků při jejich realizaci. XVI. sjezd zároveň konstatoval, že se nepodařilo prosadit požadovaný obrat při realizaci dlouhodobé hospodářské strategie vysoké efektivnosti výroby a kvality veškeré práce. Ze sjezdových materiálů jednoznačně vyplývá, že prosadit požadovaný obrat znamená především dosáhnout změny v přístupech lidí k plnění vytyčených úkolů. To je opět závislé na tom, jak se podaří změnit, pozi-

tivně ovlivnit jejich myšlení a jednání. Dosáhnout obratu při plnění strategické hospodářské linie strany a v armádě při plnění úkolů bojové pohotovosti a pohotovosti a připravenosti, znamená vést houbavý, cílevědomý a soustavný boj za nové myšlení lidí, za jejich ideovou úroveň, politické a odborné znalosti.

Celoarmádní stranický aktiv došel k závěru, že ani v ČSLA se nepodařilo důsledně splnit požadavek strany na vysokou kvalitu a efektivnost veškeré práce. Zároveň zdůraznil, že „... kurs strany na kvalitu a efektivnost platí nejen pro ekonomickou oblast, ale i pro politickou sféru a stranickou činnost“. [Materiály z jednání celoarmádního stranického aktivu, s. 25.] Z tohoto hlediska se do popředí pozornosti velitelů, politických pracovníků a stranických organizací dostává celá oblast stranickopolitické práce, její zkvalitnění a zefektivnění. Je pochopitelné, že tento obecný požadavek platí nejen ve vlivu na bojovou pohotovost, ale na veškerý život a činnost armády. Na druhé straně bojová pohotovost svým rozsahem zasahuje všechny podstatné oblasti života armády, je neoddělitelně spjata s celým procesem výchovy a výcviku vojsk a tvoří jádro činnosti velitelů, politických orgánů, štábů a stranických organizací.

Na čem je závislá kvalita a efektivnost stranickopolitické práce, má hledat zdroje jejího dalšího rozvíjení a prohlubování?

Při pojmovém ujasňování efektivnosti stranickopolitické práce nemůžeme v žádném případě vystačit s pouhou ekonomickou aplikací tohoto pojmu, i když jeho podstata — dosáhnout co nejvyšších výsledků s co nejmenším vynaložením lidské energie a času — má svou platnost i ve stranickopolitické práci. Základem pro hodnocení účinnosti stranickopolitické práce se musí stát jednotka kvalitativních a kvantitativních hledisek s důrazem na kvalitativní stránky. V praxi dosud přetrvávají tendence dávat přednost kvantitě na úkor kvality. Za hlavní ukazatele v hodnocení jsou často vydávány počty akcí, počet zúčastněných, množství článků, odvysíla-

ných relací apod. Objektivních i subjektivních příčin je jistě celá řada, ale za základní gnozeologickou příčinu můžeme považovat obtížnost a složitost přesnějšího zjištění toho, jakých kvalitativních změn bylo na základě konkrétních opatření, použitých metod a forem dosaženo v myšlení lidí, v čem se pozitivně nebo i negativně projevila činnost jednotlivých subjektů stranickopolitické práce, a jak se toto vše odrazilo v praktické činnosti a jednání lidí, na úrovni plnění úkolů bojové a politické přípravy, v morálně politickém stavu, kázni a v konečném důsledku na celkové úrovni bojové pohotovosti a připravenosti útvaru nebo jednotky. Exaktní vyjádření efektivnosti stranickopolitické práce je do jisté míry objektivně omezeno složitostí a rozporností výchovy lidí, celého procesu jejich přesvědčování a získávání pro politiku strany a k aktivnímu plnění její vojenskopolitické linie. Závislost účinnosti tohoto procesu na mnoha činitelích a dosavadní zkušenosti a poznatky z vlivu stranickopolitické práce na tuto oblast však vedou k poznání, že úspora lidské energie a času při výchově lidí nebude ve stranickopolitické práci vždy to hlavní a podstatné a že rozhodující budou dosahované výsledky, intenzivní, trpělivá a každodenní práce s lidmi.

Základním předpokladem efektivnosti stranickopolitické práce je efektivnost činnosti velitelů, politických pracovníků a stranických organizací. Mnoho záleží na ideově teoretické a odborné připravenosti velitelů, na jejich politických přístupech k plnění vojenskoodborných úkolů. Dosáhnout pozitivnějšího vztahu, zejména mladých velitelů, ke stranickopolitické práci, k jejímu aktivnímu charakteru — v tom jsou skryté značné rezervy efektivnosti a kvality této činnosti. Rovněž nedostatky v analytické a plánovací činnosti velitelů a politických orgánů často zabráňují dosahování efektivnějších výsledků ve výchově a výcviku vojsk. Politické orgány a politický aparát spolu se základním stranickým aktivem musí objektivně analyzovat situaci v útvech a jednot-

kách, střízlivě plánovat stranickopolitickou práci na jednotlivá období, volit věcná a reálná opatření a jim odpovídající metody a formy práce. V celé struktuře politických orgánů bude nutné vážně se zamyslet nad úrovní vlastní řídicí a organizátorské práce a nad uplatňováním leninského stylu práce. Celoarmádní stranický aktiv upozornil vedoucí pracovníky, že „...zkvalitňování řídicí a organizátorské práce vyžaduje rozloučit se s nejednou vžitou představou, metodou řízení, návykem myšlení i způsobem chování“. (Materiály z jednání celoarmádního stranického aktivu, s. 14.) Vyzdvihuje ty stranické organizace, zejména na štábech „...které se zcela konkrétně zabývají úrovní řízení a vedou komunisty k tomu, aby si rozhodněji osvojovali leninský styl práce, stáli v čele tvořivého, progresivního řešení problémů vojenské teorie a praxe, překonávali administrativní metody řízení, rutinu, šablonovitost a odstraňovali byrokratismus a papírování“. [Tamtéž.]

Dalším požadavkem na stranickopolitickou práci při zabezpečování bojové pohotovosti je komplexnost. Komplexní přístup je zároveň předpokladem vysoké kvality a efektivnosti veškeré stranickopolitické práce. Komplexní přístup nezahrnuje pouhý požadavek všestrannosti, to znamená brát v úvahu vše, co daný jev nebo proces podmiňuje, ale i citlivý výběr toho hlavního, podstatného pro vývoj daného jevu. Nechápat pod pojmem komplexnost jenom mechanický součet určitých složek nebo činností, ale vidět především jejich dialektický vztah, kvantitativní a kvalitativní vývoj. Komplexnost v přístupu politických orgánů a stranických organizací k bojové pohotovosti znamená orientovat pozornost vlastní i podřízených stupňů na podstatné úkoly a činnosti, které se promítají do její úrovně. Metodou hlavního článku postihnout co je v daném časovém období a v konkrétních podmínkách pro zabezpečení bojové pohotovosti rozhodující.

Určité rezervy jsou i v zelektivnění stranického vlivu na bojovou pohotovost,

Zvyšovat akceschopnost stranických organizací je především záležitostí diferencovaného řízení ze strany politických orgánů, aktivní práce politických pracovníků uvnitř stranických organizací a v neposlední řadě zkvalitňování členské základny. Zvyšovat ideově politickou a teoretickou úroveň komunistů je předpokladem jejich aktivní, individuální práce mezi bezpartijními vojáky, která pomáhá politickému orgánu neustále obnovovat a upevňovat pevné spojení s masami. Náčelník HPS ČSLA generálplukovník PhDr. Antonín Brabec na celoarmádním stranickém aktivu připomněl, že „...armáda je svým složením mladým a stále se obnovujícím organismem. Jen soustavným obnovováním a upevňováním spojení strany se širokými masami bezpartijních a rozvíjením jejich tvůrčí iniciativy mohou komunisté splnit i nejsložitější úkoly. Jen v osobním styku mohou komunisté poznávat lidi, jejich problémy a starosti, působit na jejich myšlení a konání.“ (Materiály z jednání celoarmádního stranického aktivu, s. 29.)

O úrovni činnosti politických pracovníků svědčí výsledky práce stranických organizací a jednotlivých komunistů. Političtí pracovníci pomáhají výborům ZO KSČ organizovat příkladnost komunistů při plnění požadavků bojové pohotovosti. Vedou přehledy o výsledcích dosahovaných komunisty v základních družích bojové přípravy, sledují jejich politický růst, věnují pozornost zkvalitňování členské základny a orientují stranické organizace zejména na mladé vojáky z povolání, kteří plní rozhodující úkoly v systému bojové pohotovosti.

Další z možných kritérií hodnocení efektivity stranickopolitické práce je dosažení potřebné úrovně sjednocení lidí, cílů

a úkolů, jejich uvědomělé ztotožnění s požadavky bojové pohotovosti. Získávání lidí ke spolupráci, uvědomělý rozvoj aktivity není možné úspěšně řešit bez znalosti činitelů, které lidské jednání ovlivňují. Prohloubení efektivity stranickopolitické práce je mimo jiné závislé na tom, jak velitelé, političtí pracovníci a stranické organizace využívají poznatků sociální psychologie, která se zabývá vlivem sociálních podmínek na osobnost, zkoumáním vztahu lidí k prostředí, v němž žijí a problematikou jejich motivace. Získat lidi pro plnění i nepopulárních úkolů, spjatých s bojovou pohotovostí, znamená vycházet ze znalostí jejich zájmů, vlastností, charakterů, proniknout k podstatě jednání lidí, poznat skutečné pohnutky jejich chování a činnosti. Politické orgány a stranické organizace by měly mít zpracované podrobné analýzy schopností, zvláštností, povahových vlastností komunistů, velitelů, příslušníků štábů a diferencovaně jich využívat při vydávání úkolů. Stranickopolitickou prací účinněji působit na některé důležité motivační činitele, jako jsou mezilidské vztahy mezi vojáky z povolání a základní služby v malých vojenských kolektivech, vztahy nadřízených a podřízených, vztahy mezi vojáky základní služby navzájem, podmínky pro rozvoj pracovní a společenské aktivity, objektivní a spravedlivé hodnocení, správné uplatňování kázeňské praxe, péče o podřízené, vytváření podmínek pro řešení osobních a rodinných problémů při respektování požadavků bojové pohotovosti atd. Pozitivní sociálně psychologické podmínky, na kterých se podílí stranickopolitická práce, vytvářejí příznivou atmosféru pro činnost vojáků z povolání i základní služby a bezprostředně se promítají do úrovně bojové pohotovosti.

Hlavním smyslem zvyšování kvality a efektivity stranickopolitické práce je plnění vedoucí úlohy strany ve všech oblastech života a činnosti vojsk s důrazem na prohlubování bojové pohotovosti a připravenosti útvarů a jednotek ČSLA v duchu požadavků vojenskopolitické linie XVI. sjezdu KSČ.

Aktuální požadavky na rozvíjení vojenskoteoretického myšlení velitelského sboru ČSLA

XVI. sjezd KSČ s velkou naléhavostí vytyčil mimořádné požadavky na kvalitu a efektivnost veškeré práce v nastávajícím období budování a obrany naší vyspělé socialistické společnosti. Generální tajemník ÚV KSČ G. Husák ve zprávě pro sjezd zdůraznil, že: „Určujícím činitelem intenzifikace a nejmocnějším zdrojem růstu produktivity společenské práce je věda a technický pokrok.“ Soudruh G. Husák konstatoval, že přes nesporné úspěchy neodpovídá tempo rozvoje a využívání vědy potřebám i možnostem, jež máme. V přednesené zprávě mimo jiné uvedl: „Rozvoj společenských věd se neobejde bez tvůrčích diskusí, kritického ovzduší, bez smělého hledání a zejména zásadového stranického přístupu.“ Tato slova platí plně i pro rozvoj a využívání vojenské vědy a pro rozvoj tvůrčího vojenskoteoretického myšlení velitelského sboru ČSLA.

Současná etapa uplatňování výsledků vědeckotechnického rozvoje v ozbrojených silách, nazývaná pro své ohromné kvalitativní změny vědeckotechnickou revolucí ve vojenství, vyvolává nové, kvalitativně vyšší požadavky na tvořivost velitelského sboru ČSLA, zejména na rozvoj tvůrčího vojenskoteoretického myšlení příslušníků MNO i štábů svazů a svazků ČSLA. Tyto požadavky jsou znásobeny stále se zostru-

jícími třídami a sociálními rozpory ve světě a z toho vyplývající trvalou hrozbou imperialistické agrese.

Z těchto důvodů je třeba si plně uvědomit aktuálnost požadavků, které ve směru zvyšování úrovně vojenskoteoretického myšlení a poznání příslušníků velitelského sboru ČSLA vyvolávají úkoly efektivní výstavby ČSLA a trvalého zvyšování její politické, bojové a mobilizační připravenosti.

Jestliže v minulých válkách se mohl velitel v řadě případů spoléhat pouze na své zkušenosti a empirické znalosti, v současných podmínkách to zjevně nestačí. Bez teoretických znalostí a zvládnutí nejnovějších poznatků vojenské vědy na svém úseku, bez rozvíjení vojenskoteoretického myšlení a jeho promítání do vlastní vojenské praxe nemůže dnes velitel ani pracovník štábu úspěšně plnit své povinnosti.

Výsledky dosažené vojenskou vědou nejsou jejím posledním slovem ani vyvrcho- lením. Změny, které probíhají ve vojenskopolitické situaci ve světě, pokračující vojenskotechnický rozvoj, neustálé zdokonalování vojenství — to vše staví před vojenskoteoretické myšlení vojenských kád- rů nové úkoly a problémy.

Aktuálnost požadavků na zvyšování úrovně vojenskoteoretického myšlení důstojníků a generálů ČSLA

Charakteristickým rysem současné epochy je neobvykle rychlý rozvoj vědy, růst jejího vlivu na všechny stránky materiálního a duchovního života společnosti.

„Nyní se vytvořil nový vztah mezi vědou a výrobou, mezi vědou a vojenskou praxí,“ říká maršál Sovětského svazu A. A. Grečko v knize „Na stráž míru a socialis-

mu" na str. 58 a pokračuje: „Zároveň s tím, že se stává věda bezprostřední výrobní silou, je také jedním z rozhodujících faktorů k dosažení vítězství v soudobé válce.“

Vědeckotechnický pokrok má v první řadě vliv na materiálně technickou základnu vedení boje, na kvalitu výzbroje a vojenské techniky. Současně má však vědeckotechnický pokrok rozhodující vliv na všechny oblasti vojenství, na všechny součásti vojenského umění — strategii, operační umění, taktiku, na vojenskou výstavbu všech druhů vojsk a služeb, na velení, na opatření k udržování vysoké bojové pohotovosti ozbrojených sil, na způsoby výcviku a výchovy vojsk.

Než se však nově způsobí vedení válečné činnosti, zdokonalování organizační struktury druhů vojsk a služeb, zkvalitňování jejich bojové a politické přípravy a zvyšování bojové pohotovosti stanou součástí vojenské praxe, musí se nalézt a teoreticky zdůvodnit. Proto velmi vzrostla úloha vojenské vědy, která se stala zvláště důležitým činitelem bojeschopnosti vojsk a vědecké řízení vojsk se stalo rozhodující podmínkou vítězství.

Soudruh L. I. Brežněv ve zprávě ÚV KSSS na XXV. sjezdu strany zdůraznil, že: „... úspěch vědeckotechnické revoluce, její příznivý vliv na ekonomiku a na všechny stránky života společnosti nelze zajistit pouze úsilím vědeckých pracovníků.“ Stejně tomu je tak ve vojenství. Zavádění vědeckých metod vojenské výstavby, těsnější sepestí vojenské vědy s praxí vytvářejí před námi zvláště důrazně úkol zapojit do vědecké činnosti velitele, štáby a politické orgány. Vyplývá to z požadavku strany novátorsky chápat jevy a procesy neustále se měnící skutečnosti a tvůrčím způsobem je rozvíjet.

Dnes je mimořádně aktuální leninská teze, že **vedoucí nejsou čistě administrátoři, ale teoretiky, vědeckými pracovníky**, kteří musí mít solidní znalosti, dovednost vědecky organizovat svou práci. V. I. Lenin zdůrazňoval zejména na adresu státního aparátu, že je třeba stále se učit, dbát na to, aby vědění nezůstalo mrtvou literou nebo módní fráží, ale aby opravdu proniklo lidem do krve, aby se doopravdy stalo nedílnou součástí jejich života. Proto je tak důležité organizovat praktickou činnost velitelů, štábů a politických orgánů v těsném sepestí s vojenskou vědeckou prací, s tvůrčím hledáním nejlepších rozhodnutí ve složitých otázkách vojenství. Zvláštní význam má vědecký přístup v činnosti vyšších štábů ČSLA. Z tohoto hlediska je nutné dívat se na rozvíjení vojenskoteoretického myšlení

a poznání příslušníků štábů svazků, svazů a MNO.

Přitom je třeba zamyslet se i nad slovy L. I. Brežněva, který na XXV. sjezdu KSSS zdůraznil, že: „... revoluce ve vědě a technice vyžaduje radikální změny ve stylu a metodách hospodářské činnosti, rozhodný boj se setrvačností a rutinérstvím, skutečnou úctu k vědě, umění a přání radit se s ní a počítat s ní.“ Vojenský organismus se stal natolik složitým a tempo jeho rozvoje tak prudké, že dnes nelze objektivně hodnotit činnost velitele a štábu, nevezme-li se v úvahu, jak hluboce si uvědomili požadavky strany na vědu, nakolik tvůrčím způsobem a hloubavě uvádějí nové poznatky do života a jak řeší praktické úkoly na vědeckém základě.

Strana nás důsledně vede k tomu, abychom směřovali překonávali setrvačnost a resortismus, včas rozpoznávali zárodky nového, ale přitom se neodtrhávali od reálné skutečnosti, abychom vyvozovali závěry promyšleně, bez úspěchanosti, na základě širokého tvůrčího posouzení problémů a všestranného prověřování v praxi, neboť praxe je kritériem pravdivosti.

K výraznému obratu v rozvoji vojenskoteoretického myšlení dochází v ČSLA při aplikaci závěrů květnového zasedání ÚV KSČ v roce 1974. Významné podněty k tomu daly zejména celoaarmádní aktiv komunistů ČSLA v červnu 1974 a stranickopolitická a velitelská opatření na něj navazující.

Závažné problémy analyzovala a příslušná opatření přijala např. vojenskoteoretická konference organizovaná GS ČSLA k problémům uplatňování vědeckotechnického pokroku ve štábech ČSLA. Zaměřila pozornost vojenskoteoretického myšlení zejména na využívání výsledků vědy a technického rozvoje ve zvyšování bojové pohotovosti ČSLA a zkvalitňování systému řízení v ČSLA.

Pozadu nezůstaly ani jiné oblasti výstavby ČSLA, které řešily úkoly jednotné vojenské vědeckotechnické politiky a rozvíjely tak vojenskoteoretické myšlení ve svých specifických problémech. Do tohoto procesu byly plně zapojeny nejen složky MNO, ale i štáby svazů ČSLA, výzkumná a vývojová pracoviště ČSLA, vojenské vysoké školy a další zařízení ČSLA.

Přes tyto kladné tendence, které rozvoj vojenskoteoretického myšlení od roku 1974 v ČSLA zaznamenal a jehož ohlas byl patrný nejen ve vojenské praxi, ale i na stránkách našeho vojenského tisku, zůstávají v rozvoji vojenskoteoretického myšlení důstojníků a generálů ČSLA rezervy a možnosti jeho zkvalitňování. To

se týká jak obsahu, tak i metod, které vojenskoteoretické myšlení rozvíjejí.

Vojenskoteoretické myšlení se musí podílet na řešení úkolů, které pro vojenskou politiku strany stanovil XVI. sjezd KSČ k upevnění obranyschopnosti země a k rozvoji ČSLA.

K tomu je třeba zapojit do vojenskovedecké práce nejširší kádry ČSLA. Za poslední léta se tato práce značně zaktivizovala u správ MNO i u vojsk. Stále těsněji je spojována s praktickými úkoly operační a bojové přípravy. Rozšířila se fronta vědeckého zkoumání, zvýšila se jeho ideová vojenskoteoretická úroveň, zlepšil se styl a metody řízení této práce.

V budoucnosti je třeba dále organicky spojit praktickou činnost s vojenskovedeckým zkoumáním. Vojenskoteoretická práce musí být důležitou povinností řídicích кадрů, povinností, bez které není možné úspěšně řešit složité a odpovědné úkoly.

Nová různorodá technika zaváděná v masovém měřítku vyžaduje i nepřetržitě zdokonalování způsobů vedení bojové činnosti. Nové způsoby vedení bojové činnosti ve složitých podmínkách musí být rozpracovány a prosazeny do přípravy vojsk již v době míru, což bez tvůrčího myšlení, bez zvyšování vojenskoteoretické úrovně důstojníků a generálů ČSLA nelze kvalitně plnit.

V současných podmínkách se příprava vojsk stala značně složitější. To vyžaduje vědecké stanovení obsahu a metod morálně psychologické přípravy vojsk. Na tom jak správně a vědecky je prováděna, bude záviset připravenost k boji. I tato činnost vyžaduje od vojenských кадрů rozvoj tvůrčího myšlení. Nevyčerpatelné rezervy a možnosti k posilování bojových a morálně politických hodnot armády jsou skryty v plnějším doceňování úlohy člověka, v růstu jeho duchovních sil, iniciativy a zkušeností.

Rozvoj vojenskoteoretického myšlení vo-

jenských кадрů je třeba usměrnit k zabezpečení kvalitního řešení úkolů operační a bojové přípravy, k hledání cest a způsobů zvýšení bojové a mobilizační pohotovosti vojsk a ke zlepšení velení vojskům. Ministr národní obrany armádní generál M. Dzúr na velitelském shromáždění ke zhodnocení zimního výcvikového období 1980–1981 zdůraznil: "...hlavním kritériem hodnocení všestranné připravenosti ČSLA je stav bojové a mobilizační pohotovosti. Souvisí se všemi stránkami činnosti vojsk a je výsledkem organického spojování vysokých morálně politických kvalit vojáků, jejich uvědomělé kázně, bojového mistrovství, připravenosti velitelů a štábů velet v polních podmínkách a využívat bojových možností zbraní a techniky." (Obrana lidu, 25. 3. 1981.)

Vědeckotechnická revoluce ve vojenství nevyžaduje jen prosté zvýšení úrovně řízení, ale velmi ostře postavila otázku vědeckosti řízení na všech úsecích praktické i teoretické činnosti. Rozvoj ozbrojených sil, vedení bojové činnosti je pevně centralizovaným a plánovitým procesem. Jejich zabezpečování, praktická činnost a výsledek budou přímo závislé na vědeckosti řízení, na správnosti a zdůvodněnosti úkolů, na výběru způsobů a metod jejich plnění.

Správy MNO a štáby ČSLA mohou kvalifikovaně s přihlédnutím k potřebám práce stanovit podstatu problému, určit, co hledat a co konkrétně zkoumat a jejich pracovníci se mohou plně s vojenskovedeckými pracovníky zapojit do řešení ústředních problémů.

U vojsk a ve štábech se v průběhu výcvikového roku objevuje mnoho nového jak ve výcviku, tak i ve způsobech přípravy a vedení boje a operace, v metodách práce velitelů a štábů při řízení vojsk. Tyto cenné zkušenosti je třeba stále zobecňovat a šířit. I v tom by měli pracovníci správ MNO a štábů ČSLA hrát rozhodující úlohu.

Další možnosti rozvoje vojenskoteoretického myšlení.

Závažné impulsy k dalšímu rozvoji vojenskoteoretického myšlení důstojníků a generálů dávají dokumenty vydané v posledních letech pro přípravu vojsk ČSLA na výcvikový rok, zejména RMNO, směrnice pro operační přípravu a rozbor plnění úkolů ČSLA za plynulé výcvikové roky s vytyčením úkolů na další výcvikové roky ministrem národní obrany ČSSR. Poznátka v tomto směru přináší i vyhodnocování úkolů vědecké práce MNO a vojenského technického rozvoje i závěry z jednání vě-

decké rady ministra národní obrany ČSSR. Neocenitelné pro další usměrnování vojenskoteoretického myšlení důstojníků a generálů ČSLA jsou práce sovětských autorů, zejména s. Grečka, Garejeva, Galkina, Bondarenka a dalších, jakož i referáty k hlavním směrům a aktuálním úkolům rozvoje marxisticko-leninské vojenské vědy, přednášené sovětskými lektory na shromážděních ČSLA k zahájení výcvikových roků.

Vzhledem k charakteru a rozsahu pro-

blémů i způsobů rozvíjení vojenskoteoretického myšlení není možné samozřejmě vyčerpát celou problematiku, specifickou pro nejruznější oblasti výstavby a zvyšování bojové připravenosti a pohotovosti ČSLA a je třeba, aby ji vojenské kádry podle jejich zařazení příslušně analyzovaly a rozvíjely.

Získané poznatky ukazují, že **další možnosti rozvoje vojenskoteoretického myšlení důstojníků** a generálů ČSLA jsou zejména v těchto směrech:

Soudobá vojenská praxe vyžaduje, aby organizátorská a řídicí práce velitelů a štábů ČSLA byla naplněna vědeckým přístupem, aby vojenskoteoretické myšlení se stalo oporou každodenní praxe na všech velitelských stupních. Hodnocení a úkoly na výcvikový rok za poslední léta v tomto směru ukazují na nutnost soustavného uplatňování principů a metod leninského stylu práce, zejména metody kritické analýzy a náročnosti při odhalování zdrojů a rezerv k dalšímu zvyšování bojové připravenosti a bojové pohotovosti ČSLA. V rozbořech je třeba důsledně hodnotit efektivnost vynaložené práce a prostředků. Trvalým úkolem proto zůstává:

— vést velitele, štáby a politické orgány při plnění všech úkolů k hlubšímu tvůrčímu uplatňování marxisticko-leninské teorie, zejména leninského stylu práce jak v organizátorské a řídicí práci, tak ve vojenskoteoretické práci k soustavnému zlepšování její kvality, účinnosti a zvláště efektivnosti,

— uplatňovat přitom metodu kritické analýzy, komplexní a tvůrčí přístup při řešení složitějších úkolů k zpracování objektivních závěrů, kritické a sebekritické hodnocení dosažených výsledků i vlastního podílu na nich.

Význam vojenské vědy pro dosažení vítězství ve válce vzrůstá se zvyšováním složitosti prostředků a způsobů vedení ozbrojeného zápasu a se zvětšováním rozmachu operací. Čím těsněji je vojenská věda propojena se společenskými a přírodními vědami, s praxí, čím úplněji postihuje ve svých kalkulacích možnosti zbraní a techniky, morální sílu lidu a armády, tím hlouběji proniká do podstaty, obsahu a charakteru budoucího ozbrojeného zápasu, operací a bojů, tím větší jsou i vyhlídky na dosažení úspěchu ve válce.

Základním předpokladem tvůrčího vědeckého přístupu v každodenní praxi důstojníků a generálů ČSLA je proto **hluboké osvojování současných poznatků o rozvoji vojenství, zejména poznatků sovětské vědy, operačního umění a taktiky, výsledků vědeckotechnického pokroku ve vojenství**

a zkušeností z výstavby a přípravy sovětských ozbrojených sil v celém procesu výchovy a výcviku vojsk, v systému řízení a velení, při organizaci a vedení společných operací a bojové činnosti v rámci spojeneckého uskupení.

Dosavadní zkušenosti ukazují, že se dosud k rozvoji vojenskoteoretického myšlení plně a efektivně nevyužívá možnost vědeckoinformační služby.

Závažné je u příslušníků MNO i štábů ČSLA zejména vytváření vlastního dobře fungujícího **informačního systému**, který v potřebné šíři, hloubce i aktuálnosti zabezpečí rozvíjení jejich vojenskoteoretického myšlení a poznání přínusů dat potřebných k analyzování a řešení narážících aktuálních i perspektivních problémů na úseku výstavby ČSLA, za něž odpovídají. V. I. Lenin formuloval v článku „Statistika a sociologie“ základní metodologickou tezi, která má mimořádný význam pro vojenskou vědu, o nezbytnosti operovat s přesnými a objektivními fakty v jejich spojitosti a souvislosti. Píše: „Je třeba pokusit se vytvořit z přesných a nesporných faktů takový základ, o který by se bylo možné opírat... Aby to byl skutečný základ, je třeba brát nikoli jednotlivá fakta, nýbrž celý souhrn faktů o zkoumané otázce, bez jediné výjimky...“ (Spisy, sv. 23, Praha 1957, s. 288—290.)

Jako závažný úkol je ve výcvikových dokumentech zdůrazňován požadavek soustavně studovat vojenskopolitickou situaci a hluboce analyzovat stav vlastních vojsk a rozvoj ozbrojených sil NATO. Přitom sledovat zaměření jejich operační a bojové přípravy, názory velení NATO na způsoby zahájení a vedení války, mobilizační možnosti a operační přípravu válčiště. Velmi důležité je **hluboce analyzovat změny, probíhající v armádách NATO** — v jejich organizaci, výzbroji, morálně politickém stavu i dalších otázkách. Znat silné a slabé stránky pravděpodobného nepřítele a odhalovat jeho zámýsl činnosti. Nutno trvale hodnotit a vyvozovat závěry ze změn v uskupení jeho vojsk a bojových prostředků i s přihlédnutím k perspektivám jejich rozvoje.

V. I. Lenin v práci „Dětská nemoc levičáctví v komunismu“ uvádí, že skutečná věda „žádá za prvé, aby se přihlíželo ke zkušenostem jiných zemí...“ za druhé, aby se počítalo se všemi silami... působícími v té které zemi, aby politika nikdy nebyla stanovena jen podle tužeb a názorů...“ Dále zdůrazňuje, že: „...armáda, která se necvíčí ve zvládnutí všech druhů zbraní, všech bojových prostředků a metod, jimiž disponuje nebo může disponovat nepřítel, po-

činá si pošetile, ba zločinně.“ (Spisy, sv. 31, Praha 1955, s. 75 a 95.)

Trvalým úkolem je **studovat nové druhy výzbroje, bojové techniky vlastních vojsk i nepřítelů a jejich vliv na vedení bojové činnosti vojsk**. Zůstává proto požadavek cítělavedomě pokračovat v rozšiřování teoretických znalostí a praktickém zvládnutí nové výzbroje a bojové techniky k efektivnímu využití jejich vlastností na bojišti. K ověření toho, jak si vojska, velitelé a štáby osvojují nově zaváděnou výzbroj a techniku i nové efektivnější prostředky a metody velení, je nutné organizovat **zkušební a velitelsko-štabní cvičení** a získané poznatky vyhodnocovat a využívat k vypracování způsobů jejich účelného využití v operaci (boji), k dalšímu **zdokonalení výcviku i organizační výstavby vojsk**.

V teorii výstavby ozbrojených sil platí základní princip, že vytváření a rozvoj organizační struktury ozbrojených sil spočívá v dodržení souladu mezi organizací a výzbrojí, úkoly, způsoby a formami bojové činnosti. Přitom výzbroj a bojové úkoly se nepřizpůsobují organizačním formám, ale zpravidla naopak. Z těchto hledisek je třeba přistupovat k úkolu:

Zdokonalovat organizační strukturu a bojové složení vojsk, zavádět do armády nové druhy zbraní a bojové techniky s cílem dalšího zvyšování její úderné a palébné síly.

Radu úkolů a požadavků na rozvoj vojenskoteoretického myšlení velitelského sboru ČSLA kladou úkoly operační přípravy. Vzhledem k problematice této oblasti není možné podrobněji všechny otázky rozvádět. Zmínka byla již o požadavku trvalého důkladného studia vojenskopolitické situace, hluboké analýzy rozvoje ozbrojených sil NATO. Zásadní význam mají analýzy způsobů zahájení a vedení války v našem zájmovém prostoru i vlastních mobilizačních možností. Do této oblasti patří též znalost vojenskogeografických zvláštností válčičtích a jeho operační přípravy.

Významnou součástí je **studium a aplikace teorie velení vojskům**. Vojenskoteoretické myšlení i úkoly pro operační přípravu velitelského sboru zde vycházejí zejména z těchto faktorů:

Základní úkoly rozvíjení tvůrčího vojenskoteoretického myšlení

Mezi nejzávažnější úkoly rozvíjení tvůrčího vojenskoteoretického myšlení ve vojenskopolitické, vojenskovešední a vojensko-technické oblasti patří:

a) **ve vojenskopolitické oblasti:** studium a praktické využití vojenskoteoretického odkazu zakladatelů marxismu-leninismu,

— v případě třetí světové války je nutné počítat s vedením ozbrojeného zápasu v globálním měřítku, při použití nejmocnějších prostředků ničení,

— v koalici válce musí existovat jednotné řízení spojených ozbrojených sil socialistických zemí, s mobilizační a efektivním použitím všech sil a možností spojeneckých zemí,

— v procesu řízení je nyní určujícím výrazný růst objemu a obsahu úkolů při současném zkracování doby na jejich řešení; faktor času má rozhodující vliv na všechny procesy řízení, proto základní linií v rozvoji systému řízení je automatizace, široké zavádění automatizovaných systémů velení a spojení,

— ve složitých podmínkách budoucí války není možné úspěšně velet vojskům bez vysoké operativnosti a odolnosti systému velení, bez nezbytné bojové pohotovosti, vysoké operační připravenosti a sladění práce štábů; těmto požadavkům musí odpovídat rozpracování nových metod operační přípravy štábů k velení vojskům.

Zvláště v současném období nachází novou platnost tvrzení V. I. Lenina uvedené v dopise Inesse Armandové, že válka není možno charakterizovat pomocí všeobecné šablony, neboť „války jsou věc velice pestrá, různorodá a složitá.“ (Spisy, sv. 35, Praha 1957, s. 240.)

S cílem dalšího zkvalitnění operační připravenosti velitelů a štábů a rozvoje jejich vojenskoteoretického myšlení jsou organizovány **vojenskovešední konference**. Ty ukládají závěry z konferencí prakticky procvičovat a uplatňovat v přípravě generálů, důstojníků a štábů.

Řešení velmi složitých úkolů upevňování bojové síly ČSLA v rámci ozbrojených sil států Varšavské smlouvy je možné jen na základě **všestranného využívání poznatků a výsledků současného vědeckotechnického pokroku**. Uskutečňování tohoto velmi důležitého požadavku v mnohém závisí na úrovni vojenskoteoretického myšlení důstojníků a generálů, kteří jsou zprostředkujícím článkem při zavádění vědy a techniky do vojenské praxe.

usnesení komunistických a dělnických stran spojeneckých zemí k upevnění a rozvoji obranného potenciálu členských zemí Varšavské smlouvy a jejich Spojených ozbrojených sil, marxisticko-leninského učení o válce a armádě; rozpracování základních metodologických problémů vojenské

teorie a praxe; odhalování a vyvrácení ideologických diverzí ve vojenství;

b) **ve vojenskovědné oblasti:** řešení obecných problémů vojenské vědy, vojenského umění a především otázek přípravy a vedení operací spojeneckého uskupení vojsk; vyhledávání způsobů dosažení pevného velení a řízení vojsk při jejich přechodu z mírového na válečný stav i v průběhu bojové činnosti, zvyšování spolehlivosti práce velitelských stanovišť i technických prostředků velení v podmínkách radioelektronického rušení nepřítelem; nacházení cest ke zdokonalování a dalšímu rozvoji organizační struktury vojsk i orgánů velení; zobečňování a rozšiřování pokrokových zkušeností, vědecky zdůvodněných forem a metod operační, bojové a mobilizační přípravy vojsk, výcviku a výchovy vojáků;

c) **ve vojenskotechnické oblasti:** účast na zpracování a zdůvodnění návrhů na základní směry a programy rozvoje zbraňových systémů a vojenské techniky, návrhů takticko-technických požadavků a zadání na vytvoření a unifikaci nových i modernizaci existujících typů výzbroje a vojenské techniky; výzkum bojové efektivity vyvíjených typů výzbroje a vojenské techniky a zpracování pomůcek pro jejich obsluhu i bojové použití u vojsk.

Zásadní význam mají např. práce, které se týkají:

— rozpracování teoretických základů morálně politické a psychologické přípravy vojsk k jaderné válce,

— zkoumání nejefektivnějších způsobů řešení operačních úkolů s použitím i bez použití jaderných zbraní, se zřetelem k rostoucí možnosti prostředků ozbrojeného zápasu, v manévrových formách, při

stejném poměru sil nebo nepatrné celkové převaze nad protivníkem,

— rozpracování systémů a prostředků automatizace velení vojskům, matematického a informačního zabezpečení automatizovaného systému řízení,

— analýzy stavu výzbroje a bojové techniky a dlouhodobé koncepce jejich rozvoje,

— rozpracování vědecky podložených takticko-technických požadavků na rozvoj zbraní a techniky se zřetelem k širokému uplatňování unifikace, standardizace a snižování nomenklatury zbraní a techniky.

Spolu s těmito aktuálními požadavky a úkoly rozvíjení vojenskoteoretického myšlení v podmínkách ČSLA je třeba mít stále na paměti trvale platné teze V. I. Lenina o tom, že **bez vědy nelze vybudovat moderní armádu** a že ve válce vítězí ten, kdo má vyšší techniku, organizovanost, kážeň a lepší stroje.

V období uplatňování vědeckotechnické revoluce ve vojenství nabývá stále na větším významu všestranné rozvíjení tvůrčího vojenskoteoretického myšlení, boj proti rutinní šablonovitosti a naopak plná podpora rozvoje tvůrčího netradičního myšlení s odvážnými přístupy, které přinášejí úspěch v bojové činnosti.

Základním předpokladem rozvíjení samostatného a tvůrčího vojenskoteoretického myšlení důstojníků a generálů ČSLA je **zvyšování intelektuálních schopností řešit aktuální i perspektivní úkoly vojenství na úseku svého zařazení, s maximálním využitím vědeckotechnického pokroku.** Jde nejen o zkvalitňování marxisticko-leninské přípravy, operační a taktickotechnické přípravy, ale také o **osvojení si metodologie vojenskovědeckého poznání**, která má své zákonitosti.

Vytváření podmínek pro rozvoj tvůrčího vojenskoteoretického myšlení

Stejně významné jako rozvíjení osobních kvalit jednotlivce, osvojení si vhodných metod a návyků tvůrčího myšlení, je i rozvíjení tvůrčí aktivity a iniciativy, všestranná podpora snah příslušníků MNO a štábů ČSLA o aktivní a iniciativní rozvoj vojenskoteoretického myšlení a poznání. Jde prostě o **všestranné vytváření podmínek** pro tuto společensky velmi významnou činnost vojenských kádřů.

Rozhodující vliv na rozvíjení vojenskoteoretického myšlení i jeho uplatňování mají náčelníci, kteří svou politickou vyspělostí, teoretickými znalostmi, účastí ve vědecké práci, praktickými zkušenostmi, metodickým vedením, neustálým sebevzděláváním i vztahem k podřízeným stávají se

příkladem tvůrčího aplikátora. Je na ně současně kladen požadavek vést v tomto směru své podřízené a vytvářet pro takovou činnost i potřebné **tvůrčí klima.**

Praxe ukazuje, že mnoho příslušníků MNO i štábů ČSLA je schopno rychle a dobře se orientovat v uloženém úkolu, hluboce analyzovat příslušný proces a dělat správné závěry i používat je v zájmu dosažení dobrých výsledků v té oblasti, ve které pracují. Mají cit pro nové, umí odlišit pokrokové od zastaralého, tvořivé od šablony a v tom se projevuje nejen jejich vysoká profesionální příprava, ale i přístup k faktům, událostem a jevům z pozic marxisticko-leninské metodologie. Tyto kladné vlastnosti a schopnosti velitelského

sboru ČSLA mohou být více využívány k rozvoji tvůrčího vojenskoteoretického myšlení k ještě většímu prospěchu ČSLA.

Z hlediska vojenské psychologie a pedagogiky je **výchova k tvůrčí činnosti** složitý a dlouhodobý proces, který vyžaduje vysokou kulturu, obrovské úsilí, různorodost metodických návyků, velký takt, laskavost a vytrvalost.

Úkoly kladené na důstojníky a generály ČSLA, zejména příslušníky MNO a vyšších štábů, vyžadují trvale spojovat operativní denní práci při řízení vojsk, jejich bojové a politické přípravy, s osobním rozvíjením vojenskoteoretického myšlení a poznání k dalšímu zkvalitňování výstavby ČSLA a její všestranné připravenosti na úseku, za který odpovídají. Osobním zapojením do procesu vědeckého bádání a zkoumání mohou tak vytvářet zdravý tlak na pracovníky výzkumné a vývojové základny ČSLA a současně vhodně zabezpečovat spojení teorie s vojenskou praxí, uplatňování výsledků výzkumu a vývoje v přípravě vojsk ČSLA.

To vyžaduje neustále udržovat svou politickou a odbornou připravenost na vyso-

ké úrovni a také nebát se jít do boje za nové myšlenky. Protože ve vojenství, tak jako i v jiných oblastech společenské praxe vítězí ten, kdo má smysl pro nové, respektuje dobré zkušenosti, ale současně prosazuje i progresivní poznatky. To vyžaduje angažovat se osobně pro to, aby vojenskoteoretické myšlení předcházelo praxi, odpovídalo na její potřeby, odhalovalo možné cesty rozvoje vojenství a aby se nové poznatky z vojenské teorie účinně a urychleně zaváděly do praktické činnosti vojsk.

Při zamýšlení nad problematikou rozvíjení tvůrčího vojenskoteoretického myšlení je třeba si připomenout, že stále více by se měla v této činnosti důstojníků a generálů ČSLA uplatňovat zásada, zdůrazňovaná V. I. Leninem: „Záleží hlavně na tom, abychom se nespokojovali s tím co umíme, čemu nás naučily dřívější zkušenosti, ale abychom šli stůj co stůj dál, kladli si stůj co stůj vyšší a vyšší požadavky, přecházeli od snadnějších úkolů k obtížnějším. Bez toho není vůbec žádný pokrok, není tedy ani pokrok v socialistické výstavbě...“ (Spisy, sv. 28, Praha 1955, s. 193.) Nutno dodat, že bez takového přístupu není možný pokrok ani ve výstavbě a přípravě moderní socialistické armády, jakou je naše ČSLA.

K OPERAČNÍM MANÉVROUJÍCÍM SKUPINÁM V SOUDOBÝCH OPERACÍCH

V řadě článků jsme se mohli seznámit s názory na použití operačních manévrujících skupin (dále jen OMS) v soudobých operacích. Ze všech článků vyplývá, že OMS v soudobých operacích mohou mít své nezastupitelné místo v operační sestavě frontu nebo armády a ve značné míře se budou podílet na úspěchu operace. Autoři současně poukazovali na řadu složitostí v souvislosti s jejich vysláním, na reálnost požadavků dlouhodobé bojové činnosti v hlubokém týlu nepřítele, na jeho území s obyvatelstvem, které nám nebude přátelsky nakloněno, ve značném odtržení od hlavních sil. V souvislosti s tím se vyskytují i ojedinělé pochybnosti o účinnosti a efektu OMS s tím, že jejich životnost bude malá apod.

Vyskytují se též názory, že nejde o nic nového, že to už bylo, a uvádějí se jako příklady frontové a armádní rychlé skupiny (FRS a ARS). Nejasné otázky se kumulují v podstatě do tří oblastí: jaké by měly být požadavky na OMS a jaké by mělo být jejich optimální složení; jaké by měly plnit úkoly, do jaké hloubky a v jaké době; jakým způsobem by měly vést bojovou činnost.

V současné době jsme ve stadiu zkoumání a hledání nejefektivnějších způsobů jejich použití jak v teoretické oblasti, tak i praktických cvičeních. Značná pozornost je věnována OMS i v Sovětské armádě, na sovětských vojenských akademích. Svědčí o tom i rozpracované učební fondy a široká publikační činnost ve vojenských odborných časopisech k této otázce. S využitím přednášky přednesené na shromáždění u MNO a uveřejněných názorů a závěrů bych chtěl přispět k rozšíření poznatků z této oblasti vojenského umění a tím

i ke splnění RMNO, který zvládnutí operace a použití OMS uložil již ve výcvikovém roce 1979—1980.

Především můžeme konstatovat, že jsou shodné názory na to, že OMS budou při vytvoření optimálních podmínek pro jejich činnost efektivním prvkem operační sestavy frontu a armády. A to nejenom v útočných operacích, ale ve výhodných podmínkách a při přechodu částí sil do dočasné obrany v dotyku s nepřítelem. V tomto případě by jejím hlavním úkolem mohl být boj s přicházejícími zálohami nepřítele.

I v tomto případě je na místě využívání zkušeností z Velké vlastenecké války SSSR i poválečného rozvoje vojenského umění. Přitom však máme na zřeteli, že v současné době půjde o novou kvalitu a tím i o nové způsoby a požadavky na použití OMS. Podstatný rozdíl spočívá v tom, že do šedesátých let armády i ekonomicky vyspělých zemí nebyly plně mechanizovány a motorizovány. Z těchto důvodů tanková a mechanizovaná vojska určená do pohyblivých skupin se mohla snadněji odtrhnout od hlavních sil a postupovat do týlu sestavy nepřítele. V dnešních podmínkách, kdy střední tempo kalkulujeme 40 až 50 km za 24 hodin, vojska jsou plně mechanizována a motorizována, odtržení OMS od hlavních sil bez přijetí rozhodných opatření (vhodné složení OMS, její připravenost, všestranné zabezpečení nadřízeného velitele při vyslání a vedení bojové činnosti) by byly těžko uskutečnitelné.

Kromě toho za povšimnutí stojí ten fakt, že při vedení hromadných jaderných úderů na druhé sledy a zálohy v hloubce sestavy nepřítele jim byla dána možnost obnovit bojeschopnost a odstranit následky po úderech. Při vhodném použití může OMS využít jaderných úderů a zakončit ničení těchto vojsk.

Zvláštnost plnění celé řady složitých a náročných úkolů v týlu uskupení nepřítele, na jeho území s nepřátelsky zaměřeným obyvatelstvem, odtržené od hlavních sil i v delší době, utváří požadavky, kterým by mělo odpovídat složení a sestava OMS. Mezi takové zásadní rysy operačních manévrujících skupin budou patřit zejména:

A. OMS musí mít značnou údernou a palebnou sílu. Bereme v úvahu, že bude dokončovat ničení vojsk po jaderných úderech, bude se střetávat s přicházejícími zálohami nepřítele, může bránit ovládnuté prostory (předmostí na řekách) a objekty, přehrazovat důležité směry, obsazovat a ničit důležité základny operačně taktického významu, jako jsou sklady munice, letiště, střediska vyšších stupňů velení apod., která může nepřítelem bránit a střežit v řadě případů poměrně značnými silami.

I když úkoly bude plnit zpravidla v součinnosti se vzdušným výsadkem (v síle podle významu objektu), za účinné pomoci a podpory raketového vojska a letectva nadřízeného velitele, bude to právě OMS, která rozhodne o konečném výsledku.

To bude vyžadovat vytvářet OMS především z tankových vojsk, motostřeleckých vojsk na BVP nejvhodnějších typů techniky, samohybného dělostřeleckého vojska vysoké účinnosti, pohyblivých prostředků PVO a PTRS. Efektivním prostředkem mohou být protitankové a protiletadlové prostředky jednorázového použití, protinkové miny a hořlaviny.

B. OMS musí mít vysoké manévrovací schopnosti. Musí být schopna odtrhnout se po vyslání v krátkých časových lhůtách od hlavních sil a pronikat do hlubokého týlu nepřítele. Dále musí být připravena vést bojovou činnost v celém pásmu armády nebo frontu (podle toho, kdo ji vyslal), do hloubky,

do stran a v některých případech vstříc hlavním silám vlastních vojsk. Musí rychle reagovat na nově vzniklou situaci a nové důležité objekty.

Splnění tohoto požadavku je založeno na volbě složení operační manévrující skupiny, dokonalé znalosti daného prostoru válčiště, zejména silničních komunikačních tahů a průchodnosti terénu, a na komplexním jaderném a palebném ničení objektů nepřítele prostředky nadřízeného velitele, nadvládou ve vzduchu a všestranným zabezpečením (průzkum, ženíjný zabezpečení, OPZHN, maskování apod.). To vyžaduje, abychom do OMS zařadili především pásovou techniku v nejlepším technickém stavu s dostatečnou zálohou kilometrů, která je schopna překonávat různé terénní překážky, zátarasy, zamořené prostory a vodní překážky z chodu.

C. OMS musí být vysoce odolná. Bereme v úvahu, že vedení bojové činnosti v hloubce sestavy nepřítele a v odtržení od hlavních sil bude přitahovat pozornost vzdušných i pozemních sil nepřítele se snahou tato vojska zničit. Kromě toho je třeba počítat i s diverzní činností nepřátelsky zaměřeného obyvatelstva. K ničení OMS může nepřítele používat především jaderných zbraní, úderů letectva, tanků, dělostřelectva, dále různých, zejména výbušných zátarasů a min.

I v tomto případě musí pomoci svými prostředky nadřízený velitel, aby činnost nepřítele alespoň omezil. Kromě toho při organizaci OMS vycházíme z toho, aby živá síla byla kryta pancéřem (v tancích, BVP, OT). Sestavu skupiny bude zajišťovat průzkum, odřady vyslané před sestavu do stran i na záď. Ve vhodnou dobu musíme sestavu též operačně rozptýlit třeba i na omezený čas. Odolnost dále zvýší soustavné pasivní a aktivní maskování, stálý manévra a pohybu. Nemůžeme zapomínat ani na taková opatření jako je morálně psychická příprava, speciální propaganda, zabezpečení nepřetržitého velení a udržení součinnosti.

Odolnosti mohou sloužit i hluboké znalosti válčiště na území nepřítele (zejména terénu), jeho využívání i vhodné uclnění bojové (operační) sestavy.

D. OMS musí být vysoce samostatná. Skutečnost, že povede bojovou činnost v odtržení od hlavních sil, zpravidla bez sousedů nebo jejich přímého vlivu na vzájemnou podporu a pomoc, mnohdy i bez potřebných zásob nutného materiálu, i přes působení prostředků (raketového vojska a letectva) nadřízeného velitele, zvýrazňuje význam samostatnosti bojové činnosti OMS.

Z toho budeme vycházet při jejím vytváření, všestranném zabezpečení, přípravě velitelů, štábů a vojsk (včetně přípravy morálně psychologické a fyzické. Požadavek samostatnosti se projeví i v týlovém zabezpečení). OMS bude mít vyšší vezené zásoby, zejména munice, trhavin, protitankových min apod. Zásobování po zemi bude prakticky vyloučeno. Toto bude možné pouze v některých zvlášť výhodných situacích (při vzdušné nadvládě, důsledné ochraně stíhacím letectvem, za doprovodu tankových vojsk a při klamání nepřítele). Tudíž hlavní způsob přisunu zásob bude probíhat vzduchem a i tak bude značně obtížný a složitý. OMS musí být připravena vytvářet podmínky pro přijetí zásob. Pro přistání letectva (vrtulníků) musí ovládnout a udržet přistávací plochy, popř. letiště, nebo pro shoz zásob na padácích ovládnout výhodné plochy. Nemůžeme též opomenout využití prověřených civilních zdrojů k doplnění některých potřebných zásob.

Samostatné vedení bojové činnosti bude vyžadovat důsledné všestranné zabezpečení (především průzkum) a takové uspořádání sestavy, která bude zabezpečena proti činnosti nepřítele ze všech stran.

E. OMS musí mít zabezpečeno nepřetržité velení. Především půjde o zabezpečení nepřetržitého velení na stupni operační manévrující skupina—nadhřízený velitel. Při relativní samostatnosti OMS je tento požadavek důležitý zejména proto, aby bylo možné předávat zpravodajské informace o činnosti nepřítele v hloubce, byla umožněna její podpora (raketového vojska a letectva), potřebné týlové zabezpečení a vyloučeny vlastní údery na vojska OMS.

Na druhé straně půjde o zabezpečení nepřetržitého a centralizovaného velení uvnitř operační manévrující skupiny. Tento požadavek je důležitý i proto, že bude časté členění bojové (operační) sestavy na přepadové odřady (menší síly) pro ničení objektů a cílů nepřítele, zejména taktického významu.

Když si důkladně rozebereme uvedené závěry a odpovídající požadavky na OMS k vedení úspěšné bojové činnosti, vidíme, že v řadě případů jsou protichůdné. Např. požadavek samostatnosti vyžaduje mít sebou maximum prostředků a zásob, což na druhé straně může omezovat pohyblivost a manévrovost. Požadavek vysoké úderné a palebné síly vyžaduje mít v sestavě větší množství dělostřelectva, popř. raketomety, což by se odrazilo v menší pohyblivosti a zejména v zabezpečování munici apod.

I v tomto případě (jak uvádí sovětská literatura) je několik možných způsobů. V prvním případě mít pro tento účel zvlášť organizovanou a vybavenou vojska. V druhém případě vytvářet OMS v průběhu plánování a vedení operace, vycházet přitom z předpokládaných úkolů, zřejmě kratší doby jejich působení, možností nepřítele a charakteru válčiště. V tomto případě, vzhledem ke specifické vedení bojové činnosti, je třeba velitele, štáby a vojska pro plnění úkolů operační manévrující skupiny připravovat intenzivně již v míru.

Z uvedených obecných požadavků musí velitel vysílající OMS vycházet při její organizaci a do sestavy začlenit především:

- vojska vyzbrojená nejnovějšími typy bojové techniky, zvláště tanky, bojovými vozidly pěchoty a obrněnými transportéry;
- samohybné dělostřelectvo, prostředky PVO i prostředky jednorázového použití pro boj s tanky a nízkoleťícími cíli;
- miny a účinné výbušniny pro budování překážek, zátarasů a zemních úprav (zejména místo málo pohyblivé ženijní techniky);
- bojové vrtulníky, přepadová výsadková vojska apod.

Na druhé straně musí být OMS oproštěna od všech prostředků, které by zjevně narušovaly uvedené charakteristické zásady pro bojovou činnost operačních skupin, např.:

- zvážit zařazení takových prostředků, které jsou málo pohyblivé, nebo jejich pohyb je omezen pouze na komunikace (některá ženijní technika, týlové zařízení — polní pekárny, dílenská zařízení apod.);
- zvážit ponechání v sestavě prvosledových vojsk hlavních sil takových prostředků, které mohou podporovat činnost OMS do značné vzdálenosti (zejména u frontové OMS) — armádní raketová brigáda, vojskové letectvo apod.;
- posoudit výhodnost začlenění do skupiny prostředků sice velmi efektivních v boji, ale značně náročných na jejich zabezpečení, např. raketomety se značnou spotřebou munice apod.

Na stanovení sestavy operační manévrující skupiny a její zesílení bude mít vliv především konkrétní a předpokládaná situace, charakter válčiště. Proto

síly a prostředky OMS mohou být v jednotlivých situacích různé. Frontová OMS může být v síle vševojskové nebo tankové armády (2—3 divize). Mohou být i případy jejího vytvoření ze dvou divizí, ovšem v tomto případě budou složiti se zabezpečením velení. Armádní OMS může být v síle jedné tankové nebo motostřelecké divize. V obou případech mohou být OMS podle uvážení velitelů, kteří je vysílají, odpovídajícím způsobem zesíleny.

Obecně je přijato, že OMS může být vyčleňována již při plánování a přípravě operace (tzn. předem), jestliže bude dostatek sil a prostředků. Nebude-li tomu tak, s jejím použitím počítáme v průběhu operace. Zpravidla působí v celém pásmu činnosti armády (frontu), do celé hloubky operace, s požadovaným středním tempem 80—100 km za 24 hodin. Má být schopna vést samostatnou bojovou činnost — armádní 4—5 a frontová 9—10 dní.

Pro použití OMS nemusíme zpracovávat na stupni, který ji vysílá, samostatný plánovací dokument. Její úkoly a cíle použití budou součástí grafického a písemného rozhodnutí, popř. plánu operace nadřazeného stupně, tak jako je tomu u ostatních prvků operační sestavy. Textové i grafické dokumenty zpracuje přímo operační manévrující skupina.

Velitel, který OMS vysílá, ve svém rozhodnutí zpravidla stanoví:

- složení operační manévrující skupiny a posilové prostředky;
- prostor soustředění — výchozí prostor pro zasazení;
- osy přesunu, čáry vyslání operační manévrující skupiny;
- cíl použití OMS, bližší a další úkoly;
- velení a součinnost;
- všestranné zabezpečení OMS.

Zabezpečení vyslání OMS nadřazený velitel plánuje a řeší v celém komplexu tzn. při přesunu do prostoru (na stanovenou čáru) vyslání, při překročení vojsk prvního sledu a při činnosti v hloubce sestavy nepřítel.

Přesun do prostoru (na čáru) vyslání může probíhat z prostoru soustředění (ve frontu 100—120 km, v armádě 50—70 km od čáry dotyku) přes výchozí prostor (60—80 km od čáry dotyku), který armádní OMS zaujímat nemusí a může se přesunout přímo z prostoru soustředění. Pro přesun bude třeba vyčlenit a všestranně zabezpečit potřebný počet os (pro OMS v síle divize 3—4). To je dáno požadavkem, aby přesun probíhal rychle a celková hloubka pochodové sestavy nepřesáhla 50 km. Jde o zkrácení vzdáleností pochodové sestavy, včasné uvolnění a zabezpečení pochodových os.

Sestava OMS má za přesunu odpovídat plně sestavě, kterou předpokládáme pro vedení činnosti v hloubce uskupení nepřítel. Je třeba dodržet, aby se v první řadě vysílala a ne zasazovala, na rozdíl od druhého sledu. Stanovené čáry vyslání OMS slouží především ke kalkulacím k zabezpečení přesunu. Proto je třeba, abychom posilové prostředky začlenili do skupiny ve výchozím prostoru (prostoru soustředění). Sestava OMS může zahrnovat:

— zabezpečovací sled, který může sestávat z PO (zřejmě od každého prvo-sledového pluku), z předvojů, bočních a zadních odřadů, dále sil a prostředků průzkumu, ženijního vojska, protitankových prostředků apod.;

— hlavní síly — zesílené tankové nebo motostřelecké pluky (včetně i divizních týlových jednotek a zařízení, divizní, popř. přidělené armádní prostředky, které zůstávají v rukou velitele divize, vojskové zálohy a místa velení) —

mají být uspořádány tak, aby podle potřeby mohly k plnění dílčích úkolů vysílat samostatné přepadové odřady v síle roty až pluku;

— zálohu (druhý sled) v sestavě zesíleného pluku, kde budou i ty prostředky, které vyžadují bezprostřední ochranu (bojové vrtulníky, některá týlová zařízení apod.).

Přesun musí plně zabezpečit nadřízený velitel, aby žádné prostředky operační manévrující skupiny nebylo nutné rozvinovat.

Vyslání OMS musí probíhat z chodu, především v pochodové sestavě, anebo v předbojových sestavách bez zastávky, s využitím momentu překvapení. Máme na zřeteli i požadavek jejího rychlého odtržení od hlavních sil. To bude vyžadovat střední tempo 80—100 km za den, což si vyžádá rozhodných opatření jak od velitele samotné OMS, tak zejména od velitele, který ji vysílá.

Je třeba si uvědomit, že na rozdíl od druhého sledu, který zasazujeme (má především změnit poměr sil na frontě na původním nebo nově stanoveném směru hlavního úderu), OMS vysíláme a k tomu musíme vytvořit kvalitativně jiné podmínky.

Zvláštní otázkou bude palebná příprava a palebná podpora a v následujícím komplexní palebné ničení při vyslání OMS. Tento úkol musí řešit nadřízený velitel v plném rozsahu s využitím úderů raketového vojska, letectva a paleb dělostřelectva prvosledových vojsk, bez rozvinování vlastního dělostřelectva OMS.

K rychlému odtržení OMS od hlavních sil bude nutné zvolit vhodný prostor a směr pro její vyslání, především s dostatkem komunikací i možnosti pohybu a manévru mimo ně.

Vyslání OMS nemůžeme uskutečnit bez vzdušné převahy. Z tohoto hlediska bude proto nutné, abychom nepřipustili v daném prostoru letectvo nepřítele k aktivní činnosti.

I během přesunu se může vytvořit situace, že bude vhodnější vyslat OMS na jiném směru z jiného prostoru, který vytváří výhodnější podmínky pro proniknutí do hloubky. S tím je třeba počítat při organizaci součinnosti.

Pro činnost OMS v hloubce sestavy nepřítele zpravidla stanoví nadřízený velitel bližší a další úkol s tím, že se nestanoví dodržení čar, ale ovládnutí prostoru k určité době. Úkoly stanoví za čarami BÚ, DÚ armády nebo frontu. V závislosti na podmínkách situace a válčistě to může být rozdíl z hloubky u OMS armády 80—100 km, frontu 100—120 km.

Zdá se, že požadavek samostatného vedení bojové činnosti v odtržení od hlavních sil (armádní 4—5 dní, frontová 9—10 dní) je pro operační manévrující skupinu značně náročný. Bereme v úvahu, že tato vojska budou středem pozornosti regulárních i teritoriálních vojsk nepřítele, povedou bojovou činnost na nepřátelském území, zřejmě i při aktivní činnosti nepřátelsky zaměřeného obyvatelstva, ve složité situaci zásobování i odsunů, neboť rozhodujícího materiálu (munice) mohou mít při intenzitě bojové činnosti na dva dny. Přitom v průběhu operace nebude vždy nutné a ani vhodné OMS vysílat. Z těchto důvodů je nutné počítat i s takovou variantou, že v průběhu operace by se operační manévrující skupiny vysílaly ne na celou operaci, ale ve vhodné situaci ke splnění určitého úkolu a v následujícím se spojit s vojsky prvního sledu hlavních sil. V tom případě může velitel armády, bude-li to účelné, vyslat OMS novou. Možná, že tento způsob na armádním stupni by byl vhodnější.

Letectvo a raketové vojsko (popř. výsadekové vojsko) nadřízeného velitele musí zabezpečovat a vytvářet podmínky pro úspěšnou činnost OMS ve značném

odtržení od hlavních sil. Frontové letectvo bude plnit úkoly spojené s leteckou podporou OMS z letišť přiblížených k čáře dotyku a raketové vojsko může úkoly plnit z předsunutých prostorů bojového rozmístění.

Vojskové letectvo (u frontové OMS — v síle armády) zpravidla trvale působí v její sestavě a nepřetržitě podporuje činnost jejích vojsk. Přitom však je třeba důsledně řešit přísun pohonných hmot, zabezpečení přistávacích ploch a střežení letounů na zemi, což jednoduchý problém nebude. Proto někdy bude výhodnější (nebude-li OMS značně vzdálena) ponechat vojskové letectvo v sestavě provosledových vojsk a podporu zabezpečovat z těchto letišť. Armádní raketová brigáda bude OMS zpravidla podporovat z předsunutých prostorů bojového rozmístění v sestavě prvosledových vojsk.

Bojové vrtulníky přidělené OMS bezprostředně podporují činnost samostatných přepadových odřadů. I zde je třeba vidět složitosti v zabezpečení PHM, jejich ochrany a obrany jednak ve vzduchu (musí řešit nadřazený velitel) a zejména na zemi. Proto i v tomto případě bude zřejmě výhodnější při menší vzdálenosti OMS od čáry dotyku bojové vrtulníky vysílat na vyžádání, pod ochranou stíhacího letectva, z letištních ploch v prostorech prvosledových vojsk hlavních sil.

Samostatné přepadové odřady budou často tvořit zvláštní prvek sestavy, který je určen k plnění dílčích úkolů. Vytváření těchto odřadů je dáno skutečností, že OMS nebude plnit jen operační a operačně taktické úkoly, ale musí v průběhu své činnosti obsazovat, ničit a umlčovat i objekty nepřítel menšího, taktického významu (základny, místa velení, naváděcí střediska, prostředky radioelektronického boje apod.). To může uskutečňovat dočasně vytvářenými přepadovými odřady. Abychom mohli zvolit správně jejich sílu, složení i způsob bojové činnosti, musíme dobře znát způsob rozmístění, obranu a ochranu těchto objektů a cílů a jejich možnosti. Proto je zřejmé, že složení samostatných přepadových odřadů i forma jejich činnosti bude různá. Řešit takový konkrétní úkol může samostatný přepadový odřad v síle roty, praporu, pluku, někdy i zvlášť vytvořené bojové skupiny s využitím bojových vrtulníků a výsadekových přepadových jednotek. Činnost tyto odřady musí vést s překvapením, s rozhodnými cíli, za podpory vlastních palebných prostředků i nadřazeného velitele a nesmí mít vleklý charakter. Rychlé ničení nepřítel bude vyžadovat, aby v sestavě samostatného přepadového odřadu byly především tanky a BVP, aby i ostatní palebné a zabezpečující síly a prostředky měly velkou palebnou sílu a manévrovací schopnosti. Po splnění úkolu se odřady znovu zařazují do sestavy hlavních sil OMS, nebo podle okolností mohou obdržet další samostatný bojový úkol. Při vysílání těchto odřadů máme na zřeteli jejich centralizované řízení a důsledné dodržování všech zásad součinnosti. To je dáno i požadavkem vyloučit případné jaderné i palebné údery vlastních prostředků na tyto odřady.

Efektivním prostředkem při boji samostatných přepadových odřadů mohou být bojové vrtulníky a výsadekové přepadové jednotky pro jejich možnost překvapivého použití a značnou palebnou a bojovou sílu. Je však třeba vidět, že jejich účinné použití bude podmíněno ochranou před pozemními palebnými prostředky a letectvem nepřítel, a důsledně organizovanou a zabezpečovanou součinností s operační manévrující skupinou a v některých případech i s hlavními silami.

Vidíme, že názory na organizaci a použití OMS v současných podmínkách vedení operací se teprve formují. Vyžadují důsledné rozpracování teorie dané

problematiky s využitím poznatků a zkušeností z Velké vlastenecké války i posledních lokálních válek.

I v této fázi se však ukazuje, že vojska vyčleněná do OMS musí mít vysoké morálně politické vlastnosti a musí být dobře všestranně připravena pro vedení i dlouhodobé činnosti v týlu nepřitele, na jeho území při nepřátelském postoji obyvatelstva. Důležitý vliv na úspěšné vedení bojové činnosti bude mít složení OMS a její vybavení nejmodernější, vysoce účinnou, doložnou a pohyblivou bojovou technikou a její účelné a efektivní využití v bojové činnosti. Na úspěšném vedení bojové činnosti OMS se bude rozhodující měrou podílet především palbou, výsadky a všestranným zabezpečením velitel a štáb, který skupinu vyslal.

Značný rozsah publikovaných článků k problematice OMS svědčí o širokém zájmu čtenářů i o snaze podílet se na rozvoji teorie a praxe jejich organizace a použití. Nyní podle mého názoru by se pozornost měla více zaměřit na formy a metody činnosti samotné operační manévrující skupiny na základě zkušeností a poznatků z proběhlých cvičení.

ZKUŠENOSTI Z NÁSILNÉHO PŘECHODU ŘEKY

V útočné operaci budou vojska nucena denně překonávat 2–3 vodní překážky. Víme, že pravděpodobný nepřítel přikládá velký význam organizaci obrany s využitím vodních překážek se systémem záta-rasů a záplav. Cílem obrany na řece bude zpomalit anebo zastavit postup vojsk, ome-zit možnost jejich manévru v ohraničených prostorech a jadernými údery je ničit.

Překonávání vodních překážek nesmí snižovat tempo útoku. Proto je třeba nezá-visle na jejich šířce i charakteru obrany nepřítelů násilný přechod uskutečnit z cho-du, ve vysokém tempu a na široké frontě. Násilný přechod na široké frontě neumož-nuje nepříteli včas zjistit náš zámysl, zne-možňuje mu soustředit úsilí do určitých prostorů a zabezpečuje vojskům v útoku možnost manévru přepravními prostředky. Vojska zahajují násilný přechod zpravid-la bez přestávky v tom uskupení, v jakém přišla k řece, s využitím širokého manévru přepravních prostředků a jednotlivých součástí.

Proto je nutné, abychom odpovídající uskupení vojsk pro násilný přechod vytvá-řeli s předstihem již na přístupech k řece.

K nejdůležitějším úkolům při násilném přechodu patří:

1. Rozbití nepřítelů na přístupech k řece a zabránění mu vyvést svoje síly za řeku a organizovat na ní obranu.

2. Rychlé překonání řeky při dovedném využití možností soudobé bojové techniky a přepravních prostředků. (Druhé sledy,

dělostřelectvo a týly se zpravidla přepra-vují po mostovém přepravišti.)

3. Ničení záloh nepřítelů za řekou, popř. přisunující se z hloubky.

4. Rychlé a nepřetržité rozvíjení útoku na protilehlém břehu.

Na tyto nejdůležitější úkoly jsme sou-středili pozornost při zpracování a samot-ném průběhu divizních taktických cvičení s násilným přechodem řeky. Z těchto cvi-čení chci uvést některé poznatky.

Násilný přechod široké vodní překážky bývá zapracován jako jeden z učebních úkolů při divizních taktických cvičeních, a to jak na našem území, tak i při spoje-neckých cvičeních, kterých se naše útvary a svazky zúčastňují. Tak např. při cvičení DRUŽBA-78 byl procvičován násilný pře-chod řeky Labe v úseku Horní Počápy-Mělník. Násilný přechod probíhal v sou-činnosti s taktickým vzdušným výsadkem o síle do mspr bez rmč a dalších podpůr-ných prostředků. Přepravu výsadku zabez-pečovalo 12 vrtulníků Mi-8. Před samot-ným vysazením výsadku vedla letku SU-7 úder na nepřátelské odpory v prostoru vy-sazení s opakovanou ztečí. Výsadek podpo-rovalo 4 vrtulníky Mi-24, které bezpro-středně před vysazením umlčovaly cíle v prostoru vysazení výsadku. Samotné vy-sazení probíhalo dosednutím vrtulníků a trvalo 5 minut. Boj výsadku podporovalo letectvo úsilím 1 sbol-letky s opakovanými ztečemi rojů na výzvu velitele vysazeného mspr.

Taktický vzdušný výsadek bylo třeba vysadit do plánovaného prostoru 30 minut před zahájením násilného přechodu řeky Labe do prostoru Cítov asi 5 km od řeky k boji s částmi 4. mb (K). Jeho bojová činnost trvala do 2 hodin a byla umožněna palběm ničením nepřítele letectvem a především dělostřelectvem.

Díličí závěr: K ovládnutí přepravišť a úseků na protilehlém břehu se mohou vysazovat taktické vzdušné výsadky a na spojení s nimi vysílat předsunuté odřady. Jejich úkolem zpravidla bude zabránit příchodu nepřátelských záloh k řece a poškození hydrotechnických zařízení k zatopení terénu, jakož i ovládnutí a udržení neporušených přeprav.

Při jednom divizním taktickém cvičení jsme procvičovali násilný přechod řeky Labe v úseku Roudnice—Mělník. Při tomto cvičení překážku širokou 300 m překonaly prvosledové pluky za 50 minut. Zkušenosti z tohoto cvičení ukazují na některé nové, kladné poznatky při násilném přechodu vodní překážky tankovými a motostřeleckými jednotkami.

Novým poznatkem je odminování vodní překážky a protilehlého břehu pomocí raketového odminovače ROD-200 pro plavidlovou přepravu a jízdu tanků pod vodou. Toto odminování bylo limitováno šířkou vodní překážky a vlastnostmi ROD-200. Jedním ROD-200 můžeme odminovat 95+5 m. Při cvičení se potvrdilo, že můžeme navázat na odminovaný úsek plavidlovou přepravou OT-64 s přívěsem ROD-200 s jeho odpálením z vody. K tomu je nutné vytočit OT-64 protiproudě, nasměrovat ROD-200 do potřebného směru a odpálit. ROD-200 byl připraven k použití na vlastním břehu ve vyčkávacím prostoru. Odminování vodní překážky a protějšího břehu prověřilo ženijní průzkumné družstvo od dopravně výsadkové rotý divizního praporu, v jehož sestavě jsou potápěči.

Díličí závěr: Doba potřebná k odminování překážky z vlastního břehu po přípravě ve vyčkávacím prostoru závisí na vzdálenosti vyčkávacího prostoru od překážky. Odminování trvá do 2 minut. Pro odminování z hladiny vodní překážky se původní doba prodlužuje o dobu plavby a vyložení k odpálení, tj. maximálně o další 3 minuty. Doba potřebná pro prověření vodní překážky a břehu činí do 10 minut.

Na cvičení STIT-79 jsme organizovali násilný přechod řeky Dunaj v prostoru Szolt. Jednotky byly nuceny překonávat vodní překážku širokou 600 m. Motostřelecké jednotky na BVP tuto vzdálenost přeplávaly v silném proudu za 7 minut. Motostřelecký prapor překonal řeku ve 3 vlnách

za 15 minut a vytvořil tak podmínky pro přípravu přívozové přepravy tanků na PSS (pásovém samohybném soulodí). Celkem byla převezena tanková rota v počtu 10 tanků v době Č +20 až Č +40. Přepravou tanků bylo zabezpečeno rozšiřování předmostí, které vytvořily motostřelecké jednotky, a vytvořeny podmínky pro stavbu prámů z PMS. V Č +60 až Č +80 byly na prámech přepaveny 2 tankové rotý (na jednom prámu byly 3 tanky). Celý násilný přechod řeky Dunaj byl podporován palbou dělostřelectva a přímou palbou tanků, které využily dobrých terénních podmínek pro účinnou střelbu (vlastní břeh byl vyšší a tanky byly ve vzdálenosti asi 300 m od řeky, hustota tanků 30 ks na 1 km).

Díličí závěr: Cvičení ukázalo, že k ovládnutí přepravišť a úseků na protilehlém břehu je výhodné vysílat silné předsunuté odřady, které využívají účinků jaderných úderů a za podpory letectva a dělostřelectva rychle překonávají bez přestávek vodní překážku a vytvářejí podmínky pro přepravu hlavních sil. Vzhledem k tomu, že do výzbroje byly zavedeny OT-70, je výhodné vysílat od divizí předsunuté odřady v síle motostřeleckého pluku na BVP, který má velkou palébnou sílu a je schopen překonávat vodní překážku v krátkém čase. Úspěchu dosahujeme i včasnou přepravou tanků, které zabezpečují rozšíření předmostí vytvořeného motostřeleckými jednotkami.

V rámci cvičení Bratrství ve zbraní-80 byl procvičen násilný přechod řeky Labe v prostoru Kennerth. Motostřelecký pluk na BVP z chodu překonával vodní překážku širokou 300 m, v které byly dvě proudnice s rychlostí proudu nad 2 m. s⁻¹. Protilehlý břeh byl na mnoha místech nepřístupný a neumožňoval samostatný výjezd pro všechna vozidla.

Vodní překážka byla překonána na široké frontě ve 3 vlnách o 30 BVP. Tím byly vytvořeny podmínky pro překonání řeky Labe prvosledovými jednotkami do 3 minut při rychlosti plavby 6—7 km za hodinu. Nepřetržitě velení umožňovalo řízení palby při vlastním překonávání vodní překážky a rychlý manévry vozidel po dosažení protilehlého břehu, což usnadnilo zničení nepřítele v obraně.

Vzhledem k situaci bylo nutné vyčlenit tanky do bojového zajištění, aby z výhodné čáry zabezpečily nejen překonání vodní překážky motostřeleckými jednotkami, ale i přívozovou přepravu, přesun a činnost ženijních mostních jednotek a pak přepravu tanků pomocí PSS.

V době, kdy motostřelecké jednotky vedly boj na břehu nepřítele v hloubce

2—3 km, byla zahájena stavba mostu v Č+13. Mostové přepraviště bylo zřízeno v Č+25. Jako první po něm projely tanky z bojového zajištění. Přesun po mostě probíhal rychlostí 20 km za hodinu. Mostové přepraviště bylo potom využito podle grafikonu přepravy pro přesun dělostřelectva, druhého sledu a týlu.

Vodní překážku překonávaly tanky jízdou pod vodou na široké frontě na 3 samostatných rotních směrech. To vyžadovalo dobrý průzkum přístupů k vodní překážce, vlastního místa, prostorů, směrů i výjezdů z vody. Přesun z konečné etapy přípravy tanků i vlastní překonávání překážky probíhalo v rotních proudech. To však skýtalo výhodné podmínky pro činnost nepřátelského letectva i bitevních vrtulníků. Proto bylo nutné samostatně řešit PVO jednotlivých přeprav.

Dílí závěr: Při tomto cvičení se plně potvrdilo, že motostřelecké jednotky jsou schopny pod přikrytím palby dělostřelectva a tanků rychle překonat širokou vodní překážku a zabezpečit úspěch při násilném přechodu hlavních sil divize. Ukázalo se, že tankový prapor je schopen překonat vodní překážku na samostatných rotních směrech do 10 minut.

Pro zabezpečení překonání vodní překážky jízdou tanků pod vodou a plavbou OT (BVP) jsou u vševojskových útvarů

vytvářeny záchranné a vyprošťovací skupiny v počtu 2 (jedna pro tanky, jedna pro OT). Složení a vybavení těchto skupin i způsob jejich použití vyplývá z požadavků, které na ně klademe. Není však prozatím vhodně vyřešen přenos lana z cívkové soupravy k vyprošťovanému vozidlu, není-li k dispozici motorový člun. U svazku jsou pouze 4 kusy cívkových souprav, což postačuje pouze k zabezpečení dvou záchranných a vyprošťovacích skupin. Tento počet nedovoluje u svazku použít většího množství záchranných a vyprošťovacích skupin a zříditi více přepravišť pro jízdu tanků pod vodou a plavidlových pro OT. S tím je třeba počítat při zpracování taktických cvičení s násilným přechodem vodní překážky.

Závěrem chci konstatovat, že motostřelecké jednotky (jak dokazují i zkušenosti ze cvičení) jsou schopny překonat řeku rychleji než tanky, ale jsou zranitelnější. Proto je nutné účelně využívat vlastních palebných prostředků k vedení palby na maximální dálky a přímé palby tanků ke zničení nepřítelů na protilehlém břehu. Včasně použití tanků a jejich rychlý násilný přechod vodní překážky zabezpečuje úspěch útoku a jeho rychlé rozvíjení do hloubky. Jejich přepravu musíme zabezpečit jak na PSS, tak i jízdou tanků pod vodou (při větší hloubce na prámech z PMS).

Z PŘÍPRAVY CVIČENÍ

»TARAN-81«

Generální tajemník ÚV KSČ soudruh Gustáv Husák v předsjezdovém jednání na kladenské okresní konferenci KSČ řekl: „Je v našich silách zvládnout náročné úkoly, které nás čekají v osmdesátých letech.“ Zdůraznil však, že to nebude možné starými metodami, starými přístupy a starými formami práce.

Slova soudruha Gustáva Husáka můžeme právem aplikovat do mechanismu života naší armády a spojovat je s řešením nových otázek zabezpečení obrany socialismu.

Na přelomu 80. let v nových podmínkách zostřeného třídního boje koalic, kdy imperialismus otevřeně nastoupil k frontálnímu útoku proti politice mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením, jsou tato slova umocňována dalším zvýšením úrovně polní operační a taktické přípravy štábů a vojsk. Předpokládají intenzivním úsilím zvyšovat bojovou a mobilizační pohotovost ČSLA a její bojovou a politickou připravenost. K nejaktivnějším mobilizujícím prvkům, které přispívají k úspěšnému plnění těchto úkolů, můžeme přiřadit přípravu štábů a vojsk formou cvičení. K nim chci napřít pozornost s cílem rozebrat v některých dílčích oblastech všeobecné i konkrétní poznatky s důrazem na zpracování cvičení vojsk PVO pozemních vojsk, PVOS a frontového letectva „TARAN-81“.

V přípravě i průběhu tohoto cvičení se již slova soudruha Husáka plně odrazila v konkrétní praxi. Mohu to říci proto, že šlo o cvičení náročné, obohacené o nové moderní prvky odborné přípravy, které vyplývají ze zákonitého procesu vědeckotechnického rozvoje ve vojenství. Mnohé složité otázky zde již byly řešeny novými metodami, novými přístupy a novými formami práce.

Všestranná příprava k vedení soudobého ozbrojeného zápasu je ať už přímo či nepřímo spjata se všemi stránkami života společnosti. V tomto smyslu řešení obranné síly socialistického státu chápeme jako celý komplex ekonomických, sociálních, vojenskoorganizačních a ideologických činitelů. Na základě toho je vojenská síla socialistického státu i států světové socialistické soustavy spojené v organizaci Varšavské smlouvy tvořena v dialektické jednotě ekonomických, vědeckotechnických, morálně politických a vojenských potenciálů. Teoretické odvození vědeckotechnického komponentu ukazuje jeho nezadatelné místo

v celém komplexu obranného systému našeho socialistického státu. Jeho úloha v období budování dnešní rozvinuté socialistické společnosti neustále roste. Soudruh Lubomír Štrougal na XVI. sjezdu KSČ ve zprávě o hlavních směrech hospodářského rozvoje ČSSR na léta 1981—85 zdůraznil uplatnění vědy a techniky jako intenzifikačního prvku rozvoje ve všech sférách společnosti. Ukázal na nedostatky a nešvary, které se v této oblasti ještě projevují. Zvýraznil nezbytnost sledování a respektování tendencí technického pokroku. V tomto duchu se budu snažit v některých částech článku poukázat na úlohu vědeckotechnického rozvoje ve vztahu k odborným operačním cvičením. Myslím, že je to nutné především proto, že tato cvičení obsahují v širším rozsahu vysoké parametry vědeckotechnických aplikací. V praxi se ukazuje, že nebude rentabilní připravovat a uskutečňovat cvičení tohoto typu bez využití nejposlednějších poznatků vědeckotechnického rozvoje v okruhu působnosti daného druhu vojska, se kterým se cvičení připravuje, bez úzké spolupráce vědy a výzkumu, bez toho, aniž by v jejich průběhu byly řešeny zkušební, či výzkumné úkoly. Jen v této úzké spolupráci bude možné zlepšit obsah i poučnost cvičení, jejich technickou úroveň a kvalitu.

Mohutný vědeckotechnický rozvoj, který napevno zakotvil především ve vojenských protivzdušné obrany, by se měl soustavně promítat nejen do teoretické oblasti rozvoje připravovaných programů operačních cvičení vojsk PVO pozemního vojska (organizovaného v součinnosti s vojsky PVOS a frontovým letectvem), ale také (jak vyplývá z přípravy cvičení) do jejich praktické realizace. Tato spojitost teorie a praxe by se měla do budoucna stát centrální osou celého procesu operační a bojové polní přípravy štábů a vojsk, které se zúčastní protivzdušné operace na válčišti. Nejen tvorba těchto cvičení a jejich realizace [kde můžeme procvičit komplexně účast vojsk při odražení útočné vzdušné operace nepřítele a ničit protistojící uskupení jeho sil], nýbrž i průběžné zkvalitňování a zvyšování bojové a politické připravenosti formou soustavného nepřetržitého výcviku jednotlivých zbraňových systémů protivzdušné obrany a dalších spolupůsobících druhů vojsk a speciálních vojsk, která vcházejí do komplexu shrnutého v pojmu protivzdušná operace, zabezpečují zvyšování celkové úrovně bojové připravenosti všech součinnostních složek, jež se účastní protivzdušné operace na válčišti. To jsou některé možné stupínky dalšího zvyšování úrovně vedení bojové činnosti při odražení úderů vzdušného nepřítele v přípravě i v průběhu protivzdušné operace v kontextu na využití poznatků vědeckotechnického rozvoje, jehož urychlené pronikání do vojsk vytváří prostor pro pohotové uplatňování nových vědeckých poznatků v praxi. Těmto požadavkům podřizujeme cíle, úkoly a skladbu připravovaných operačních cvičení PVO pozemního vojska, PVOS a letectva.

Působení vědy v oblasti vojenského života, zvláště v oblasti tvorby cvičení, podmiňuje vnášení nových prvků do nich. To bude klást stále nové a nové nároky především na jejich zpracovatele. Je stále zřetelnější, že věda bude ve svém komplexu v podmínkách přípravy odborných (ale i vševojskových) cvičení v jednom řádu s lidským faktorem v aplikaci tvořit ničivý bojový potenciál. Nezbytnou naléhavostí zde bude třeba rozšiřovat novými formami a metodami soustavu vojenskoodborných, politických a vševojskových znalostí, které tvoří teoretickou základnu praktického vševojskového i odborného výcviku. Tím bude zabezpečena jedna z linií převádění teoretických vědeckých poznatků do praxe polní přípravy štábů a vojsk. Proto bude pravděpodobně nutné k zabezpečení složitých úkolů bojové a politické přípravy postupně vytvářet a zís-

kávat vědomosti, které můžeme využít ve všech formách příprav cvičení. Nejúčinnějším zprostředkovatelem získávání systemizace vědomostí a návyků byla, jsou a budou praktická zaměstnání kumulovaná do jejich nejvyšší formy — cvičení. Ta nám umožňují utvářet (na základě získaných teoretických podkladů) dovednosti a nutné schopnosti k organizaci soudobé operace a boje.

K tomu chci soustředit některé dílčí poznatky z nových pracovních postupů, směrů, forem a metod přípravy velitelsko-štábního cvičení vojsk PVO pozemního vojska, PVOS a frontového letectva v terénu se spojovacími prostředky a částečným vyvedením vojsk. Již sama realita obsahové skladby a struktury cvičících součástí předznamenává složitost v propojení součinnostních vazeb. O cvičení mohou říci, že je cvičením nového typu, které vzniká ve spojitosti s konkrétními podmínkami historického vývoje vojenské teorie a praxe. Jeho vznik v konkrétní podobě zpracování v letošním roce je podmíněn potřebou přiblížit praktický výcvik velitelů, štábů a vojsk skutečným soudobým bojovým podmínkám.

Růst složitosti ozbrojeného zápasu osmdesátých let (který podmiňuje bouřlivý rozvoj vědy, techniky a nové objevy v oblasti fyziky, chemie a ostatních přírodních věd a které mají vliv na rozvoj vojenství) bude měnit i charakter vývoje jeho prostředků. Vznik kvalitativně nových zbraní a vojenské techniky, jejich rychlé a hromadné zavádění do výzbroje značně zvyšuje bojové možnosti vojsk, připravuje půdu pro změny v jejich organizaci a celkové jejich činnosti v těch nejširších měřítkách. Především však mohutný rozvoj kybernetiky, výpočetní techniky a na ni navazující automatizace, mechanizace, zavádění robotů, všestranné použití jaderných zbraní, elektronika, především mikroelektronika, mají a budou mít v podmínkách ozbrojeného zápasu stále širší uplatnění. Na XVI. sjezdu KSČ ve zprávě o hlavních směrech s. L. Štrougal k tomu řekl: „Klademe důraz zejména na urychlení rozvoje elektroniky, zvláště mikroelektroniky, jejíž široká aplikace v kombinaci s dalšími progresivními kompletními prvky povede k rozvoji...“

Má-li rozvoj mikroelektroniky, především mikroprocesů, mikropamětí, mikropočítačů a soustav z nich tvořených klíčové postavení v civilním sektoru naší společnosti, pak její úloha ve službách ozbrojených sil z hlediska současných a budoucích potřeb i se zaměřením na přípravu a konání odborných cvičení je nedocenitelná.

Již dnes je elektronika a zvláště mikroelektronika jedním z rozhodujících činitelů zabezpečujících efektivnost použití zbraňových systémů, zvláště u raketových jaderných zbraní, protiletadlových zbraní apod. Stává se univerzálním faktorem účinnosti vojenské techniky, a to nejen u používaných zbraňových systémů, ale již také v automatizovaných soustavách velení (společné místo velení frontového letectva a PVO), u prostředků radioelektronického boje, raketového vojska a dělostřelectva, PVO pozemního vojska, PVOS, což se odráží i ve cvičeních, kde tyto komponenty sehrávají jednu z hlavních úloh.

V přeneseném slova smyslu má vědeckotechnický rozvoj stále větší vliv na konkrétní otázky organizace a přípravy operace, kde vlivem předchozích úvah a konkrétně řešeného problému protivzdušné operace na stále větším významu nabývá účinná, kvalitní a nepřetržitá obrana vlastních vojsk proti všem způsobům napadení vzdušného nepřítele.

Operace může být zahájena a vedena různě. Charakteristickou zvláštností zahájení soudobé operace je hromadné použití různých prostředků i kosmického napadení. Proto již dnes nepřítel na svém teritoriu vytváří mohutná úder-

ná seskupení vojenského letectva všeho druhu a různých možností, jejich použití plánuje formou nenadálých, překvapivých, útočných vzdušných operací. Odrazem toho je, že těžiště válečného úsilí se v soudobé válce, podle zkušeností ze cvičení NATO, války na Blízkém východě a dalších lokálních konfliktů, přesouvá stále častěji k době jejího zahájení.

Nenadálé překvapivé napadení se považuje za prostředek vojenského umění, kterým pomáhá k dosažení vítězství ve válce. Jeho podstata tkví v takovém použití způsobu a forem vedení ozbrojeného zápasu, sil a prostředků v závislosti na čase i prostoru, které zastihují protivníka nepřipraveného. Možné překvapení mění zásadně poměr sil, vytváří převahu pro tu stranu, která je dosáhla a využila. Rozhoduje o uchopení iniciativy v rozsahu jeho realizace. I když technické prostředky neusnadňují v plné míře překvapivé nenadálé napadení, nemůžeme tuto možnost zcela vyloučit. Růst významu počátečního období války je dán i samotným růstem současného zabezpečení vzniku války.

Na základě uvedeného vzniká potřeba, abychom proti vysoce technicky vyspělým silám a prostředkům nepřítele postavili odpovídající organizaci a systém protivzdušné obrany. Protivzdušná operace je pak její součástí a má zmařit útočný záměr vzdušného nepřítele. Platí zde zásada, že každá protivzdušná operace je postavena a vedena proti vzdušné operaci nepřítele. Začíná a končí se zahájením a skončením vzdušné operace nepřítele.

Jejím cílem je zmařit nebo odrazit útočnou vzdušnou operaci nepřítele, zabezpečit zachování bojeschopnosti vlastních vojsk a vytvořit tak výhodné podmínky k vykonání vzdušné operace a vedení strategické operace na válčišti. Abstrahujeme-li tyto teoretické normy, zásady a cíle do podnětné dynamiky zpracovatelské práce odborného cvičení, v rámci kterého řešíme protivzdušnou operaci vojsk PVO pozemního vojska v součinnosti s PVOS a frontovým letectvem, můžeme spatřovat její problematiku v několika rovinách, které je nutné vzájemně odlišit a vysvětlit:

- uspořádání součinnostních vazeb mezi hlavním zpracovatelem cvičení tohoto typu, kde stále větší úlohu přebírají vševojskové odbornosti s dalšími hlavními komponenty a aktéry vycházejícími do přípravné i řídicí fáze, k nimž řadíme spolupráci hlavního pozorovatele s PVOS a letectvem;

- teritoriální problémy kumulované do dislokačního rozptýlení útvarů PVO okruhu, PVOS a letectva, s částečně omezenými možnostmi rozmístění na cvičištích a z toho vyplývajícím požadavky na lety cílů apod.;

- zvýšené nároky na řízení složitěho kompletu cvičení vyžadují obsazení některých funkcí v ředitelství cvičení a rozhodčí služby neorganickými příslušníky daného stupně štábu, na jehož úrovni se zpracování cvičení organizuje a řídí, především odborností PVO, protože všichni orgánití funkcionáři této odbornosti se cvičení zúčastňují ve svých funkcích;

- nutnost omezené činnosti radioelektronických prostředků vojsk PVO (u některých útvarů), které podléhají územním, časovým a kmitočtovým omezením. Tomu odpovídá volba směru operačního zámyslu cvičení.

Různorodost řešení mnohých problémů daných oblastí nám umožňuje, abychom získali řadu cenných nových poznatků a zkušeností z přípravy tohoto cvičení, které bude třeba v příštím období v teoretické i praktické rovině zhodnotit.

Na základě zkušeností bude třeba při cvičení řešit tyto úkoly:

V první etapě půjde o zjištění přípravy nepřítele k vykonání útočné vzdušné operace (vzdušné kosmické operace) a včasné zajištění hromadného vzletu

Tabulka 1

[illegible]

letectva, např. start jeho řízených střel, vzdušné a protivzdušné sražení a boje k odrazení prvního hromadného úderu, v dalším o zničení hlavních sil vzdušného nepřítelů v prvním hromadném úderu a oslabení dalších hromadných i soustředěných úderů.

Ve druhé etapě půjde o vykonání úderů letectvem, raketovým vojskem a dělostřelectvem na nejdůležitější letiště, odpalovací zařízení taktických a operačně taktických raket, prostředky REB, odpalovací zařízení řízených střel s plochou dráhou letu, místa velení a navedení letectva. Splnění těchto úkolů vytvoří výhodné podmínky k oslabení a odrazení druhého hromadného úderu, což v souhrnu znamená zmaření jeho útočné vzdušné operace.

Ve třetí konečné etapě půjde o řešení organizace a řízení protivzdušné operace. Hlavním cílem tohoto časového úseku je vytvoření podmínek k vedení protivzdušných a vzdušných bojů a k odrazení úderů aktivních prostředků vzdušného napadení nepřítelů. Z popisu vývoje v jednotlivých obdobích se odvíjí i logický sled uspořádání obsahu cvičení.

Vlastní příprava podkladů k zabezpečení takového cvičení je složitou záležitostí. Obsahuje celou řadu hlavních a pomocných písemných, grafických i jiných dokumentů. Do procesu jejich zpracování se zapojuje stále širší okruh lidí a složek, a to jak vlastního štábu, tak i od štábů jiných. Proto se chce zmínit o nejzákladnějších hlavních a pomocných dokumentech připravovaných k zabezpečení tak mohutného a složitého kompletu, kterým cvičení tohoto druhu bezesporu je.

Důležitým dokumentem je „Rozehra reálné a fiktivní náletové situace“, pro niž můžeme uspořádat data a údaje do tabulek. Možný obsah — viz tabulku 1.

Sestavení náplně tabulky 1 je odrazovým můstkem zpracování řady dalších řídicích materiálů. Pro její zpracování je nutná účast a úzká součinnost zástupců zpracovatelských kolektivů od letecké armády, PVOS, PVO štábu okruhu, zpravodajského orgánu a hlavního zpracovatele, který všechny údaje soustředí a upravuje do konečné podoby. Sestavování tohoto dokumentu je záležitostí různorodých kolektivů, soustřeďujících ve svém středu několik odborností, které mají přímý vliv na kvalitní přípravu tohoto materiálu a tedy i na průběh celého cvičení.

Další základní dokument „Plán provedení cvičení“ má ve své finální podobě zvláštnosti v obsahovém uspořádání. Tyto změny jsou odvozovány především tvůrčími vlivy různých složek hlavních kompetentů, které se účastní zpracování cvičení. Uspořádání úkolů jednotlivých řídicích i cvičících a zabezpečujících prvků — viz tabulku 2.

K vypracování tabulky 2 se rozšiřuje zpracovatelská skupina (viz plán rozehry) o zástupce jednotek (útvárů) zabezpečení a spojení. Složitost a obsažnost škály různých řídicích prvků zde uvedených zdůrazňuje nezbytnost včasné přípravy, přesně podle kalendářního plánu zpracování cvičení.

Dalším dokumentem, který obsahuje zvláštnosti a odlišnosti proti běžně vžitě praxi ve štábech, je mapa „ZÁMYSLU“ velitelsko-štábního cvičení vojsk PVO pozemního vojska, uskutečněného v součinnosti s vojsky PVOS a frontového letectva. Důvod zpracování vyvěrá ze samé podstaty převládajících odborných prvků cvičení, předně však ze snahy vyřešit (připravit podklady) vševojskové otázky spojené s plánováním operace, rozhodnutím pro operaci, den bojové činnosti, zpracování jiných vševojskových grafických i písemných základních dokumentů do zahájení cvičení. Rigorózní uspořádání podrobněji zpracovaného zámyslu velitelsko-štábního cvičení tak garantuje odraz hlavního

Den				
hodina		11.00	12.00	13.00
Činnost nepřítele	Reálná činnost strany „modré“ Fiktivní činnost strany „modré“			
Činnost cvičících vševoj- skových operačních skupin	OSK frontu		Plán provedení v souhrnu obsahoval: – termín konání cvičení – téma cvičení – učební cíle pro cvičící – zkušební úkoly – prostor konání cvičení – síly a prostředky vyváděné na cvičení – strukturu cvičného číslování – výchozí situaci a zámysl stran – období cvičení a učební úkoly – průběh cvičení podle uvedené tabulky – rozehru ztrát po jednotlivých hromadných úderech – pokyny pro zpracování rozboru cvičení – funkční čísla pro cvičení – principiální schéma spojení – schéma struktury účasti na cvičení – složení ŘC, RS, jejich zabezpečení	
	OSK armád			
	OSK svazků			
Činnost vojsk PVO pozemního vojska				
Činnost vojsk PVOS				
Činnost frontového letectva				
Činnost spojovacích a zabezpečujících útvarů (jednotek)				
Činnost ŘC	ŘC a ZŘC pro PVOS a letectvo			
	Štáb ŘC	*		
	Pomocníci ŘC u cvičících svazků a útvarů			

poslání cvičení. V pravém slova smyslu jde o to, aby cvičící operační skupiny štábů věnovaly hlavní pozornost v průběhu cvičení k procvičení odborných otázek, které tvoří páteř celého cvičení. Zámysl se tak může přirovnat v některých ukazatelích Plánu provedení cvičení (co do rozsahu i obsahu) v souladu s ustanovením předpisu Všeob-P-33. Konkrétně ke cvičení „TARAN-81“ mapa Zámyslu provedení cvičení po obsahové stránce zahrnovala:

1. Téma a dobu cvičení.
2. Komplexní obsah učebních cílů pro cvičící velitele a štáby, pro vojska PVO pozemního vojska, pro frontové letectvo, pro vojska PVOS a pro jednotky zabezpečení;
3. Zkušební úkoly.
4. Rozsah vyvedení na cvičení (od každé cvičící součásti zvlášť).
5. Normy spotřeby km.
6. Období cvičení, jejich obsah, dobu trvání a učební úkoly.
7. Poměry sil ve dvou variantách — klasické a poměry sil prostředků PVO pozemního vojska, PVOS a frontového letectva.
8. Rozčlenění letectva „MODRÉHO“ ve vzdušné operaci (po jednotlivých hromadných úderech v souladu s celkovými počty podle plánu rozehry reálné i fiktivní náletové situace — časově s uvedením kapacity cílů).
9. Operačně taktické pojetí zámyslu:
 - uskupení pozemních vojsk a vojsk PVO protistojících stran, rozmístění letectva, ostatních druhů vojsk, speciálních vojsk, služeb a součástí týlu;
 - objekty v pásmu frontu ničené jadernými zbraněmi podle plánu nadřazeného i vlastního;
 - složení a bojové úkoly frontu, cvičících armád s vyznačením směrů jejich úderů a úkolů (BÚ, DÚ) a rozhraní;
 - ukazatele rozmachu operace vlastních vojsk i nepřítelů;
 - čáry zasazení, směr úderu a úkol druhého sledu frontu;
 - operačně taktická sestava souseda (o jeden stupeň výše), směry úderů, úkoly;
 - rozmístění míst velení cvičících;
 - pásmo průletu dálkového letectva Hlavního velení;
 - náletové směry v pásmu frontu po jednotlivých hromadných úderech nepřítelů, včetně zákresů náletových směrů působících od severního a jižního souseda do pásma cvičícího frontu;
 - čáry dosahu radiolokačních a radioelektronických prostředků;
 - ohraničení prostoru dosahu protiletadlových raketových prostředků;
 - rozmístění RTH;
 - plánovaný manévr letištní sítě k BÚ a DÚ frontu;
 - plánovaný manévr raketového vojska a dělostřelectva, protiletadlových prostředků frontu, armád až do DÚ F.

Kromě uvedeného obsahu a rozvedených zvláštností se dále v mapě zámyslu schematicky uvádí sestava nepřátelského letectva ve vzdušné operaci s uvedením počtu letounů na jednotlivých náletových směrech.

V zámyslu byly dále obsaženy další nezbytné údaje pro kalkulace a propočty prostředků PVO pozemního vojska, PVOS a frontového letectva.

Principiálně novým přístupem byla zpracována pomůcka „Organizace a řízení cvičení“. Odlišnosti zde byly podmíněny úkolem dvojedinného působení štábu daného stupně, na jehož úrovni se cvičení připravovalo. Část štábu je

včleněna do operační skupiny jako cvičící, část štábu v úloze ŘC a RS se podílí na řízení cvičení. Vzniká zde jistá paralela, která ve své funkčnosti není překážkou v zabezpečení vysoké úrovně cvičení v duchu současných náročných požadavků. Účast širšího aktivu zpracovatelů v přípravné fázi téhož štábu je zárukou hlubšího proniknutí do problému, jeho všestranného osvojení a zvládnutí k dalšímu uplatnění v polní bojové přípravě štábu.

Nedocenitelnou úlohu v procesu přípravy a řízení cvičení sehrává správná volba obsahu a rozsahu teoretické i praktické přípravy účastníků ke cvičení. V tomto smyslu můžeme přípravu zaměřit např. na:

- organizaci centralizovaného průzkumu uvědomování, centralizované řízení činnosti prostředků vojska PVO a letectva při ničení vzdušných cílů ve společném prostoru bojové činnosti a při odrážení hromadných úderů vzdušné operace nepřítele;
- organizaci a praktické opatření součinnosti mezi vojskem PVO, frontovým letectvem a vojsky PVOS na operačním i taktickém stupni;
- znalost organizace, takticko-technických dat a bojových možností vzdušného nepřítele a prostředků PVO vlastních vojsk;
- prohloubení praktických znalostí v organizaci plánování společné bojové činnosti vojsk PVO pozemního vojska, frontového letectva a PVOS v operaci, boji s důrazem na plánování protivzdušné operace a řízení boje s nízkou letícími cíli a řízenými střelami s plochou dráhou letu;
- u vojsk PVO můžeme se připravit na zdokonalení činnosti a dovednosti používání protiletadlové výzbroje, radiolokační techniky a prostředků automatizovaného velení při plnění bojových úkolů s důrazem na ničení nízkou letících a malorozměrných cílů.

Rámec oblasti teoretických i praktických aspektů při přípravě cvičení je ve svém komplexu širší.

Některé postřehy z přípravy cvičení ukázaly, že podobná cvičení budou vyžadovat nové přístupy, nové formy a nové pracovní metody.

Závěrem chci zdůraznit, že vytypováním některých dílčích problémů z přípravy tohoto cvičení šlo o snahu rozšířit poznatky z náročné zpracovatelské oblasti. Vidíme, že některé vybrané aspekty cvičení nejsou zatím zcela jednoznačně uzavřeným problémem. Budou jistě podnětem do další diskuse.

K VYUŽITÍ KOMPLEXU ÚLOH SE SPOLEČNOU BANKOU DAT

Od roku 1980 se postupně zavádí na operační stupně velení moderní výpočetní technika typu minipočítačů ADT 4300, respektive ADT 4500 v upravené mobilní verzi pod názvem MOMI.

Přínos této nové výpočetní techniky z hlediska potřeb uživatelů (složek, správ, oddělení štábů) vidíme především:

- v mobilnosti a s tím spojené schopnosti přemísťovat se v sestavě štábů (nebo jeho částí) na jakékoliv vzdálenosti a prakticky po libovolných komunikacích,
- v rychlém rozvinutí a přípravě k provozu (řádově minuty),
- v minimálních požadavcích na prostor pro rozvinutí,
- v možnosti umístění počítače přímo v prostoru uživatelské složky, což významně ovlivňuje nejen předávání požadavků, ale i výsledků zájemců, umožňuje i osobní účast uživatele při výpočtech.

Na cvičeních jsme získali řadu poznatků a zkušeností, se kterými chceme seznámit širší kolektivy, zejména na operačních stupních velení, a poukázat na některé problémy z provozu komplexu úloh se společnou bankou dat. Chceme analyzovat tyto problémy se snahou učinit závěry k dalšímu zefektivnění práce štábu a zejména ke zkvalitnění vazeb — provozovatel—uživatel.

Pro rozsáhlost problematiky zaměříme se jen na hlavní a podstatné problémy bez hlubšího zdůvodňování.

Možnosti využívání komplexu úloh v operační přípravě

Zásadní podmínkou a rozhodujícím požadavkem efektivnosti a přínosu každé úlohy je, aby odpovídala platné metodice práce štábu.

Pod pojmem „odpovídat metodice práce“ rozumíme zejména to, že:

- úloha vychází z konkrétních požadavků metodiky práce a zapadá do řetězce činnosti pracovníka nebo pracovníků,
- řeší pomocí automatizační techniky nejsložitější části jejich práce,
- na základě maximálního využití efektivních metod dává poklady pro optimální nebo variantní řešení problému,
- podstatně snižuje pracnost práce při použití obvyklých postupů řešení,
- podstatně zkracuje lhůty potřebné pro výpočty a tím šetří čas a pracovní kapacitu příslušníků štábů.

Chceme-li všechny tyto podmínky efektivnosti a přínosu splnit, je nutné, aby pro potenciální uživatele (zvláště komplexů úloh) byla:

- zabezpečena důkladná příprava na cvičení s využitím komplexu úloh tak, aby byli schopni samostatně požadovat výpočty, zadávat doplňkové údaje, využívat varianty řešení atd.,
- zajištěna plynulost informačního zabezpečení a jeho aktuálnost zvláště při tvorbě banky dat.

Příprava banky dat předem jako podkladového materiálu pro cvičící štáby a vojška (zvláště plánují-li se operační skoky) je rozhodujícím předpokladem pro včasné zpracování úloh podle požadavků uživatele ve lhůtách, které odpovídají metodice práce.

Dosud se tento požadavek nepodařilo ve všech situacích plně realizovat, což se nepříznivě odráží v prodlužování lhůt výpočtů. Výpočty se k zájemci dostávají v tomto případě opožděně a nanejvýš se pak hodí jen jako potvrzení nebo zdůvodnění již přijatého řešení.

V předpisech a směrnících pro mechanizaci a automatizaci velení v polních podmínkách je stanoven požadavek, aby při cvičení zpracovatelská skupina měla připravenou banku dat na magnetických discích (páskách) a cvičicím je vydávala spolu se situacemi jako podkladové materiály pro jejich řešení.

V současné době je již částečně rozpracován a předán do užívání komplex operačně taktických úloh ALEX-F-1 a ALEX-F-2. Je určen pro stupeň front, řeší a zabezpečuje výpočty pro vševojskový systém velení s určením především pro operační správu.

Mimo to celou řadu výpočtů úloh tohoto komplexu úspěšně využívaly další správy, jako zpravodajská, organizačně mobilizační, chemického vojska a týl.

V obou komplexech je zařazeno 11 operačně taktických úloh se společnou bankou dat.

Komplexy ALEX frontová verze umožňují:

- získat přehledy o vlastních vojscích a nepříteli s dělením do svazků a frontových útvarů, po družích zbraní a procentech naplněnosti,

- vyhodnocovat účinky jaderných úderů na nepřítel a úderů nepřítel na naše vojska,

- pořizovat výpočty kvantitativního a kvalitativního poměru sil podle tabulkových, skutečných nebo prognostických počtů,

- vypočítávat rozsah radiálního zamoření terénu a ozáření osob,

- vypočítávat prognostické ztráty živé síly a hlavních druhů bojové techniky při vedení operace bez jaderných zbraní, a to vlastních vojsk a nepřítel,

- vypočítávat a na základě exaktních metod stanovit bojeschopnost vlastních vojsk,

- navrhnout variantní a optimální rozdělení a přidělení jaderné munice pro frontovou operaci.

Komplexy úloh ALEX ve frontové verzi poskytují poměrně značné možnosti časového modelování některých etap vedení operace.

V podmínkách použití jaderných zbraní je to zejména možnost modelování situace a stavu vlastních vojsk a vojsk nepřítel při oboustranném vedení plánovaných jaderných úderů.

Po výpočtu optimálního rozdělení a přidělení jaderné munice pomocí úlohy ALF-106 vést fiktivní jaderné údery na operační sestavu nepřítel a údery plánované na naše vojska a pomocí úloh ALF-103 a ALF-104 vypočítat prognostické ztráty vlastních vojsk a nepřítel.

Na základě prognostických výpočtů ztrát vlastních vojsk a nepřítel můžeme pomocí úlohy ALF-105 vypočítat predikční kvantitativní a kvalitativní poměr sil a pomocí úlohy ALF-107 stanovit stupeň predikční bojeschopnosti vlastních svazků jako rozhodujících podkladů pro záměr, rozhodnutí velitele nebo jako rozehru tohoto období cvičení, nácviku, zaměstnání.

Schématicky jsou možnosti využívání těchto úloh uvedeny — viz obr. 1.

V podmínkách vedení operace bez jaderných zbraní můžeme vypočítat predikční ztráty vlastních vojsk v závislosti na skutečné, nebo předpokládané bojové činnosti svazků a útvarů vlastních vojsk pomocí úlohy ALF-112. Pomocí úlohy ALF-113 obdobně vypočítáme predikční ztráty nepřítel.

Z takto predikčně vypočtených ztrát můžeme pomocí úlohy ALF-105 stanovit predikční kvantitativní a kvalitativní poměry sil a pomocí úlohy ALF-107 pak predikční stupeň bojeschopnosti vlastních svazků a útvarů.

Schématicky jsou možnosti využívání těchto úloh uvedeny — viz obr. 2.

Další úlohy zařazení do komplexu úloh ALEX-F-1 a ALEX-F-2 můžeme využít v dynamice plánování a vedení operace:

a) **Rešeršní úlohy: ALF-101 „ZPRACOVÁNÍ A VÝDEJ INFORMACÍ O POČTECH A SLOŽENÍ VLASTNÍCH VOJSK“ a ALF-102 „ZPRACOVÁNÍ A VÝDEJ INFORMACÍ O POČTECH A SLOŽENÍ VOJSK NEPŘÍTELE“** využívají údajů uložených v bance dat o vlastních vojskách a nepříteli, výpočty zpracovávají bez doplňkových údajů, na přímou výzvu.

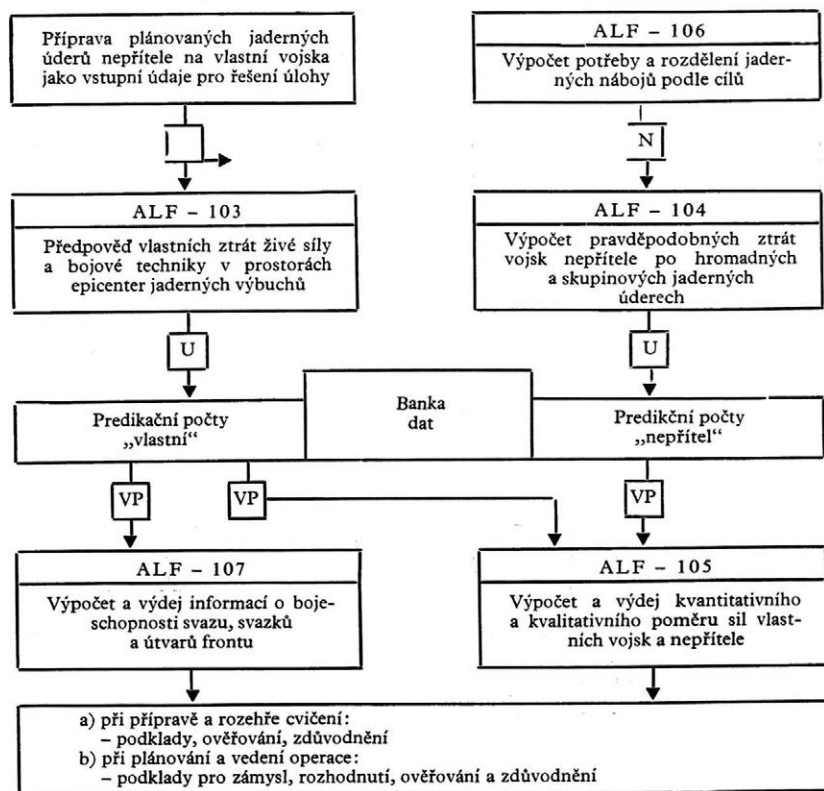
Zabezpečují jednotné vedení početních stavů a stupně naplněnosti podle svazů, svazků frontových, armádních prostředků a prostředků letectva vlastních vojsk a nepřítel.

Údaje jsou vedeny v osobách a hlavních družích zbraní a materiálu.

Obr. 1

Využití úloh při vedení operace na stupni front v podmínkách použití jaderných zbraní.

Komplex úloh ALEX-F-1 a ALEX-F-2

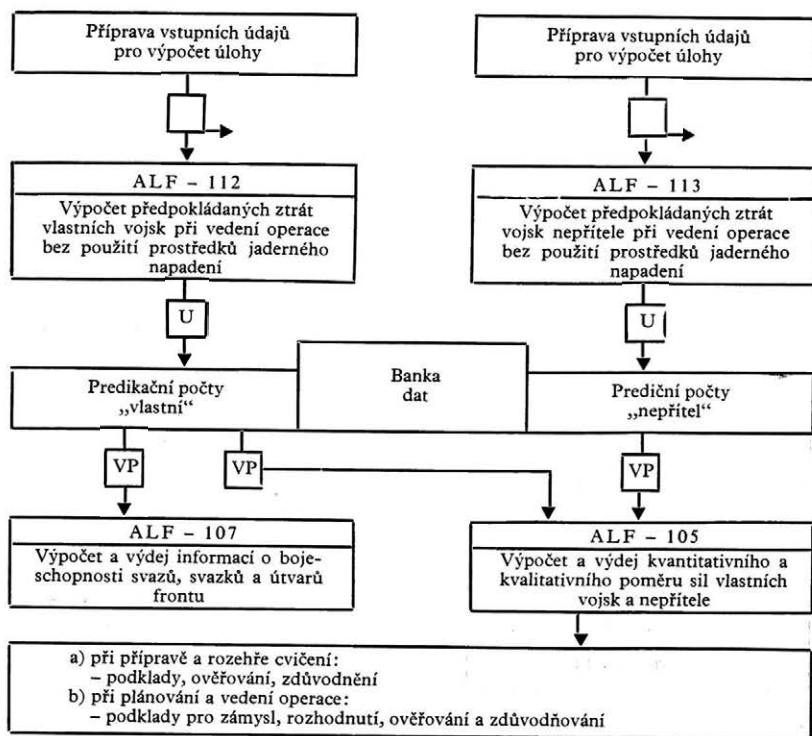
Vysvětlivky:

- - vstup pomocí děrné pásky
 N - návaznost úloh
 U - uložení výpočtů do banky dat
 VP - výběr podkladů z banky dat pro výpočet

Využití úloh při vedení operace na stupni front (armáda) bez použití jaderných zbraní.

Obr. 2

Komplex úloh ALEX-F-1 a ALEX-F-2

Vysvětlivky:

- vstup pomocí děrné pásky

U - přímé ukládání výsledků výpočtů do banky dat

VP - výběry podkladů z banky dat pro výpočet úlohy

Ukázalo se, že optimální využití těchto úloh je:

- v období přípravy cvičení jako příloh k námětu o počtech vlastních vojsk a vojsk nepřítele,
- v průběhu operace po ukončení některých důležitých etap operace, jako jsou např. splnění bližšího nebo dalšího úkolu, odražení protiděderu nepřítele, nebo po operačním skoku,
- při přípravě dokladů a podkladů pro řešení,
- při zpracování denních operačních hlášení.

Tyto úlohy nejvíce vyžaduje a využívá operační, zpravodajská a organizačně mobilizační správa, mimo to poskytují upřesněné a jednotné údaje i pro další druhy zbraní (PVO, SRVD, Týl atd.).

b) **Prognostické úlohy:** ALF-110 „PŘEDPOVĚD RADIOAKTIVNÍHO ZAMOŘENÍ TERÉNU PO JADERNÝCH ÚDERECH“ a ALF-111 „VÝPOČET PRAVDĚPODOBÝCH ZTRÁT PŘI ČINNOSTI VOJSK V PROSTORECH RADIOAKTIVNÍHO ZAMOŘENÍ“ umožňují po jaderných úderech nepřítele získat podklady a informace pro doklady k rozhodnutí zejména:

- o stavu vojsk v zamořených prostorech, pravděpodobném stupni zamoření a tím i jejich bojeschopnosti.
- o nejvhodnějších opatřeních a volbě optimálního způsobu na vyvedení vojsk ze zamořených prostorů,
- o plánování a realizaci již plánovaných přesunů, pochodových os a prostorů soustředění.

Tyto úlohy se nejvíce hodí pro operační správu a správu chemického vojska. Mimo to mohou sloužit jako podklady pro práci a rozhodování i v dalších podsystemech velení, zejména týlu, raketových vojsk a dělostřelectva, protivzdušné obrany a letectva.

Zkušenosti však ukazují, že otázkám radioaktivního zamoření a ozáření věnují štáby menší pozornost, ve srovnání s ostatními úlohami.

Které podmínky omezují efektivnost využívání komplexu úloh?

Podmínky, které omezují tvorbu a využívání komplexu úloh, jsou způsobené jak vnějšími vlivy, tak vnitřním fungováním systému a technicko-provozními možnostmi automatických prostředků.

Mezi **vnější podmínky**, které ovlivňují tvorbu úloh, můžeme počítat:

- komplex úloh je tvořen jen pro jeden stupeň velení, tedy horizontálně. To vyžaduje složitou přípravu dat a údajů, které by byly ve vertikálním systému plně

zabezpečené. To je značné zatížení v oblasti získávání informací a vyžaduje pochopení i kvalifikované úsilí od všech účastníků provozu úloh tohoto typu,

- zásadní požadavek zadavatele, aby úlohy vycházely z platné metodiky práce štábu a stanovených časových norem,
- potřebu přesné definice vstupů při zadávání úlohy, což je limitující podmínkou úspěšného řešení. (Náročnost a pracnost získávání některých vstupních údajů vedly řešitele úloh k střízlivému formulování požadavků na informační zabezpečení.)

Mezi **vnitřní podmínky** fungování systému můžeme počítat:

- účelovou konstrukci banky dat, takže banka dat je použitelná jen pro dílčí úlohy souboru ALEX. Další úlohy, které by k souboru byly připojeny, mohou banku dat využívat v rozsahu jejího informačního naplnění,

— že aktualizace banky dat je velmi složitý proces zejména v podmínkách velitelsko-štabních cvičení, kdy často probíhají operační skoky, se změnou plánovaných počtů jednotlivých svazků. V praxi to znamená přebudovat celou banku dat v nejkratší době, prakticky od 2–3 hodin, což zpravidla v polních podmínkách je vyloučeno. Východiskem může být jen vytvoření předem připravených bank dat pro jednotlivá období cvičení, nebo k operačním skokům,

— že soubor nepokrývá celou problematiku práce štábu, a to ani v úvahu připadající algoritimizovatelnou problematiku. Některé úlohy není zatím výhodné řešit na výpočetní technice, některé nemohly být řešeny pro nedostatek řešitelských kapacit a byly odsunuty na pozdější dobu. Z těchto důvodů je vědomě omezen soubor racionální a jeho uvedení do praxe jistě vyvolá řadu poňmětů k jeho zdokonalování a rozšiřování.

Z omezení, která vyplývají z **technicko-provozních charakteristik používané techniky**, můžeme za podstatné uvažovat, že:

- dosud není realizován přenos dat mezi zdroji informací a počítačem a mezi uživatelem a počítačem. To zapříčiňuje, že vstupní informace (údaje) se získávají klasickými metodami — ručním vyplňováním formulářů, jejich doručením zpravidla pomocí vyčleněného pracovníka k počítači. Všechno to znamená další ztráty času i pracovních kapacit. Obdobná situace je při doručování výsledků výpočtů zájemcům. Podle dosavadních zkušeností můžeme stanovit, že poměr času pro výpočet a času pro doručení výsledků je asi 1:4 až 1:5,

— použitá výpočetní technika MOMI ADT 4332 neumožňuje výpočet více úloh současně. Toto omezení je však dočasné, protože zavedením nového typu počítače ADT 4500 bude odstraněno.

Praxe jednoznačně prokazuje, že další racionalizace a zefektivnění práce štábů při plánování a vedení operací je přímo závislé na co nejširším využívání prostředků automatizace velení.

Jen tato cesta (jak to potvrzují i závažné dokumenty z jednání a porad zástupců náčelníků štábů pro otázky automatizace velení štábů ozbrojených sil) vede ke splnění uvedených požadavků praxe.

V perspektivě nejbližších deseti let je nutné počítat s dalším rozšířením zasazováním prostředků automatizace velení, a to nejen na operačních stupních, ale i na stupních svazek a útvar.

Extenzivní metody plánování a řízení operační a bojové činnosti musíme nahra-

dit, protože pro jejich další užívání nebudou předpoklady. A jejich efektivní intenzifikace je možná jen využitím možností výpočtové techniky a nejširším využíváním exaktních matematických metod a zejména metod operačního výzkumu.

I pro oblast velení platí pro ČSLA závěry usnesení XVI. sjezdu KSČ o požadavcích dalšího zkvalitnění a zefektivnění řídicí a organizační práce zaváděním a uplatňováním nejmodernějších metod a poznatků vědy.

Jedním z reálných opatření k uskutečňování těchto závěrů bude správné využívání výpočetní techniky typu MOMI ADT i dovedné využívání již připravených nebo připravovaných operačně taktických a týlových úloh.

Tato problematika se neomezuje jen na komplex operačně taktických úloh ALEX ve frontové a armádní verzi určené pro vševojskový systém velení, ale promítá se i do úloh řešených ve prospěch dalších podsystémů velení raketového vojska a dělostřelectva, protivzdušné obrany, letectva a týlu.

JEŠTĚ K BOJOVÉ ČINNOSTI RVD V OPERAČNÍCH MANÉVRUJÍCÍCH SKUPINÁCH

Zvláštní rysy bojové činnosti operačních manévrujících skupin (dále OMS) kladou na vyčleněné jednotky a útvary mimořádné nároky ve všech oblastech této činnosti. Je pravděpodobné, že bude docházet k výběru těch nejschopnějších. Obdobně bylo tomu tak ve Velké vlastenecké válce při organizaci předsunutých odřadů, které plnily úkoly v hloubce nepřátelské obrany. Do nich byli vybíráni nejlepší velitelé a všestranně kvalitně připravené a zabezpečené jednotky a útvary, schopné vedle obvyklých úkolů plnit další požadavky boje ve zvláštních podmínkách. Dokazuje to např. rozkaz velitele 5. úderní armády v lednu 1945 k vytváření předsunutých odřadů v bojích západně od Visly (Antonov, V. S., Cesta na Berlín, Naše vojsko 1980, str. 275), uložený v archívu MO SSSR, f. 333, inv. 4885, sp. 369, l. 163.

Takový požadavek platí v plné míře i pro jednotky a útvary RVD. Ke zvláštnostem v plnění jejich úkolů **v oblasti vedení raketových úderů a palby dělostřelectva**, na které musí být tyto jednotky a útvary připraveny, patří:

- časté vedení raketových úderů a palby dělostřelectva s rozvíjením z chodu, v nepřipravených postaveních a ve zkrácených lhůtách, mnohdy s velmi omezenými počty obsluh,
- připravenost k rychlému a rozsáhlému manévru palbou i jadernými údery, v podstatě do všech směrů (kruhový výstřel),
- pohotovost k vedení mohutné překvapivé palby v krátkém časovém intervalu od jejího vyžádání,
- maximální využívání přímé střelby všemi typy bojové techniky a to zejména při dělostřeleckém doprovodu vojsk za útoku,
- dovedné řízení palby a úderů s využitím všech prostředků vzdušného průzkumu,
- vedení palby a úderů v prostorech s nízkou hustotou pevných bodů, s využíváním různých topografickogeodetických podkladů, popř. bez vytvoření sítě pevných bodů,

— vybavení palebných jednotek a útvarů RVD dostatečnými prostředky pro samostatný boj s tanky a jinými obrněnými cíli a jejich výtečné ovládání; stejně tak i prostředky pro boj se vzdušnými cíli, zejména nízko letícími,

— využívání ukořistěného dělostřeleckého materiálu, v tom nejen bojové techniky a munice, ale i prostředků pro zabezpečení palby.

V oblasti **manévru** to jsou tyto zvláštnosti:

— schopnost rychle a samostatně překonávat nejrůznější terénní překážky, zejména vodní toky, pomocí vlastních nebo improvizovaných prostředků (plaváním na ukořistěných prostředcích, broděním i hlubokým) a postupovat silně rozrušeným nebo zataraseným terénem s využitím vlastních sil a prostředků,

— připravenost k přesunům dělostřeleckých prostředků, popř. raket vzduchem, ve vrtulnicích nebo v závěsu na nich,

— organizovat dlouhé noční přesuny bez potřebné regulace a zajištění os přesunů.

V oblasti **velení**:

— schopnost pružně přecházet od decentralizace k soustředování palebné síly a centralizovanému velení RVD s cílem efektivně plnit požadavky všeojskovských velitelů a reagovat na vývoj konkrétní bojové situace,

— organizace a využívání autonomního spojení s náčelníkem RVD armády (popř. i přímého spojení se štábem raketové brigády) k upřesňování úkolů RVD armády ve prospěch OMS,

— nepřetržitá součinnost s letectvem při delimitaci objektů palby a úderů raket, při zabezpečování bezpečnosti letectva, při řízení palby a úderů RVD (včetně kontrol účinnosti), organizaci přepravy bojové techniky a materiálu,

— dokonalá znalost signalizace a rozpoznávání vlastních letounů v zájmu bezpečnosti vlastní i v zájmu bezpečnosti vlastního letectva před prostředky PVO jednotek a útvarů RVD.

Řada zvláštních úkolů vyvstává také v oblasti **materiálně technického zabezpečení**, z nichž za nejvýznamnější považují:

— zabezpečení přesunu maximálního množství vezené munice (pro svazek alespoň 2 pp); pohyblivé zásoby převýšit na všech stupních velení ve smyslu předpokladu spotřeby pro každý den v průměru 0,5—0,6 pp (to odpovídá palebným možnostem u jednoho oddílu — asi 7 soustředění palby na nekrytou živou sílu na ploše 6 ha nebo jedna palba na 6 ha na spěšně zaujatou obranu),

— přehodnocení zásob náhradních dílů a opravárenských kapacit,

— příprava na možnost využití kořistního materiálu, popř. bojové techniky všeho druhu.

Zvláštní podmínky bojové činnosti OMS a požadavky na RVD se projeví i ve způsobech plnění a v množství úkolů palebných prostředků. Při tom můžeme bojovou činnost rozdělit zhruba do tří základních období:

— zasažení OMS do sražení, tj. přesun z výchozího prostoru po dosah většiny dělostřelectva, popř. taktických raket vojsk v dotyku,

— boj v hloubce obrany nepřítel, tj. období plnění vlastního úkolu OMS za dosahem většiny dělostřelectva a taktických raket vojsk v dotyku po dosažení stanovené čáry, prostoru nebo objektu,

— boj o udržení dosaženého cíle (čáry, prostoru, objektu) do příchodu hlavních sil.

V prvním období připadá hlavní tíže úkolů na RVD vojsk v dotyku. Dělostřelecké jednotky a útvary OMS se zařazují do vševojskových proudů v souladu se zámyslem vedení boje OMS, zpravidla na čelo hlavních sil a v dostatečné míře i do proudu předsunutých odřadů (budou-li organizovány) a s nimi se přesunují do prostoru zasazení. Zařazení do proudů odpovídá většinou zásadám zařazení s předvídáním střetného boje. Předpokládáme, že až do vyjití OMS za dostřel většího dělostřelectva (resp. taktických raket) vojsk v dotyku se dělostřelectvo (resp. oddíl vojskových raket) skupiny nebude rozvíjet. Podmínky pro zasazení skupiny umlčením nepřátelské obrany (pokud bude organizováno) vytváří RVD v dotyku.

V podmínkách použití jaderných zbraní uskutečňuje raketové vojsko jednotlivé i skupinové jaderné údery s cílem získat nebo prohloubit jadernou převahu nad nepřítelem, dezorganizovat jeho velení, systém PVO, ničit prostředky letectva na letištích a hlavní uskupení jeho záloh (zejména tankových), které by mohly ohrozit plnění úkolů OMS.

Dělostřelectvo vojsk v dotyku ničí a umlčuje nepřátelské dělostřelecké, raketonetné a minometné baterie (čety), živou sílu a palebné prostředky v operních bodech obrany, průzkumné a protitankové prostředky, prostředky radioelektronického boje a PVO, místa velení a další cíle, které mohou působit do prostoru zasazení OMS, klást odpor nebo jinak bránit skupině v plnění úkolu.

Nejčastější formou umlčení nepřátelské obrany bude palebný přepad. Při silnější obraně nemůžeme vyloučit ani organizaci palebného příkrytí přibližování OMS k přednímu okraji a palebnou přípravu. Palbu ze zakrytých palebných postavení musíme zahájit nejpozději v době, kdy se OMS dostává do dostřelu nepřátelského dělostřelectva a ukončit nejpozději při dosažení prostoru palebných postavení vlastního dělostřelectva čelními proudy skupiny. Důvodem je bezpečnost vlastních vrtulníků určených pro palebnou podporu, které v této době budou pravděpodobně kryt zasazení ze vzduchu. Umlčování palebných prostředků na bocích a ve větší hloubce může pokračovat s tím, že nedojde k přestřelování proudů.

Významnou úlohu po ukončení palby dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení sehraje přímá střelba, kterou prodlouží palba vrtulníků pro palebnou podporu. Jejím úkolem je prohloubit umlčovací účinek palebného přepadu, zabránit manévru palebnými prostředky, ničit protitankové zbraně, umlčovat pozorovatelný a průzkumné prostředky na předním okraji, včetně REP pro průzkum pozemních cílů.

Po vyjití OMS z dostřelu vojsk v dotyku postupují dělostřelecké jednotky a útvary v proudech vševojskových útvarů a jsou připraveny podporovat jejich boj. Velitelé jsou v úzkém, nejlépe osobním styku se vševojskovými veliteli a podle jejich požadavků řídí bojovou činnost palebných jednotek. K jejich hlavním úkolům patří:

- ničení důležitých objektů jadernými údery taktických raket a to tak, aby výsledků úderů bylo možné ihned využít ve prospěch splnění úkolů OMS,
- umlčování a ničení palebných prostředků s důrazem na atomové dělostřelectvo a protitankové prostředky; při tom mohou s výhodou využívat dýmového i zápalného střeliva k osleповání pozorovatelů a ztížení práce mířičů,
- umlčování a ničení nepřátelských odporů, které brání skupině v postupu; při tom se rozvíjí jen nejnutnější počet palebných prostředků v souladu s rozvíjením vševojskových jednotek a útvarů,

— podpora útvarů a jednotek OMS při zteči obranných postavení v hloubce; pokud to situace dovolí je třeba při tom využívat přímé střelby všech vhodných prostředků,

— odrazení protiztečí palbou ze zakrytých palebných postavení (soustředěnými i přehradnými palbami), ale také přímou střelbou z připravených i nepřipravených palebných čar; k řízení palby můžeme využívat vrtulníků pro palebnou podporu s dělostřeleckými pozorovateli,

— podpora boje o přechody vodních toků (dostatečné posílení předsunovaných jednotek dělostřelectvem, včasné zaujetí bojových sestav a zahájení palby, využití přímé střelby k umlčení odporů na protilehlé straně, rychlé překonání vodní překážky a pokračování v podpoře),

— blokování palbou opevněných osad a prostorů při jejich obcházení skupinou; k tomu využívat dýmového střeliva,

— příprava k noční bojové činnosti (zabezpečení řízení i vedení paleb, osvětlování ve svůj i ve prospěch vševojskových jednotek a útvarů).

I v tomto období mohou výrazně podpořit boj OMS údery operačně taktických raket, vedené na prostředky jaderného napadení, letiště stíhačů bombardérů, na VS a soustředění vojsk na směru postupu skupiny. Každý úder se slaďuje s činností skupiny nejen se zřetelem na bezpečnost pozemních sil a letectva, ale také s ohledem na využití účinků skupinou.

Velké množství úkolů se bude dostávat do rozporu s možnostmi dělostřelectva, daných střelivem. Nemůžeme při tom spoléhat na vyřešení problému zásobováním vzdušnou cestou. Předpokládáme-li např., že v OMS armády (td) bude asi 5 oddílů 122 mm, jeden oddíl 152 mm a jeden oddíl raketometů 122 mm, pak hmotnost 0,1 pp munice pro tyto prostředky je asi 55 tun. Pro přesun takového množství je třeba 5—6 vrtulníků typu Mi-6. Je zřejmé, že vzdušné zásobování může jen z malé části uhradit spotřebu munice, a proto zde vyvstává kategorický požadavek na efektivní vedení dělostřelecké palby.

Po dosažení nařízeného prostoru, zmocnění se určených objektů a splnění cíle půjde zpravidla o udržení tohoto prostoru do příchodu hlavních sil. RVD OMS se podílí plněním těchto hlavních úkolů:

— ničí taktické prostředky jaderného napadení jednotlivými jadernými údery i palbou dělostřelectva,

— umlčuje a ničí dělostřelectvo nepřitele, přisunované k likvidaci skupiny,

— umlčuje přicházející zálohy nepřitele palbami na jejich proudy a při rozvinování,

— vede pohyblivé i nepohyblivé přehradné palby před vlastní jednotky v obraně,

— ničí tanky a další obrněné cíle přímou střelbou včetně využití děl ze zakrytých palebných postavení, přesunutých na výhodné palebné čáry.

Bojová činnost RVD dostává v tomto období obranný charakter. To platí nejen pro druhy paleb a způsoby jejich vedení, ale i pro činnost jednotek v palebných postaveních a prostorech rozmístění. Daleko větší pozornost věnujeme zabezpečování bojové činnosti, ženiinímu budování, maskování a OPZHN. Výrazněji se projeví nutnost šetřit municí, ale i ostatním materiálem technického zabezpečení. Je pravděpodobné, že dojde ke snížení bojeschopnosti jednotek a útvarů v důsledku ztrát a začnou se v daleko větší míře prosazovat morálně politické kvality jednotlivců i kolektivů.

V poslední fázi tohoto období bude třeba řešit otázku organizovaného setkání s vojsky, která útočí čelně. I když budou předem plánovány čáry navázání spojení, určeny čáry signálů, zastavení palby dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení i přímé střelby, dojde jistě k upřesňování těchto čar i celé akce.

Podporu skupiny v této době postupně přebírá RVD vojsk, která útočí čelně, tak jak se bude dostávat svým dostřelem před postavení jednotek a útvarů skupiny.

Závěrem chci uvést, že bojové použití RVD v armádní OMS se bude vyznačovat mnoha zvláštnostmi. Jejich základním jmenovatelem je snaha o co nejefektivnější využívání palebných možností daných střelivem a dovedného manévrování palbou i pohybem. Ke zvýšení palebných možností je třeba zvýšit vezenou zásobu munice a v průběhu boje ji doplňovat vzdušnou cestou. Palby vést pokud je to možné pozorované, využívat pozorovatelů ve vrtulnících. Vynalézavě organizovat ničení nepřítele přímou střelbou a to i děly větších ráží (122 mm SHH, 152 mm SHKH). Jadernými údery ničit nejdůležitější cíle, objekty ve větší hloubce operačně taktickými raketami a letectvem. Přesně organizovat součinnost s letectvem v zájmu bezpečnosti vlastních vojsk.

RVD PŘI ZASAZENÍ DRUHÉHO SLEDU ARMÁDY

K dosažení nepřetržitosti útočné operace armády a pro její vedení v rychlém tempu má velký význam včasné a plynulé zasazení druhého sledu vševojskové armády.

Druhý sled (zpravidla vševojskový svazek) obvykle zasazujeme k rozvíjení úspěchu na stanoveném nebo nově zvoleném směru hlavního úderu, k převzetí úkolů za svazek, který ztratil z jakýchkoliv důvodů bojeschopnost.

Druhý sled zasazujeme do mezer mezi svazky prvního sledu nebo za křídlem sestavy, pokud je to možné na směru slabě bráněném nepřítelem. Pro zasazení musíme vytvořit podmínky, aby byl schopen rozhodně pronikat do hloubky obrany nepřítele.

Při plánování útočné operace armády druhému sledu stanovíme:

- složení druhého sledu,
- prostor rozmístění a dobu jeho zaujetí,
- pásmo nebo osy přesunu v průběhu operace,
- předpokládané čáry zasazení (variantně),
- dobu a rámcové úkoly při jeho zasazení.

K zabezpečení včasného a organizovaného zasazení druhého sledu velitel vševojskové armády v průběhu operace své

rozhodnutí upřesňuje podle konkrétních podmínek situace. Současně informuje velitele a štáb druhosledového svazku o vývoji situace na frontě s důrazem na činnost nepřítele a jeho hodnotu v prostoru zasazení a na směru pravděpodobné činnosti druhého sledu.

Ve svém rozhodnutí pro zasazení druhého sledu velitel armády upřesňuje:

- čáru zasazení do boje,
- bližší úkol a směr dalšího útoku,
- úkoly raketového vojska armády ve prospěch druhého sledu, posilové prostředky, které budou druhému sledu přiděleny, dobu a místo jejich převzetí,
- hlavní otázky součinnosti s divizemi prvního sledu a se sousedy,
- organizaci komplexního palebného ničení nepřítele při zasazení a v průběhu bojové činnosti druhého sledu,
- pohotovost druhého sledu na čáře zasazení a způsob velení.

Náčelník raketového vojska a dělostřelectva se svým štábem plánuje, organizuje a řídí bojovou činnost svazků a útvarů RVD v souladu s tímto rozhodnutím.

Přitom musí zvláště:

- včas získat maximum zpráv o nepříteli v prostoru zasazení cestou zpravodajského oddělení armády, převzetím údajů od jednotek v dotyku i organizací vlastního dělostřeleckého průzkumu. Zvláštní po-

zornost přitom věnuje prostředkům jaderného napadení, dělostřelectvu všeho druhu a systému protitankové obrany;

— vydat úkoly náčelníkovi raketového vojska a dělostřelectva zasazovaného svazku a náčelníkům raketového vojska a dělostřelectva těch svazků (velitelům skupin), které se na podpoře zasazení podílejí, upřesnit palebné plánování, způsob vedení a řízení a řešit doplnění pohyblivých zásob munice;

— organizovat činnost armádní raketové brigády a oddílů vojskových raket tak, aby byly schopny vést skupinové či jednotlivé jaderné úderů (jestliže jsme přešli na použití jaderných zbraní) před a v době vyvádění druhého sledu na čáru zasazení;

— kontrolovat vyvedení dělostřeleckých útvarů, předurčených k posílení zasazovaného svazku, dělostřelectva, které se podílí na komplexním palebném ničení nepřítele při zasazení druhého sledu, i protitankové zálohy armády, je-li použita k překrytí čáry zasazení.

Při propočtech vycházím z předpokladu, že před čarou zasazení (v šířce kolem 10 km) zaujal nepříteľ obranu na široké frontě hodnotou 1,5 mechanizovaného praporu armády NSR a jaderných zbraní nebylo dosud použito.

Ve skupině pro plánování jaderného a palebného ničení za řízení náčelníka štábu armády byly rozděleny objekty pro palebnou přípravu (organizace nepřítele viz Zpravodajská informace č. 2) takto:

— dělostřelectvo ze zakrytých palebných postavení má umlčet všechny rozhodující cíle v mezích dostřelu:

- 2 oz prostředků jaderného napadení,
- 9 baterií různého druhu,
- 3 velitelská stanoviště,
- 6 prostředků radioelektronického boje,
- 6 PT jednotek mimo opěrné body čet,
- 10 opěrných bodů čet rot prvního sledu,
- 4 opěrné body čet rot druhého sledu;

— vyčleněné úsilí stíhacího bombardovacího letectva má ničit cíle mimo dosah dělostřelectva;

— ostatní prostředky jaderného napadení,

— prostředky radioelektronického boje a spojovací uzly,

— prostředky PVO,

— bitevní vrtulníky,

— prapor druhého sledu mechanizované brigády a další zálohy;

— prostředky pro přímou střelbu budou ničit jednotlivé cíle;

— prostředky prvosledových jednotek v prostoru rot prvního sledu,

— bitevní vrtulníky v prostoru rot druhého sledu.

Orientační potřeba dělostřeleckých hlavních na palebnou přípravu — viz **tabulku 1**.

Před propočtem úhrady potřebného počtu hlavních uvedu některé úvahy k rozdělení a uskupení dělostřelectva. Armáda na směru hlavního úderu frontu může být posílena až dělostřeleckou divizí. Pak má k dispozici celkem pět posilových, jednu organickou dělostřeleckou brigádu a raketometný pluk.

Možné rozdělení může být toto:

- svazky prvního sledu
- v prostoru zasazení po jedné brigádě,
- zasazovaný svazek jedna brigáda,
- samostatná dělostřelecká skupina jedna brigáda,
- armádní dělostřelecká skupina jedna brigáda,
- armádní raketometná raketometná skupina brigáda a pluk.

U nasazované divize může být v prvním sledu:

— u msd 7 organických dělostřeleckých oddílů (u tří motostřeleckých pluků, dělostřeleckého pluku a raketometný oddíl) a 4 posilové dělostřelecké oddíly. Z toho může vytvořit DDS v síle až čtyř oddílů, PDS na směru hlavního úderu v síle dvou až tří oddílů a PDS na druhém směru v síle dvou oddílů;

— u td 5 organických dělostřeleckých oddílů (u dělostřeleckého pluku, motostřeleckého pluku a raketometný oddíl) a 4 posilové dělostřelecké oddíly. Z toho může vytvořit DDS v síle tří až čtyř oddílů a plukovní dělostřelecké skupiny na směru hlavního úderu v síle dvou oddílů.

Z úvah vyplývá, že můžeme počítat při zasazení druhého sledu s těmito počty dělostřelectva:

— dělostřelectvo zasazovaného svazku	msd 144—7 do (td 96—5 do),
— posilová kdb pro zasazovaný svazek	72—4 do,
— část dělostřelectva dvou prvosledových divizí v pásmu zasazení (vto posilové)	180—10 do,
— samostatná dělostřelecká skupina	72—4 do,
— armádní dělostřelecká skupina	90—5 do,
— armádní raketometná skupina	126—7 do
	684—37 do (td 636—35 do)

Se započítáním ztrát v průměru 15 % = 580—540 hlavní.

Tyto kalkulace jsou samozřejmě orientační. Počty i způsob palebného ničení musíme vždy řešit podle konkrétní situace (nepřítel, uskupení dělostřelectva atd.).

Vyvedení dělostřelectva do prostoru zasazení můžeme předpokládat takto:

Dělostřelectvo divizí prvního sledu, sa-

mostatná armádní dělostřelecká skupina a armádní raketometná skupina, které se zúčastní podpory zasazení, by měly vyjít do prostoru zasazení bojem, tzn., že je třeba, aby náčelník raketového vojska a dělostřelectva armády a jeho štáb v tomto smyslu řídili jejich činnost. Maximálně je výhodné použít v tomto případě manévr palbou a dělostřelectvo zbytečně nehromadit na malém prostoru.

Brigáda, předurčená jako posilová pro zasazovaný druhý sled, po doplnění municí a pohonnými hmotami se přesune do pásma zasazení, na osy přesunu svazku, kde ji můžeme ponechat společně s dělostřelectvem zasazovaného druhého sledu ve vyčkávacích prostorech za čarou 25 km od čáry dotyku (mimo průzkum a palbu dělostřelectva nepřítel) a v době zahájení přesunu hlavních sil z vyčkávacího prostoru, eventuálně o něco dříve, zahájit jejich vyvádění do palebných postavení. Po jejich zaujetí zahájit ihned palbu na stanovené cíle. Při orientační kalkulaci zjistíme, že přesun jednotlivých útvarů podle

Tabulka 1

Cíl	Počet cílů	Norma hlavní	Celkem hlavní	Poznámka
OZ prostředků JN	2	18	36	Norma hlavní vzata s ohledem na možnou délku střelby
Baterie samohybných obrněných děl	6 3	12 18	72 54	
Velitelské stanoviště	2 1	6 12	12 12	
Prostředky REB	3 3	6 12	18 36	
PT jednotky mimo OB	6	12	72	
OB čt prvního sledu	10	18	180	
OB čt druhého sledu	4	18	72	
Celkem			564	
tj. zhruba potřeba kolem 60 hlavní na 1 km				

jejich rozmístění je nutné zahájit asi Č—150 až 170 (vzdálenost 20 km = 60 minut, zaujetí palebných postavení a příprava k palbě 30 minut, celkem 90 minut).

Na plánování a organizaci bojového použití dělostřelectva při zasazení se v souladu s řešením přijatým ve skupině plánování jaderného a palebného ničení bude podílet celý štáb raketového vojska a dělostřelectva armády. Úkoly řízení palby dělostřelectva v prostoru zasazení bude pak většinou osobně řešit náčelník raketového vojska a dělostřelectva (s vyčleněnými důstojníky štábu), který společně s velitelem armády a ostatními hlavními funkcionáři bude s využitím pohyblivého místa velení organizovat zasazení druhého sledu, jako jednoho z rozhodujících opatření operace, na místě v terénu.

Komplexní palebné ničení nepřítele je účelné při zasazení druhého sledu organizovat ve 4 obdobích:

— **v I. období** — palebném přikrytí při bližování a rozvinování vojsk — vede samostatná dělostřelecká skupina několik přepadů k ničení a umlčování nově zjištěných a oživlých taktických prostředků jaderného napadení, dělostřeleckých, raketometných a protiletadlových baterií a dále umlčení velitelských stanovišť, radiolokátorů a prostředků radioelektronického boje a průzkumu nepřítele.

V průběhu tohoto období může probíhat výběrové rušení radioelektronických prostředků nepřítele a údery stíhacího bombardovacího letectva.

Trvání tohoto období je dáno dobou, potřebnou pro přesun jednotek druhého sledu z čáry dosahu nepřátelského dělostřelectva po čáru rozvinování do praporek proudů, tj. při průměrné rychlosti 25 km . h⁻¹ a vzdálenosti asi 15 km [25 až 10 km od čáry dotyku] celkově 35—40 minut s možnou spotřebou střeliva kolem 0,3 palebného průměru;

— **ve II. období** — palebné přípravě útoku — bude samostatná dělostřelecká skupina pokračovat v ničení a umlčování taktických prostředků jaderného napadení, dělostřeleckých, raketometných, minomet-

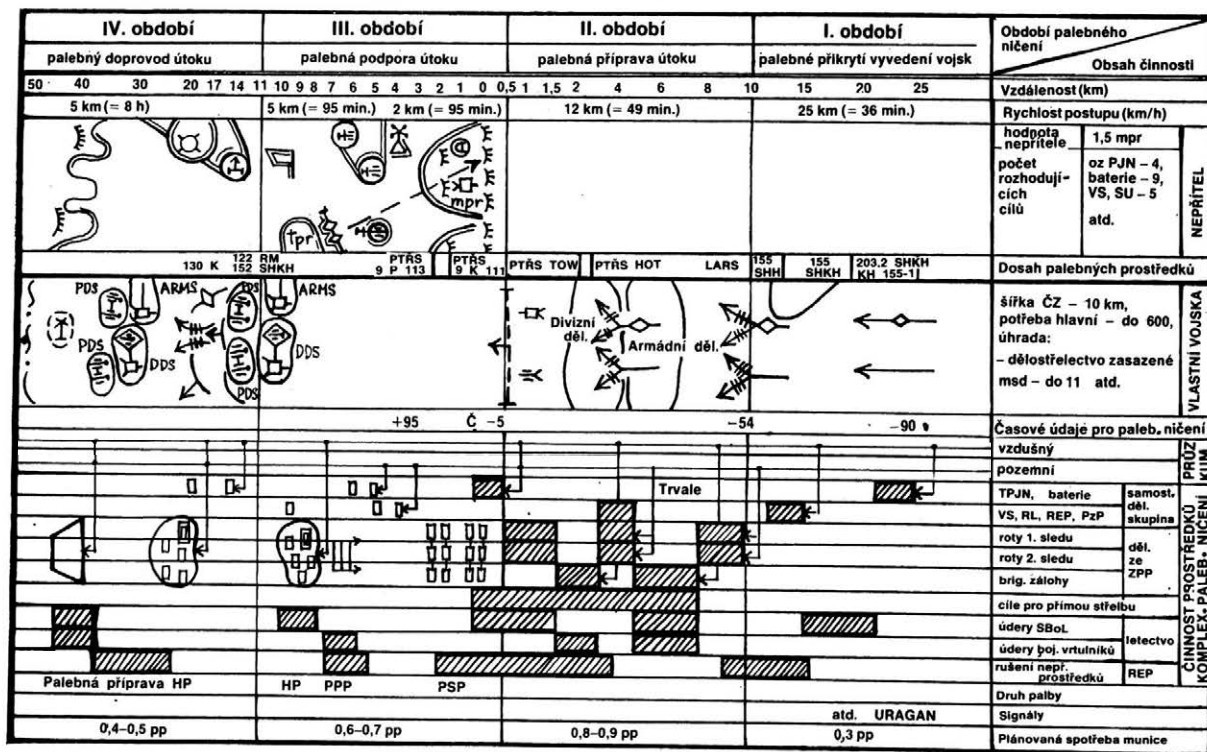
ných a protiletadlových baterií (zakončení překrývajícím palebným přepadem např. Č—6 do Č+2) a v umlčování velitelských stanovišť, radiolokátorů, prostředků radioelektronického boje a průzkumu nepřítele. V tomto období se na plnění uvedených úkolů bude podílet již i armádní dělostřelectvo, event. raketometná skupina.

Ostatní vyčleněné dělostřelectvo může vést v době palebné přípravy např. tři přepady k umlčení živé síly, tanků, bojových vozidel pěchoty a zvláště protitankových prostředků v opěrných bodech čet rot prvního a druhého sledu. Nemáme-li dostatek dělostřeleckých hlavních, pak můžeme zvláště vyčlenit přepady na opěrné body čet rot prvního sledu a zvláště druhého sledu. Nejmožnější musí být první a poslední palebný přepad (při stanovení délky posledního palebného přepadu nemůžeme opomenout, že režim palby se postupně snižuje).

Po celou dobu palebné přípravy se vede přímá střelba a jsou obvykle plánovány dva údery stíhacího bombardovacího letectva a bojových vrtulníků. Druhý z nich jako překrývající čas Č. Před zakončením tohoto období a opět s překrytem přes čas Č bude probíhat intenzivní rušení radioelektronických prostředků nepřítele.

Trvání tohoto období je dáno dobou potřebnou pro přesun z čáry rozvinutí do praporek proudů po čáru přechodu ke zteči, tj. při průměrné rychlosti 12 km . h⁻¹ a vzdálenosti asi 9,5 až 10 km [10 až 0,5 km od čáry dotyku] celkově 45—50 minut s možnou spotřebou střeliva 0,8—0,9 palebného průměru;

— **ve III. období** — palebné podpoře útoku — bude na hloubku praporu prvního sledu nepřítele použita podle situace (charakter obrany nepřítele, hustota vlastního dělostřelectva, množství střeliva) jedna z metod podpory jako dvojité postupné soustředování palby, palebný val či pohyblivé palebné pásmo. Od hloubky obrany brigád prvního sledu, kdy obvykle palebná podpora končí, pak můžeme vést hromadné, soustředěné palby či palby na jednotlivé cíle, výjimečně může být v určitém

Obr. 1

nepřitelem zaujatém prostoru použita i některá z dříve uvedených metod.

V tomto období bude pokračovat přímá střelba, údery letectva a bojových vrtulníků i rušení radioelektronických prostředků nepřítelů.

Trvání tohoto období je dáno dobou od vyřazení vlastních vojsk z čáry přechodu ke zteči až po dosažení hloubky obrany brigád prvního sledu, tj. při průměrné rychlosti překonávání praporů prvního sledu $2 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$ a dále $5 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$ a vzdálenosti do 12 km ($0,5 \text{ km}$ před čarou dotyku až 11 km za ní) celkově $180\text{--}200$ minut s možnou spotřebou střeliva podle použité metody podpory $0,6\text{--}0,7$ palebného průměru;

— **ve IV. období** — palebném doprovodu útoku v hloubce — plánují štáby RVD ničení nově zjištěných taktických prostředků jaderného napadení a dělostřeleckých baterií, přípravu hromadných, soustředěných a přehradných paleb ke splnění jednotlivých dílčích taktických úkolů, jako jsou zmocnění se mezilehlých postavení, zasazení druhého sledu, odrazení protizteče, přechod vodních toků, vysazení a činnost taktických vzdušných výsadků apod. U každého z nich stanoví očekávaný rozsah úkolů pro dělostřelectvo, nezbytné uskupení dělostřelectva a způsob jeho vytvoření, předpokládanou spotřebu munice.

Bude pokračovat přímá střelba, údery letectva a bojových vrtulníků i rušení radioelektronických prostředků nepřítelů.

Předpokládaná spotřeba střeliva $0,4$ až $0,5$ palebného průměru. (Grafikon komplexního palebného ničení nepřítelů — viz obr. 1.)

Jestliže druhý sled zasazujeme v operační hloubce v pásmu, kde předpokládáme organizovaný odpor nepřítelů, nemůžeme komplexní palebné ničení organizovat v uvedených obdobích, ale postací podle situace volit jen omezený rozsah palebné

činnosti k vytvoření podmínek pro zasazení a úspěšný boj druhého sledu. Dělostřelectvo zasazovaného svazku bude v tomto případě zařazeno v sestavě divize a připraveno k rozvinutí podle situace.

Jak vyplývá ze stručné charakteristiky jednotlivých období, bude třeba ve skupině plánování jaderného a palebného ničení organizovat podrobnou součinnost mezi jednotlivými zúčastněnými prostředky ničení, podle ní stanovit strukturu I. až IV. období a tuto pak v průběhu boje operativně podle situace upřesňovat.

Jestliže se již přešlo k použití jaderných zbraní, pak se podpory zasazení druhého sledu armády zúčastní i raketové vojsko. Toto bude průběžně ničit zjištěné prostředky jaderného napadení. V období palebného přikrytí vyvedení vojsk může vést skupinové údery na prostředky PVO, místa velení a prostředky radioelektronického boje, v období palebné přípravy, podpory a doprovodu skupinové údery na vojska, event. jiné důležité cíle. Celkově můžeme počítat v této fázi operace s vedením $10\text{--}12$ jaderných úderů raketovým vojskem (vzato z normy pro následující jaderné údery během operace, kde může být kolem $35\text{--}40$ raket za předpokladu, že armádě bylo na operaci přiděleno asi 90 jaderných raket). Budou-li jadernými údery raketového vojska ničeny prostředky jaderného napadení, část baterií atomového dělostřelectva, některá velitelská stanoviště a část prostředků radioelektronického boje nepřítelů, sníží se potřeba hlavní asi na $40\text{--}45$ hlavních na 1 kilometr (z původního propočtu můžeme odečíst kolem 140 hlavních, tj. $35 + 54 + 12 + 36$).

Kromě úderů raketového vojska můžeme počítat i s $5\text{--}8$ jadernými údery stíhacího bombardovacího letectva. Tyto budou obvykle použity na cíle do větší hloubky a potřebu hlavní proto pravděpodobně neovlivní.

Náčelník a štáb raketového vojska a dělostřelectva musí mít stále na paměti, že zasazení druhého sledu armády je jednou z rozhodujících etap vedení armádní útočné operace. Na včasném a úspěšném zasazení druhého sledu závisí rychlé rozvíjení armádní útočné operace a dosažení stanovených cílů.

K POUŽITÍ POHYBLIVÝCH ODŘADŮ ZATARASOVACÍCH

Jedním z rozhodujících bojových prostředků pozemního vojska nepřítele je obrněná technika, zejména tanky a bojová vozidla pěchoty. Tato technika je nejlépe přizpůsobena pro vedení bojové činnosti v konvenční i jaderné válce, zabezpečuje vysokou manévrovost a údernou sílu pozemního vojska. Proto její ničení bude jedním z hlavních úkolů našich vojsk.

Jedním z efektivních způsobů ničení obrněné techniky nepřítele je její ničení pomocí ženijních výbušných zátarasů.

Zřizování výbušných zátarasů věnuje výšenou pozornost i Rozkaz soudruha ministra národní obrany, který ženijnímu vojsku ČSLA (mimo jiné) ukládá zaměřit přípravu „... na zvládnutí taktiky a způsobu rychlého zřizování výbušných zátarasů.“

Tento úkol zdůrazňuje význam rychlého zřizování výbušných zátarasů v soudobých podmínkách vedení boje a operace. Proto jej chápeme jako jeden z nejvýznamnějších úkolů ženijního zabezpečení.

Výbušné zátarasy jsou hlavním druhem zátarasů.

V systému zátarasů se zřizují ve spojení s nevybušnými zátarasy, přirozenými překážkami, ničením objektů, se systémem paléb a se zřetelem k manévru vlastních vojsk. Základ systému zátarasů v soudobém boji tvoří protitanková minová pole, která se zřizují na pravděpodobných směrech útoku nepřítele a doplňují se manévrem zátarasů v průběhu boje a operace. Za útoku se zřizují minová pole k přehrazení směrů protiztečí a protiúderů nepříte-

le. Manévr zátarasy se uskutečňuje nejčastěji zasazením pohyblivých odřadů zátarasovacích (POZ). O efektivnosti jejich použití svědčí příklady z Velké vlastenecké války. V jejím průběhu byla rozpracována taktika bojového použití pohyblivých odřadů zátarasovacích, které se staly velmi účinným prvkem bojových sestav k odražení nepřátelských tankových protiztečí a protiúderů.

V bitvě u Kurska v průběhu obranného boje uplatnily ženijní jednotky manévr zátarasy v širokém měřítku. Tak např. u 13. armády bylo organizováno pět pohyblivých odřadů zátarasovacích. Jimi zřízená minová pole vyřadila za 6 dnů bojové činnosti 295 tanků a samohybných děl, 70 automobilů a další bojovou techniku nepřítele.

Podle zkušeností z Velké vlastenecké války bylo z tanků zničených na minových polích 30–35 % zničeno na předem zřízených minových polích a 65–70 % na minových polích zřízených pohyblivými odřady zátarasovacími. Na každý tank zničený v minovém poli připadalo 350–400

kusů PT min v předem zřízených minových polích, anebo 120–150 min položených v průběhu bojové činnosti.

Při posuzování významu minových polí pro ničení tanků bereme též v úvahu pokrok ve vývoji minového materiálu. V období Velké vlastenecké války bylo účinky výbuchu protitankové miny poškozeno pojezdové ústrojí a došlo k zastavení tanku. Vlastní ničení této techniky a její osádky bylo úkolem protitankového dělostřelectva.

Moderní protitankové miny jsou konstruovány tak, aby jejich výbuch zničil tank i jeho osádku.

V současných podmínkách je POZ stálým prvkem bojové a operační sestavy (od stupně pluk až po front) ve všech druzích boje (operace).

Je určen pro zřizování výbušných zátarasů a ničení na předpokládaných směrech útoku a protizteči (protiúderů) nepřátelských tanků. Kromě toho zřizuje výbušné zátarasy k zajištění čar rozvinutí vojsk, boků, styků a mezer, čar obsazených vojsky v průběhu boje apod.

Vytváří se z ženijních jednotek vybavených ženijními zatarasovacími prostřed-

ky, v některých případech může být vybaven i vrtulníky. Počet, složení a materiální zabezpečení pohyblivých odřadů zatarasovacích na jednotlivých stupních velení — viz **tabulku 1**.

Úkoly pohyblivého odřadu zatarasovacího mohou plnit v případě potřeby také další ženijní jednotky, vybavené zatarasovacími prostředky nebo improvizovaným způsobem, s použitím skluzů upravených na dopravní technice.

Druhý POZ na stupni armáda a front se může vytvářet z jednotek ženijních praporů ženijní brigády, v kterých je organicky začleněno po 8 soupravách univerzálních minových ukladačů na nákladních automobilech.

Počet mechanizačních prostředků pro manévr zátarasy na jednotlivých stupních velení vychází z požadavku, mít možnost přehradit tankodostupné směry, úseky a pásma bojových sestav nepřátelských sil o jeden stupeň nižších, než je vlastní stupeň velení.

Počet organických mechanizačních prostředků pro manévr zátarasy na stupních divize a armáda — viz **tabulku 2**.

Tabulka 1

Údaj	Pohyblivý odřad zatarasovací				
	msp	tp	divize	armády	frontu
Počet vytvářených POZ	1	1	1	1—2	1—2
Síla vyčleněné jednotky do jednoho POZ	žč bez ždr		zamino- vací četa	žzpr	žzopr bez 2 odtarasova- cích rot
Počet UMU na OT/NA	2/1	3/—	4/—	24/—	—/24
Počet min v jedné pokládce	480	360	480	2 880	5 760
Celkový počet min pro POZ (2—3 pokládky)	1 440	1 080	1 440	8 600	17 280

Tabulka 2

Mechanizační prostředek	Celkem		
	msd	td	armáda (varianta 2 msd, 2 td)
UMU na OT	13	15	80
UMU na NA/MUP	3	1	40/10
Počet min v jedné pokládce všech POZ	2 280	2 040	21 600

Plánování použití POZ

Použití odřadů v přípravě a vedení boje a operace vychází z plánu ženíjního zabezpečení, ve kterém se manévry zátarasů plánuje na celou hloubku operace v souladu s rozhodnutím vševojskového velitele a s přihlédnutím k ženíjním opatřením nadřazeného stupně. V období plánování musí NŽS (NŽV) také důkladně zvážit terénní podmínky, vyhodnotit směry vhodné pro vedení útočné činnosti tankovými jednotkami nepřítele a výhodné terénní čáry k přehrazení těchto směrů.

Podrobně plánují NŽS (NŽV) použití pohyblivých odřadů zatarasovacích na období přípravy boje a operace a do bližšího úkolu. Konkrétní úkoly odřadu plánuje NŽS (NŽV) v součinnosti s NRVD, s cílem sladit činnost POZ a PTZ při přehrazování možných směrů protiztečí a protiúderů nepřítele.

Pohyblivému odřadu zatarasovacímu určuje NŽS (NŽV) prostor rozmístění, pochodovou osu (směr přemístění), předpokládané směry činnosti a čáry zaminování (rozvinutí).

K přehrazení předpokládaného směru protizteče nepřítele se plánují na všech stupních velení 2–3 čáry minování, jejichž vzdálenosti se pohybují od 2 do 5 km.

Zásady použití POZ a jejich možnosti

POZ uskutečňuje manévry zpravidla v součinnosti s PTZ nebo samostatně.

Minová pole může zřizovat před palebnými postaveními protitankových prostředků, částečně i na křídlech palebných postavení do vzdálenosti maximálně 1,5 km, minimálně 500 m, tak, aby všechna zřízená minová pole byla postřelována palbou protitankových prostředků. Nemůžeme počítat se zásahem odřadu vedle palebné čáry PTZ k rozšíření přehrazeného směru.

Podstata součinnosti POZ a PTZ spočívá ve sladění systému protitankových překážek se systémem protitankových paleb, v časovém sladění činnosti obou prvků bojové sestavy a ve vzájemném poskytnutí ochrany při plnění bojového úkolu.

Proto před zásahem velitel POZ s velitelem PTZ vyvíjí na čáru rozvinutí PTZ a upřesňuje s ním místa a pořadí zřizování minových polí, způsob překrytí činnosti POZ, způsob odjezdu POZ do prostoru soustředění a součinnosti signály. Po tomto dohovoru upřesní velitel pohyblivého odřadu zatarasovací úkoly jednotek v terénu.

V současné době se zejména v členitém terénu používá zřizování několika krát-

V obraně je účelné první čáru minování pohyblivého odřadu zatarasovacímu pluku stanovit na přístupech k druhému postavení, pro divizní armádní POZ na přístupech ke třetímu postavení.

Největšího významu nabývá plánovací činnost odřadů v obraně a při odrážení agrese nepřítele, kdy je třeba dosáhnout na tankových směrech velké hustoty minování.

V těchto případech úkoly pro pohyblivé odřady zatarasovací vyplnou z plánu zatarasování, který zpracovává oddělení ženíjního vojska armády.

Velitel pohyblivého odřadu zatarasovacího plánuje činnost v pracovní mapě, na stupni armáda front v plánu bojového použití útvaru. Tyto bojové dokumenty musí obsahovat:

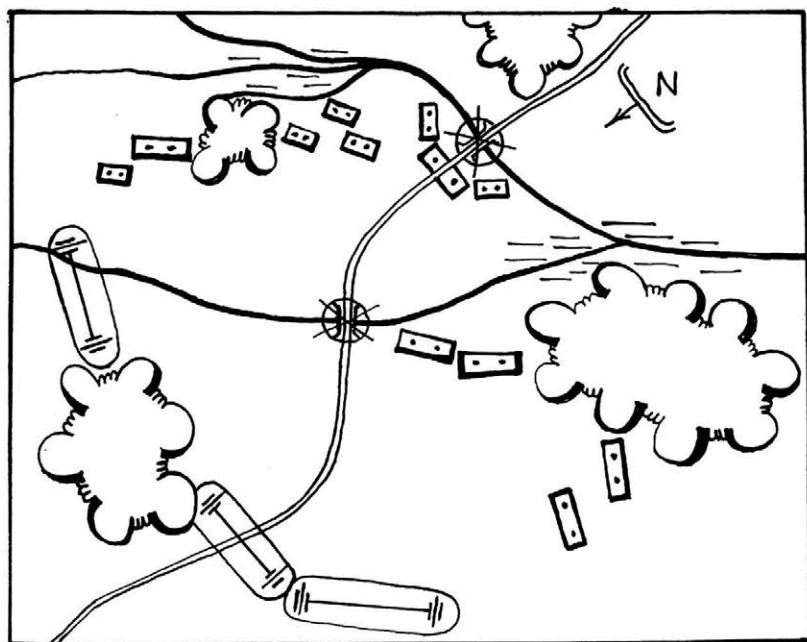
- plánované čáry zaminování,
- pochodové osy,
- prostory rozmístění POZ,
- časy pro přehrazení směrů,
- způsoby kladení minových polí,
- organizaci POZ,
- materiální technické zabezpečení POZ,
- otázky součinnosti,
- způsob spojení a signály.

kých minových polí v délce 50–150 m, členěných do hloubky a šířky, zatímco v rovinatém terénu můžeme zřizovat minová pole v délce 500 m i více. Schéma zřizování minových polí v členitém terénu viz **obr. 1**. Schéma zřizování minových polí v rovinatém terénu — viz **obr. 2**.

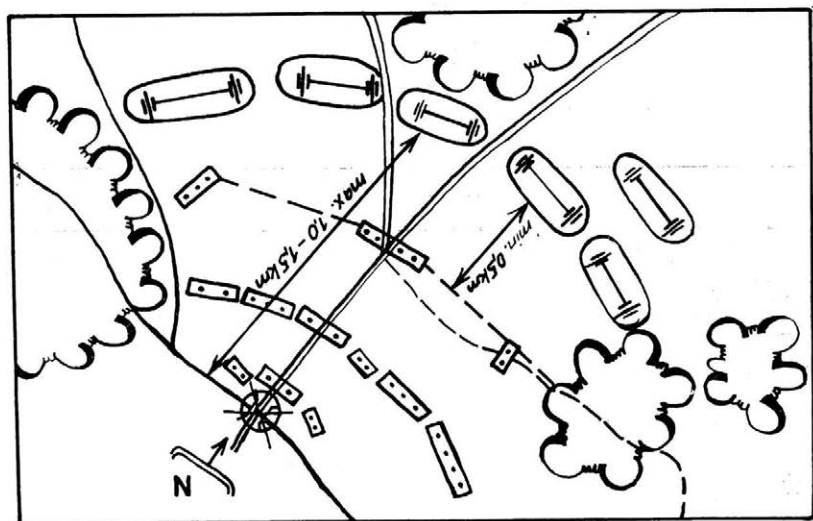
V poslední době se řada velitelů chyběně domnívala, že nejúčinnějším a nejvýhodnějším způsobem je zřizování jen krátkých minových polí. Rozhodující pro volbu délky minového pole jsou terénní podmínky pro jeho zřízení a možnosti vedení účinné palby protitankových prostředků do prostoru minového pole.

Hustota minových polí vychází v prvé řadě z počtu zatarasovacích prostředků, počtu min a šířky přehrazovaného směru. Současnou normou je stanovena hustota 1, ve výjimečných případech může být i nižší, nesmí však klesnout pod 0,7.

V průběhu vedení boje a operace POZ klade minová pole povrchovým způsobem. V období před zahájením bojové činnosti, při dostatku času a sil může i POZ miny zapouštět. V tomto případě se rychlost kladení snižuje 3 až 5krát.

Obr. 1

Obr. 2

Jako stálý prvek bojové (operační) sestavy plní POZ úkoly ve všech druzích boje (operace).

Před zahájením bojové činnosti zřizuje zátaras a připravuje ničení v zabezpečovacím pásmu, na předemurých postaveních, před předním okrajem až na celou taktickou hloubku s důrazem na prapory prvního sledu. Vede průzkum terénu pro manévry zátaras a připravuje materiál k zatarasování.

V průběhu útoku POZ postupuje za prvním sledem daného stupně na ohroženém boku a je připraven k zatarasování a ničení na čarách určených nadřazeným velitelem. Při zasazení druhého sledu (zálohy) je POZ přibírán k ochraně zasazovaného druhého sledu.

Při pronásledování POZ postupuje na ohroženém boku a je připraven zřítit výbušné zátaras na cestách odchodu nepříteli a na směrech jeho možných protižetí a protiúderů.

Při zahájení střetného boje se vysunují POZ na předpokládané směry útoku nepříteli a připravují se ke zřízení výbušných zátarasů.

V průběhu boje mohou také zřizovat zátaras při upevnění dobytých čar.

Vklíní-li se nepřítel do obrany, pohyblivé odřady zatarasovací se přesunují podle nařízení nadřazeného velitele nebo NŽS (NŽV) na předem určené nebo dodatečně nařízené směry a čáry minování, zřizují minová pole a zabezpečují ničení.

Zřízení výbušných zátarasů hlásí velitel POZ nadřazenému veliteli NŽS (NŽV). Při vedení obrany o tom současně uvědomí velitele útvaru (svazků), v jejichž obraném úseku jsou zátaras zřizovány.

Rychlá informace o zřízení minových polí má velký význam pro správné hodnocení situace a rozhodování v průběhu boje a operace. K předání spěšných informací, jejich záznamu a vyhodnocování je třeba využít spojovacích prostředků a výpočetní techniky organicky začleněné na stupních divize až front. Praxe ze spojeneckých cvičení ukazuje nutnost zavést k tomuto účelu nové jednotné dokumenty o minových polích a zatarasování vùbec.

POZ v síle ženijní čety může zřizovat minová pole na jednom směru, kde je těžiště položeno na zatarasení komunikace, která směřuje od nepříteli k postavení PTZ, a k ní přilehlého tankového terénu. Přitom může zřítit několik minových polí, připravit k ničení most a částečně zatarasovat i tankový terén nebo položit miny na možných objíždkách. Jen výjimečně může zřizovat minová pole na dvou směrech.

POZ v síle ženijní rotý může zřizovat minová pole na 2 i 3 směrech a současně s tím připravovat k ničení 2 až 3 silniční objekty.

Možnosti POZ na jednotlivých stupních velení — viz **tabulku 3**.

Po skončení zásahu se POZ přesunuje do určeného prostoru, kde se připravuje na další plnění úkolu.

Po odražení nepřátelského útoku nebo protizteče (protiúderu) a ústupu nepříteli, POZ na rozkaz NŽS (NŽV) zvedá položené miny a obnovuje zásobu min.

O zřízení minových polích se požizuje polní náčrt a podle taktické situace se minové pole označí značkami. Při ponechání minového pole se zpracuje i záznam o zatarasu.

Tabulka 3

Údaj	Pohyblivý odřad zatarasovací			
	pluku	divize	armády	frontu
Vzdálenost prostoru soustředění od plánovaných čar zaminování (km)	3—5	8—12	15—20	20—25
Celková délka minových polí zřizovaných jednou pokládkou (km)	0,5—0,7	0,5—0,7	2,8—3,9	6,0—8,0
Celková doba pro provedení zásahu na plánované čáře zaminování (minut)	25—30	40	90—100	140—170
Doba potřebná k dosažení pohotovosti k dalšímu zásahu (h)	1,5	2,0	3	5
Četnost manévru na jednotlivých stupních velení	2 × za den	3 × za 2 dny	1—2 × za 2 dny	1—2 × za 3 dny
Při odražení protiúderu 2—3 × za den				

POZ v průběhu obrany může v určených prostorech působit samostatně k podpoře vševojskových útvarů. Aby mohl úspěšně plnit stanovené úkoly, musí mít dostatečnou samostatnost. Jeho velitel musí být zodpovědný nejen za položení min nebo za zničení objektů ve stanovených termínech, ale i za výsledky činnosti odřadu. Je třeba,

aby stále vyhledával nové způsoby co nejefektivnějšího použití svých prostředků. Proto kromě využívání informací od vševojskového velitele musí také sám organizovat průzkum nepřítele, aby v případě potřeby mohl přijmout správné rozhodnutí k manévru zátarasu.

Manévrem zátarasu můžeme dosáhnout překvapení nepřítele a způsobit mu značné ztráty na obrněné technice.

Zásah pohyblivého odřadu zatarasovacího v součinnosti s PTZ může při dodržení zásad použití těchto prvků bojové sestavy sehrát důležitou roli při odražení nepřátelských protiztečí a protiúderů.

Rozhodujícím činitelem pro splnění úkolu je čas, správné umístění minových polí v terénu, dostatečná hustota minových polí, technická úroveň zatarasovacích prostředků a materiálu, ale i úroveň odborné připravenosti velitelů a morálně politického stavu příslušníků jednotek.

Vědeckotechnická revoluce ve vojenství vytváří možnosti pro zvyšování úrovně vybavenosti POZ i PTZ novými perspektivními prostředky pro zatarasování i pro ničení obrněné techniky nepřítele. Tento proces jistě ovlivní i taktiku použití a možnosti POZ. Základním předpokladem pro efektivní využití nových prostředků je zvládnutí dosavadní teorie, využití zkušeností z předchozích válek i ze součinnostních cvičení a též možností výzkumu.

RACIONALIZACE VELENÍ CHEMICKÉMU VOJSKU

Požadavky na zkracování lhůt při realizaci opatření chemického zabezpečení boje a operace vyplývají jak z obecných tendencí soudobého ozbrojeného zápasu, tak ze specifického významu jeho chemického zabezpečení.

Na rychlosti zpracování informací o napadeních vlastních vojsk ZHN, především jadernými zbraněmi nepřítele, závisí kvalita i účinnost přijatých rozhodnutí. Dosud byla tato skutečnost aktuální především na operačním stupni. V důsledku pokračujícího rozvoje taktických jaderných zbraní, zejména v souvislosti s možným zavedením neutronové munice do výzbroje soudobých armád, se otázka získání úplných, přesných, včasných informací o napadeních ZHN a jejich zpracování v nejkratších možných lhůtách stane naléhavou i na stupni vševojskového svazku.

Rychlost radiálního, chemického a nespécifického biologického průzkumu podmiňuje účinnost ochrany proti radioaktivním, chemickým a biologickým látkám. Lhůty potřebné pro speciální očistu ovlivňují délku doby nutné k obnovení bojové schopnosti a odstranění následků zamoření vojsk. Na rychlosti odmoření důležitých úseků a prostorů terénu může do značné míry záviset manévrovatost vojsk a uchování jejich maximální bojové schopnosti.

Lhůty nezbytné k plynulému zásobování vojsk chemickou technikou a materiálem podmiňují odolnost vojsk proti účinkům radioaktivních, otravných a biologických látek a tím i jejich schopnost vést bojovou činnost v zamořeném prostředí.

Obecně vidíme tyto cesty ke zkrácení lhůt při realizaci chemického zabezpečení:

- vybavení chemického vojska technickými prostředky a bojovou technikou, která umožní co nejefektivnější realizaci jednotlivých opatření chemického zabezpečení,

- uskupení sil a prostředků chemického vojska do takových organizačních struktur, jejichž přiřazení k zabezpečovaným součástem druhů vojsk a služeb co nejúčinněji přispěje k jejich efektivnímu použití,

- rozpracování zásad bojového použití chemického vojska, které zabezpečí co nejefektivnější použití jeho sil a prostředků,

- rozpracování zásad přípravy součástí chemického vojska k vedení úspěšné bojové činnosti v podmínkách soudobého boje a operace,

- co nejefektivnější velení chemického vojska z hlediska základních funkcí velení ve všech směrech, které vedou ke zvýšení efektivnosti. Jde především o metody práce, využívání technických prostředků a otázky automatizace s cílem zkracovat cyklus velení.

Zkracování lhůt souvisí tedy s technickým rozvojem, výstavbou, zásadami bojového použití, bojovou a politickou přípravou chemického vojska a s teoretickým rozpracováním problematiky velení chemického vojska. Studium této problematiky musí proto respektovat dialektickou souvislost a závislost všech uvedených oblastí, jakož i skutečnost, že výchozí, určující oblast představuje technický rozvoj.

V článku nemůžeme postihnout celou problematiku, proto se zaměříme především na posouzení předpokladů a možností zkrácení lhůt potřebných k realizaci chemického zabezpečení, které skýtá perspektivně i bezprostředně oblast velení chemickému vojsku. A to z těchto důvodů:

- oblast velení chemickému vojsku představuje průsečík, v němž se rozporné souvislosti ostatních oblastí nejnaléhavěji promítají,

- studium přestavby systému velení chemickému vojsku se v souvislosti s po-

stupnou automatizací velení vojskům stává aktuální,

— oblast velení chemickému vojsku skýtá poměrně značné rezervy při hledání cest, které vedou ke zkrácení lhůt při realizaci chemického zabezpečení. V tomto směru zejména prostředky mechanizace a automatizace mají své významné místo. Především využití prostředků výpočetní techniky umožňuje podstatně zkrátit dobu potřebnou pro operačně taktické propočty k návrhu na optimální použití chemického vojska.

Pod pojmem „velení chemickému vojsku“ rozumíme celý proces plánování, organizace a řízení chemického zabezpečení. Představuje informační proces, jehož podstatu tvoří získávání, uchování a zpracování informací, přijetí řídicí informace (rozhodnutí) příslušným řídicím funkcionářem chemického vojska (NCHS, NCHV) a doručení této informace vykonavatelům.

Podle dosavadních poznatků efektivní velení chemickému vojsku podmiňuje včasné, přesné a úplné zjištění, uchování a zpracování sdělovacích informací o:

— prostředcích napadení ZHN nepřítele, možnostech a zásadách jejich použití a o jejich konkrétním rozmístění,

— jaderných úderech (parametrech JÚ), chemických a biologických napadení nepřítele,

— zamoření terénu a ovzduší radioaktivními a otravnými látkami,

— důsledcích napadení ZHN nepřítele, zejména pokud jde o radiaci, chemické ztráty, bojeschopnost podřízených vojsk a podmínky vedení bojové činnosti vlastními vojsky v zamořených prostorech,

— situaci, morálně psychický stav, bojeschopnost a bojových možnostech součástí chemického vojska,

— stavu chemického materiálně technického zabezpečení vojsk,

— terénu a jeho vlivu na realizaci chemického zabezpečení,

— povětrnostní situaci a jejím vlivu na realizaci opatření chemického zabezpečení.

Rozsah a obsah těchto informací neustále vzrůstá. V důsledku pokračujícího rozmachu boje a operace budeme je získávat ze stále většího prostoru, přičemž informace budou rychleji stárnout.

Již dnes zpracování těchto informací klade na řídicí funkcionáře z časového hlediska mezní požadavky. Přitom současné možnosti empiricko-intuitivních metod zpracování informací jsou v podstatě vyčerpány. Počty příslušníků chemických skupin (oddělení) nemůžeme zvyšovat. Naopak objektivní tendence vyžadují jejich

rozdělení do několika míst velení. Tento akutní rozpor mezi požadavky a možnostmi můžeme řešit jediné postupnou automatizací.

Metodologický přístup k ujasnění možnosti automatizace velení chemickému vojsku vyžaduje vymezit a oddělit obsahovou a formální stránku velení chemickému vojsku.

Obsah velení chemickému vojsku tvoří:

1. Opatření k zabezpečení vysoké bojové pohotovosti všech podřízených složek chemického vojska.

2. Získávání, registrace a zpracování informací nezbytných pro velení chemickému vojsku.

3. Přijetí rozhodnutí pro velení chemickému vojsku.

4. Doručení rozhodnutí pro chemické zabezpečení vojskům.

5. Účast na rekonoskaci a organizaci součinnosti.

6. Plánování chemického zabezpečení.

7. Organizace velení chemickému vojsku a sladění vševojskového velení s chemickým zabezpečením.

8. Návrh plánu chemického zabezpečení náčelníkovi štábu a veliteli.

9. Organizace a řízení chemického zabezpečení.

10. Kontrola a poskytování pomoci.

Z obsahu velení chemickému vojsku vyplývá, že zahrnuje opatření, která představují:

— vlastní proces plánování a řízení chemického zabezpečení, jehož podstatu tvoří manipulace s informacemi,

— organizační opatření chemického zabezpečení, jehož podstatu tvoří manipulace materiálními objekty chemického vojska.

Vzhledem k tomu, že mezi plánováním, řízením chemického zabezpečení a jeho organizací je vzájemně se prolínající souvislost, zahrnují některá opatření velení chemickému vojsku dílčí procesy jak informačního, tak organizačního charakteru.

Automatizovat můžeme na základě využití metod operačního výzkumu a výpočetní techniky jediné informační procesy, tj. manipulaci s informacemi. V tomto směru mezi nejjednodušší a přitom nejrozsáhlejší metodou patří lineární programování, jehož základy vytvořil sovětský matematik V. L. Kantorovič v roce 1939.

Organizace velení chemickému vojsku tvoří součást jeho obsahu a zahrnuje:

1. Rozdělení pracovníků řídicích orgánů chemického vojska příslušných velitelských stupňů na jednotlivá místa velení.

2. Stanovení povinností a úkolů pracovníků řídicích orgánů chemického vojska na jednotlivých místech velení.

3. Přidělení prostředků mechanizace a automatizace velení chemickému vojsku a stanovení způsobů jejich využití.

4. Upřesnění organizace velení podřízeným NCHS (NCHV) součástí chemického vojska a jeho tylovým zařízením.

5. Stanovení postupu práce řídicích pracovníků chemického vojska při vyřazení jednotlivých míst velení.

Představuje tedy formálně organizační, strukturální a kompetenční stránku velení chemickému vojsku a jeho materiálně technickému vybavení jako autonomního systému.

Automatizovat velení chemickému vojsku znamená tedy vybudovat automatizovaný systém, který tvoří jako podsystém součást nadřazeného systému velení vojskům vcelku. Takový automatizovaný systém velení vojskům si zřejmě vyžádá jednotnou koncepci jeho výstavby v rámci spojeneckých vojsk. Budování systému velení jednotlivým druhům vojsk (služeb) a tedy i výstavba automatizované soustavy velení chemickému vojsku musí respektovat zásady výstavby stanovené touto jednotnou koncepcí.

Proces automatizace velení chemickému vojsku bude tedy pronikat v rámci celkové automatizace velení vojskům. Bude probíhat postupně a neustále. Musí nutně obsahově navazovat na současně tradiční metody velení.

Obsahovou stránku bude představovat automatizace získávání, sběru, přenosu, registrace a zpracování informací nezbytných pro velení chemickému vojsku, jež musí vyústit v souhrnnou alternativní informaci, která umožní příslušnému řídicímu funkcionáři chemického vojska subjektivní volbu optimální varianty použití chemického vojska v dané situaci a na daném stupni velení.

Organizační struktura musí umožnit co nejefektivnější uplatnění metod operačního výzkumu, využití příslušné spojovací soustavy a výpočetní techniky. Mimo jiné důležitou vlastností procesu velení chemickému vojsku je jeho cykličnost. Opakování stejných operací v každém cyklu velení je základním předpokladem pro automatizaci, protože umožňuje používat v každém cyklu ke zpracování informací stejných algoritmů.

Výchozí a prvořadou otázkou zůstává, do jaké míry současný systém velení chemickému vojsku vytváří předpoklady a podmínky pro jeho postupnou automatizaci.

Tento systém po stránce organizační odpovídá současné organizační struktuře vojsk ČSLA obecně a chemického vojska

zvláště. Studie zatím nenaznačují, že by dosavadní systém velení chemickému vojsku vyžadoval z organizačně strukturálního a kompetenčního hlediska u vševojsových útvarů, svazků a svazů perspektivně zásadnějších změn. Postupná automatizace si vyžádá tedy především vybavení současného systému velení chemickému vojsku kvalitativně podstatně dokonalejšími prostředky automatizace velení.

S tím souvisí další otázka — které procesy ve velení chemickému vojsku máme postupně automatizovat, a odvozeně od toho z jakých automatizovaných podsystémů se bude systém velení chemickému vojsku skládat.

Opatření informačního charakteru, které tvoří podstatu velení chemickému vojsku, můžeme rozdělit obecně na:

— statická opatření, tj. opatření spojená s přípravou chemického vojska k bojové činnosti (plánování),

— dynamická opatření, tj. opatření k řízení chemického vojska v průběhu bojové činnosti (bezprostřední velení, řízení).

Toto rozdělení velení na plánování a řízení je stále více relativní. Časově se stále více prolíná a obsahově je téměř shodné. Z toho vyplývá, že v období plánování i bezprostředního řízení chemického zabezpečení bojové činnosti je charakter pracovních procesů spojených se zpracováním informací nezbytných pro velení chemickému vojsku v podstatě stejný. Stejně musí být tedy i algoritmy těchto procesů, které zůstávají totožné, ať již jde o zpracování informací tradičními metodami, nebo strojově.

Těžiště velení chemickému vojsku a tedy i jeho automatizace spočívá v plánování chemického zabezpečení. Jeho základem je rozhodnutí příslušného NCHS (NCHV) pro chemické zabezpečení.

Podklady pro zplánování chemického zabezpečení tvoří:

1. Direktivní informace dané:

— úkolem vydaným velitelem nadřazeného stupně,
— jeho nařízením (pokyny) pro OPZHN,
— odborným nařízením (pokyny) nadřízeného NCHS (NCHV),
— rozhodnutím (zámyslem) velitele daného stupně velení.

2. Informace získané jak prognózou, tak odvozené od skutečné situace o:

— napadeních ZHN,
— zamoření prostředí bojiště fyziologicky účinnými látkami (tj. látkami, které jsou druhotným důsledkem nebo tvoří podstatu účinku příslušného zbraňového systému, jako jsou otravné a radioaktivní

látky, toxiny, geneticky účinné látky a podobně],

- zamoření a ozáření vojsk,
- důsledcích napadení ZHN nepřítelů na bojeschopnost a bojovou činnost vojsk celkově a chemického vojska zvláště.

3. Informace o:

— situaci vlastních vojsk (podřízených vojsk, podřízených součástí chemického vojska, vycvičenost vojsk, připravenosti velitelů a štábů k ochraně proti fyziologicky účinným látkám a jejich bojové zkušenosti v tomto směru; stavu chemického materiálně technického zabezpečení),

— meteorologické situaci (vektorové veličiny výškových větrů a povětrnostní situaci v přízemní vrstvě atmosféry),

— charakteristických rysech geografických podmínek včetně rozboru tvárnosti terénu.

Rozhodnutí (velitelem schválený návrh) příslušného NCHS (NCHV) zahrnuje:

a) konkrétní cíle chemického zabezpečení boje (operace),

b) úkoly chemického zabezpečení v jednotlivých obdobích boje (operace),

c) opatření k zabezpečení cílů a úkolů chemického zabezpečení, vyjádřená:

— stanovením odborných úkolů podřízeným NCHS (NCHV),

— rozhodnutím o použití přímo podřízených součástí chemického vojska a stanovení úkolů každé z nich.

Podstatou plánování chemického zabezpečení je ujasnění úkolů a hodnocení situace, což je v podstatě proces zpracování informací, které tvoří podklad pro plánování.

Finálním výsledkem plánování je plán chemického zabezpečení, který představuje víceméně reálný model chemického zabezpečení budoucího boje (operace). Obsah a forma tohoto plánu budou na různých stupních velení poněkud rozdílné. Vždy však jako základ bude představovat názorné a přehledné časové a prostorové rozpracování opatření chemického zabezpečení (na mapě), doplněné nejnutnějšími textovými údaji a potřebnými kalkulacemi. Jako takový představuje hlavní dokument pro velení chemickému vojsku. Proto jej zpracováváme na všech stupních velení, útvarem počínaje, i když ne vždy jako samostatný dokument.

V souladu s plánem chemického zabezpečení, jako jeho realizační opatření, vydáváme direktivní informace pro chemické zabezpečení, které představují:

— odborná nařízení podřízeným NCHS (NCHV),

— bojové rozkazy a bojová nařízení přímo podřízeným součástem chemického vojska,

— odborná nařízení týlovým útvarům a zařízením chemického vojska (pokud nejsou příslušnému řídicímu funkcionáři chemického vojska přímo podřízeny).

V podmínkách souběžného plánování se tyto direktivní informace vydávají už v průběhu zpracování plánu chemického zabezpečení.

Z popsaného procesu plánování chemického zabezpečení můžeme vyvodit, které informační procesy budeme postupně automatizovat, které z informačních procesů můžeme realizovat na univerzálních automatizovaných soustavách a pro které budeme budovat autonomní automatizované soustavy.

Automatizovat budeme především ty informační procesy, které tvoří podstatu zhodnocení situace. Z nich na univerzálních automatizovaných soustavách (uplatněním metod operačního výzkumu a využitím univerzálně výpočetní techniky příslušného stupně velení) můžeme řešit tyto úkoly:

— výpočet možností nepřítelů v použití ZHN,

— vyhodnocení důsledků napadení ZHN nepřítelů na bojeschopnost a bojovou činnost vojsk celkově a chemického vojska zvláště,

— vyhodnocení bojových možností chemického vojska,

— výpočty spojené s plánováním chemického materiálně technického zabezpečení.

Důkazem toho je skutečnost, že tyto úkoly řešíme již dnes s využitím výpočetního automatu Consul 226.

Bude tedy třeba vyřešit automatizované soustavy pro získání, přenos a zpracování informací o:

— parametrech jaderných úderů,

— zamoření prostředí bojiště fyziologicky účinnými látkami [tzn. o napadení nejadernými ZHN],

— ozáření vojsk,

— povětrnostní situaci.

Přičemž automatické zpracování informací o parametrech jaderných úderů a zamoření by mělo zabezpečovat i automatické varování vojsk před nebezpečím zamoření.

Automatizovaná soustava pro zjišťování a zpracování informací o parametrech jaderných úderů je v sovětských ozbrojených silách vyřešena.

Existence autoregistračních přístrojů pro zjišťování expozičních rychlostí, pří-

tomnosti otravných látek a biologicky účinných aerosolů naznačuje i řešitelnost automatizované soustavy pro zpracování informací o fyziologicky účinných látkách.

Automatizované zdroje informací o expozicích rychlostech jsou rovněž technicky řešitelné. Rovněž je technicky řešitelná automatizace sběru, přenosu a zpracování informací o povětrnostní situaci.

Základ těchto uvažovaných automatizovaných soustav velení chemickému vojsku budou tvořit:

- automatické zdroje prvotních informací,

- vyhodnocovací střediska, která jsou vybavena příslušnou výpočetní technikou, nebo mají možnost napojení na tuto techniku,

- spojovací kanály pro přenos informací od zdrojů prvotní informace do vyhodnocovacích středisek a mezi nimi.

Charakter zdrojů prvotní informace bude zejména na počátku značně rozdílný, jejich vývoj postupný a časově nerovnoměrný. Bude nutné postupně řešit takové problémy, jako jsou specifická detekce výbuchů neutronové munice, neutronová dozimetrie, specifická a dálková detekce jednotlivých druhů otravných látek, specifická detekce biologicky účinných látek apod.

Studie a analýzy ukazují, že informace o napadeních ZHN, zamoření prostředí bojiště a expozicích vojsk bude nutné soustřeďovat a zpracovávat na stupních vševojskového svazku a svazu v jednom centru (výpočetně analytických skupinách, radiačních střediscích).

Současné z těchto studií vyplývá, že:

- zdrojem prvotních informací o zamoření prostředí bojiště musí v masovém měřítku disponovat všechny druhy vojsk,
- v důsledku toho přesnos těchto informací bude do značné míry odkázán na univerzální spojovací soustavu,

- zpracování těchto informací bude probíhat nejen na speciálních počítačích (výpočetní analytické skupiny divize, radiačního střediska svazu), ale i na standardních počítačích (např. u svazků druhů vojsk).

Z toho plyne, že velení chemickému vojsku je třeba vybavit jednotnou automatizovanou soustavou, která zabezpečí zjištění, přenos a zpracování informací o:

- parametrech jaderných úderů,

- zamoření prostředí bojiště fyziologicky účinnými látkami,

- expozic vojsk,

- povětrnostní situaci v přízemní vrstvě atmosféry a středním větru.

Tato soustava musí současně zabezpečovat i automatické varování vojsk před nebezpečím zamoření.

Ostatní informace nutné pro zplánování chemického zabezpečení budou zpracovávány na standardních počítačích příslušných stupňů velení. Z toho vyplývá, že automatizovanou soustavu velení chemickému vojsku není účelné řešit jako zcela autonomní, ale účelově propojenou na automatizovanou soustavu velení vojskům.

Vyřešení optimálního modelu jednotné automatizované soustavy velení chemickému vojsku a jejího napojení jako podsvětlu na polní automatizovanou soustavu velení vojskům je postupnou a dlouhodobou záležitostí, která vyžaduje týmového řešení. Při její realizaci budeme mít na zřeteli, že automatizace se týká pracovních procesů zabezpečujících nezbytné podklady pro přijetí rozhodnutí, které má maximálně objektivizovat a časově zkrátit. Vlastní rozhodnutí pro chemické zabezpečení zůstane subjektivní záležitostí příslušného NCHS (NCHV).

Měli bychom docenit skutečnost, že pro prvopočetní praktické uplatnění zásad automatizace velení chemickému vojsku jsou již dnes ve vojscích reálné technické předpoklady. Ty jsou dány postupným zaváděním výpočetního automatu Consul 226 do vybavení štábů, svazů a svazků.

Výpočetního automatu Consul 226 můžeme při velení chemickému vojsku využít pro řešení (výpočet) těchto úloh:

- vyhodnocení možnosti nepřítele v použití chemických zbraní,

- vyhodnocení předpokládaných radiačních a chemických ztrát,

- zpracování předpovědi počtu zamořených osob a techniky,

- vyhodnocení bojových možností jednotek a útvarů chemického vojska,

- stanovení režimu života vojsk při pobytu v radioaktivně zamořeném prostředí.

Např. vyhodnocení možnosti nepřítele v použití chemických zbraní na cvičení u armádního střediska trvalo 80 minut. S využitím výpočetního automatu Consul 266 byla tato úloha vyřešena za 13 minut.

Při velení chemickému vojsku tradičními metodami práce vznikla v současnosti velká napjatost mezi požadavky kladenými na řídicí složky chemického vojska a jejich pracovními možnostmi. V článku jsme chtěli ukázat na postupná perspektivní i současná možná východiska z této problematiky.

TANK T-72

Snahou vojenských příprav států Severoatlantického paktu je dosáhnout vyšší kvality a počtů zbraní a bojové techniky. Změny organizačních struktur, ale i změny kvality techniky mají zvýšit palebnou a údernou sílu a tím vytvořit podmínky k získání převahy nad ozbrojenými silami států Varšavské smlouvy. V armádách členských států NATO jsou v současné době tanky a bojová vozidla pěchoty považovány za jeden z rozhodujících bojových prostředků pozemního vojska. Tato technika zabezpečuje vysokou manévrovost a údernou sílu pozemního vojska. Vývoj nových tanků a modernizace zavedených typů je zaměřená na zlepšení bojových vlastností, hlavně na zvýšení palebné síly a pohyblivosti. Velký důraz je položen na zvyšování ochrany osádky před účinky zbraní hromadného ničení. Při rozvoji tankové techniky jsou respektovány některé změny v předpokládaném bojovém použití, které jsou vyvolané hlavně:

- silným protitankovým systémem — zvláště PTRS, které jsou odpalovány z obrněných transportérů a vrtulníků,
- podstatným zvýšením přesnosti palby z kanónových zbraní v důsledku rychlého rozvoje prostředků pro identifikaci a přesné zaměření cíle,
- zařazením prostředků pro vedení elektronického boje do výzbroje armád NATO,
- vývojem výkonných prostředků pro vedení efektivní bojové činnosti vojsk ve dne i v noci.

Stále se zvyšující technická úroveň moderních tanků je úzce spojena se zvyšováním finančních nákladů na výrobu, což má značný vliv na tempo a rozsah přezbrojování vojsk. Vlastní přezbrojování jednotek a útvarů novými tanky může probíhat jen v závislosti na ekonomických možnostech jednotlivých států. Vzdůstající složitost a náročnost technické vybavenosti tanků klade stále vyšší nároky na výcvik, obsluhu a ošetřování.

Parametry rozvoje tanků

Základními faktory bojové činnosti za předpokládaného rozsáhlého a všestranného použití ZHN, zejména jaderných zbraní, bude rychlý úder, zdrcující palba a manévr silami a prostředky. Tomuto pojetí boje vyhovují nejlépe tankové svazky a útvary, které jsou a zůstanou hlavní údernou silou pozemního vojska.

Tanky jsou na bojišti (i přes omezené možnosti) nositelem palby a pohybu. Tato hlediska ovlivňují vývoj nových a modernizaci současných tanků. Jejich cílem je zvýšení palebné síly, pohyblivosti, pancéřové ochrany a celkové životaschopnosti a spolehlivosti tanků na bojišti.

Tyto faktory různě prosazují státy, které se zabývají vývojem tankové techniky. Prvořadou pozornost věnují zvyšování palebné síly tanku, která zahrnuje jak vlastní zbraň, tak systém řízení palby, ovládací a pozorovací přístroje a další příslušenství.

K ničení pancéřových cílů je u tanku hlavní zbraní kanón ráže 100 až 125 mm. Kromě toho je tank vybaven prostředky pro ničení živé síly (kulomet 7,62 mm). Charakteristickým jevem je použití PL kulometů ráže 7,62 nebo 12,7 mm. Z hlediska účinku na nízko letící cíle o velké rychlosti jsou tyto zbraně nedostatečné. Dostřel těchto kulometů (1500—2000 m) neohroží vrtulníky, které odpalují protitankové řízené střely ze vzdálenosti asi 3000 m i více.

Požadavky na konstrukci tankových kanónů předpokládají použití více druhů munice a vysokou počáteční rychlost střelby. Jde o protipancéřovou, průpalnou, podkaliberní a tříštivo-trhavou munici.

Zavedením munice, která je stabilizována křídélky, dává možnost použití kanónů s hladkou hlavní. To umožňuje zjednodušit výrobu a zvýšit životnost hlavní. Největší předností hladkých hlavních je, že může být více tepelně namáhána. To zabezpečuje zvýšit tlak plynů za střelou a podstatně zvýšit počáteční rychlost střely.

Rychlé ovládání zbraně má značný vliv na zvýšení palebné síly tanku. Zvlášť velký pokrok byl dosažen ve zkvalitňování dálkoměrů balistických počítaců a přístrojů pro noční vidění. Přechemem na laserový dálkoměr se zvětšila přesnost měření vzdálenosti, což má podstatný vliv na přesnost střelby hlavně na velké dálky.

Dalším důležitým faktorem je pohyblivost tanku, která ovlivňuje včasnost zasazení na čáru účinné palby vlastní zbraně, schopnost překonávání terénních a vodních překážek. Zvýšení pohyblivosti tanku je stejně důležité, jako zvýšení jeho palebné síly. V tomto směru známe **taktickou pohyblivost**, kterou charakterizuje rychlost tanku na bojišti, jeho manévrovací vlastnosti, průchodivost v terénu a bojeschopnost tanku a osádky. **Operační pohyblivost** charakterizuje rychlé přeskupení vojsk, jejich soustředění na úzkém úseku fronty a získání převahy nad nepřítelem.

Cesty ke zvýšení pohyblivosti tanku jsou ve zvýšení užitečného výkonu motoru, správně voleném převodovém a směrovém ústrojí a systému pérování. Ze zpracovaných studií vyplývá, že je účelné zvyšovat výkon motoru do hodnoty kolem 22 kW/t.

Vývoj tohoto parametru se začíná měnit částečně u tanku Leopard 1 M 60 A3 a Leopard 2 (měrný výkon motoru 2 kW/t a max. rychlost 68 km . h⁻¹). Vývoj převodových a směrových ústrojí vede ke zvýšení stupně využití užitečného výkonu motoru. Prakticky všechny poloměry zatáčení se mají realizovat v bezztrátové oblasti. U systémů pérování jde o další zdokonalení vývoje v oblasti hydropneumatického pérování.

Současná etapa vývoje je charakterizovaná úsilím o podstatné zkvalitnění ochrany tanků na bojišti cestou zlepšení pancéřové ochrany a snížení siluety tanku. Toto zabezpečují vestavěné pancěře z různých materiálů a uspořádání

čelního pancéře pod velkým úhlem. Vrstvené pancéře dále částečně chrání osádku před pronikavou radiací.

Toto jsou základní obecné parametry rozvoje tanků. Je zřejmé, že každý nový tank (typ) bude záviset na správně zvolených požadavcích a technické dokonalosti výroby.

Požadavky na soudobou tankovou techniku

Vývoj požadavků na tankovou techniku byl určován celkovým vývojem zbraní, operačním uměním a stupněm výroby hospodářství. Rozvoj konstrukce bojového tanku byl poznamenán dobou a příslušnou koncepcí.

Hlavní přednost tanku první generace spočívala v pohyblivě ochraně, čímž bylo možné čelit ohrožení bez terénního krytu a vytvářet příživé podmínky pro uplatnění vlastní palebné síly. Proto i první protipatření byla zaměřena proti novému prvku, tj. proti pohyblivosti.

Vývoj tanků druhé generace směřoval k malé siluete a nízké hmotnosti. Nízká silueta redukuje pravděpodobnost zjištění a zásahu, čímž stoupá bojová hodnota tanku.

Další vývoj bojového tanku třetí generace směřoval ke zlepšení účinnosti zbraní na větší vzdálenosti, zlepšení pozorování, přesnosti zaměřování a stabilizace osy hlavně ve dvou rovinách, tak, aby bylo možné vést střelbu za jízdy tanku.

Velký rozvoj protitankových střel v posledním období jako protitankové obrany vedl ke stanovení nových požadavků na zvyšování bojových vlastností tanků čtvrté generace.

Hlavními požadavky jsou:

- zvyšování palebné síly,
- zvyšování taktické a operační pohyblivosti a průchodivosti v terénu,
- zdokonalení systému řízení palby a stabilizace výstroje s vedením boje různými způsoby,
- zlepšení pancéřové ochrany, ochrany proti kumulativním střelám a ochrany proti zbraním hromadného ničení, uspořádání prostoru tanku tak, aby bylo dosaženo co největšího stupně ochrany a snížení celkové zranitelnosti,
- snižování reakční doby bojového tanku k zahájení boje s nepřítelem,
- zvyšování spolehlivosti tanku na bojišti.

Tyto hlavní bojové požadavky na soudobé bojové tanky mohou být doplněny dalšími hlavními technickými požadavky na zabezpečování provozu jednotlivých systémů tanku, na zabezpečení spolehlivosti, vedení bojové činnosti při výpadku, anebo vyřazení některých agregátů tak, aby bylo možné vedení palby až do úplného zničení tanku účinnky odstřelování.

Vliv takticko-technických parametrů nové techniky na rozvoj taktiky a operačního umění

Bedřich Engels v knize Anti-Dühring v druhém oddíle v třetí části uvádí: „Nejen svobodná tvořivost rozumu geniálních vojevůdců způsobila revoluci ve vojenství, ale vytvoření lepších zbraní a změna kvality vojáků, vliv geniálních vojevůdců v nejlepším případě byl ohraničený tím, že přizpůsobovali způsob vedení boje k nové zbraní a k novým vojákům.“

Z uvedeného vyplývá, že jen ten vojevůdce, který dokonale poznal možnosti svých zbraní, mohl jich dokonale využívat v bojové činnosti a k těmto novým zbraním přizpůsoboval taktiku vedení boje.

Tank T-72 je bojová technika vybavená mohutnými zbraněmi a spolehlivou pancéřovou ochranou, přitom má vysokou manévrovací schopnost. Kanón 125 mm je stabilizovaný ve dvou navazovacích rovinách, zabezpečený vysoce přesnými naváděcími a zaměřovacími prostředky a automatickým nabíjecím zařízením pro zajištění vysoké rychlosti bojové střelby. Protiletadlový kulometný komplet zahrnující naváděcí a zaměřovací prostředky, které umožňují vedení palby na cíl (na vzdušné cíle do 1500 m a pozemní cíle do 2000 m).

Ke střelbě z kanónu se používá střelivo s částečně spalitelnými nábojníci:

a) náboje s protipancéřovými podkaliberními střelami na cíle s přímou střelbou do 2100 m, při výšce cíle 2 m. Účinná střelba je 4000 m,

b) náboje s kumulativními střelami, určené pro přímou střelbu na tanky, na ukryté cíle v zemních a železobetonových objektech s tříštivými účinky na vzdálenost přímé střelby do 960 m, při výšce cíle 2 m. Účinná střelba do 4000 m,

c) náboje s tříštivo-trhavými střelami jsou určeny k ničení polních úkrytů, vozidel a živé síly nepřítele do vzdálenosti 9400 m.

Palebný průměr nábojů pro kanón je 39 kusů.

Problematika zvyšování palebné síly tanku spolu s pohyblivostí jsou rozhodující pro vedení bojové činnosti. Vlastnosti kanónu, systému řízení palby, ovládacích a pozorovacích přístrojů umožňují získat čas k úspěšnému zahájení palby s nadějí na účinný zásah první ranou a co do největší vzdálenosti.

Z hlediska předpokladu, že hlavním protivníkem tanku bude bojový tank, tzn. silně opancéřovaný cíl, který musí být zničený prvou ranou na vzdálenost větší jak 2000 m, má tento tank velmi účinnou protitankovou municí. Bude nutné velmi dovedně a s profesionální zručností ji využívat.

Protože tank umožňuje poslední, šestý, stupeň vedení palby, tj. „zaměření a vedení střelby za jízdy na pohyblivý cíl“, je možné s touto technikou vést nový způsob bojové činnosti. Velmi důležitý činitel, který působí na vysokou efektivnost tanku, je automatické nabíjení, které umožňuje vystřelit 8 mířených ran za minutu s velkou pravděpodobností zásahu.

Vedení palby na velké dálky zabezpečuje vojskům možnost vést údery na cíl s předstihem, ihned po jejich zjištění. To vytváří podmínky pro rychlé a spolehlivé umlčení obrany nepřítele.

Toto všechno umožňuje změnit taktiku vedení palby na velké dálky. Jen ten velitel, který dokonale pozná bojové, taktické a technické možnosti nového tanku a jemu přizpůsobí taktiku vedení bojové činnosti, může mít v boji požadovaný úspěch.

Porovnání tanku T-72 s tankem Leopard 2

Tank T-72 představuje v současné době světovou špičku v tankové technice. Zbraňový systém, umožňující vedení palby na velké dálky, efektivnost a účinnost palebného boje jsou zárukou, že porovnání je daleko příznivější pro tank T-72. Pro ilustraci uvádím hlavní takticko-technická data těchto tanků — viz tabulku 1.

Tabulka 1

Název	T-72	Leopard 2
Bojová hmotnost (t)	41	55
Osádka	3	4
Kanón ráže (mm)	125	120
Nabíjení	automatické	ruční
Rychlost střelby	8 ran . min ⁻¹	
Spřažený kulomet (mm)	1 × 7,62	1 × 7,62
Protiletadlový kulomet (mm)	1 × 12,7	1 × 7,62
Účinný dostřel (m)	4000	3000
Palebný průměr (kusů)	39	42
Maximální rychlost (km . h ⁻¹)	60	68
Okruh činnosti (km)	500—600	500—550
Šířka (m)	3,46	3,54
Výška (m)	2,19	2,49 (2,76)
Délka korby (m)	6,86	7,73
Délka s kanónem vpředu (m)	9,53	9,61
Schopnost překonávat překážku – stoupání (%) – příkop (m) – brod	66 2,6—2,8 1,8	60 2,25
Jízda pod vodou (m)	5	4

Při porovnání vidíme, že rozdíl bojové hmotnosti činí 14 t. U tanku T-72 byla v podstatě čelní silueta zachována, zatím co u tanku Leopard 2 oproti Leopardu 1 je silueta větší.

Zranitelnost tanku T-72 je řešena malým obrysem, v důsledku čehož je nižší pravděpodobnost zásahu. U tanku Leopard 2 je zranitelnost řešena zvyšováním síly pancéře, což z hlediska vývoje munice, ale hlavně PTRS je málo účinné.

Velkou výhodou tanku T-72 je snížení osádky v důsledku automatického nabíjení, které umožňuje zvýšit rychlost střelby a tím rychleji vyřadit nepřátelský tank z boje.

Velký rozsah vedení palby od malých až po velké vzdálenosti umožňují tři druhy používaného střeliva. Výhoda zbraňového systému i dalších vlastností staví tank T-72 do popředí.

Zkušenosti z provozu tanku T-72

Tanky T-72 byly používány při výcviku jednotlivce, v četách, při rotních, praporečích, plukovních a divizních taktických cvičeních. Tato nejmodernější bojová technika prokázala vysoké parametry používání, hlavně ve vysoké manévrovosti, spolehlivosti a v rychlosti přesunů. Některé nedostatky, které se projeví, byly převážně způsobené nižší schopností velitelů tanků, čet a osádek rychle reagovat na vydané rozkazy a dokonale využít plného rozsahu technických možností tanku T-72.

V tankové střelecké přípravě byly plněny předepsané střelecké nácvičky a tankové školní střelby. Doposud slabší nácvičky byly u střelců a velitelů tanků při střelbě v noci s využitím infrazaměřovače. Malé zkušenosti jsou v odstraňování závad v činnosti elektrické části stabilizátoru a nabíjecího ústrojí.

Tanky T-72 byly zavedeny do skupin v souladu s rozkazem MNO č. 010/77 (7 tanků provozních s roční normou proběhu 2400 km, 5 tanků uložených se zvýšeným proběhem 500 km/rok a ostatní tanky jsou uloženy s normou 250 km/rok.)

Do konce roku 1980 bylo s tanky T-72 ujetu celkem 45 000 km. V dalších letech plánujeme pro základní a zdokonalovací výcvik přibližně 25 000 km ročně. Provoz tanků T-72 koncem 7. pětiletky několikanásobně překročí počet najetých kilometrů do r. 1980. Proto všichni, kteří přicházejí a budou nadále přicházet do styku s použitím tanku T-72, musí učinit vážná opatření už z tohoto na pohled nepatrného vzorku provozu. Prudký nárůst provozu v budoucích letech ponese s sebou i celou řadu problémů, především v oblasti zabezpečení kvalitního předepsaného ošetřování, v přípravě osádek, dílenských specialistů, velitelských a technických funkcionářů. Vzniknou i technické problémy v oblasti zabezpečení běžných, středních i generálních oprav, ukládání, garážování a zásobování náhradními díly a materiálem.

Provoz tanků probíhá v horském a zalesněném terénu, v blátivém a prašném prostředí. Provoz po komunikacích, kde je možné dosáhnout vyšší rychlosti z hlediska objektivních podmínek a systému utajování, je velmi omezený.

Technické ošetřování č. 1 organizujeme po ujetí 1600—1800, č. 2 po 3300 až 3500 km.

Proloužené mezošetřovací normy do technického ošetřování o 60 % proti tanku T-55A je, vzhledem k novým a složitějším progresivním konstrukcím, správným řešením.

Podstatná změna je v nižším počtu operací náročných na čas, a to u mazacích, zámečnických a jiných prací. Proti tanku T-55A se např. snížil počet mazacích míst ze 124 na 46 a počet měřených provozních hodnot z 29 na 12. Vzhledem k tomu, že došlo i k snížení osádky ze 4 na 3, čas na ošetřování je stanovený pro každého člena osádky.

Další výhodnou změnou je podstatně menší potřeba náročných operací u všech druhů ošetřování, jakož i malá potřeba přípravků a přístrojů ke kontrolám techniky.

Podle dosavadních zkušeností je možné charakterizovat tank T-72 jako vysoce technicky spolehlivý, což se projevilo v malém počtu poruch na počet ujetých km a ve spolehlivosti zařízení jednotlivých agregátů.

Při T-0-2 po ujetí 3500 km bylo zjištěno, že žádná z dvanácti kontrolovaných hodnot nebyla odchýlena z dovolené tolerance, s výjimkou seřízení brzdy, která se blížila ke spodní hranici. Z čističů vyžadoval ošetření jen hrubý čistič

paliva. Dobrý stav čističů oleje motoru potvrzuje i vyšší kvalitu motorového oleje M 16 ICHP-3 (má výrazně lepší odolnost proti tvoření karbonu ve formě nánosů). Odpor čističe vzduchu byl kontrolován vodním manometrem s cílem prověřit, zda se zanesení blíží k dovolené hranici 12,0 kPa. Bylo naměřeno jen 8,45 kPa při 2000 otáčkách za minutu. Výhodou pro ošetřování a zjišťování technického stavu bez demontáže (diagnostikou) je konstrukčně zdrojová soustava a stabilizace zbraňového systému.

Vážným problémem je umývání tanků T-72. Čas vyhrazený na ošetřování se z 80 % spotřebovává na mytí. U tohoto tanku není možné použít k vyklepávání pásů a umývání podvozku doposud u útvarů používaných „vyklepávačů pásů“, protože není možné podepřít tank za dno. Bude nutné u každého útvaru budovat nové mycí zařízení podle zpracovaného studia typového projektu. Tímto problémem by se měli zabývat velitelé a techničtí funkcionáři všech stupňů.

Spolehlivost tanků T-72 se dá vyjádřit jednou poruchou na počet ujetých km. Při srovnání s tankem T-55A je tank T-72 podstatně spolehlivější. Jedna porucha připadá u T-72 na 2200 km.

Přehled případů poškození od začátku používání:

1. Hnací ústrojí	17
2. Převodové ústrojí	3
3. Strojový spodek	13
4. Korba	5
5. Speciální zařízení	9
6. Zbraně	5
7. Stabilizátor	13
8. Spojovací prostředky	3

Celkem tedy 68 případů poškození, z toho 4 havárie, 45 poruch a 19 závad. Největší počet poruch se vyskytuje ve skupině hnací ústrojí, strojový spodek a stabilizátor.

Nejvážnější byly 2 havárie tankových motorů. Jedna např. vznikla přehřátím neodborné opravy pryžového spoje a úniku chladicí kapaliny chladicího systému za provozu v noci.

Druhá závada — zlomení klikového hřídele. K zadření pravé převodovky došlo např. následkem neznalosti zásad vlečení tanku. Zadření způsobilo nedočerpání oleje do převodovky.

V roce 1981 se poruchy přesouvají do oblasti podvozkové části, hlavně k uvolňování obručí pojezdových kol, deformace přírub nosných kladek atd. Nedodržení zásad použití zahlubovacích zařízení jen v písčité a hlinité půdě došlo k poškození 5 ks zahlubovacích radlic.

Ostatní poruchy a závady jsou běžného charakteru. Jen 21 % poruch bylo takového charakteru, že způsobily okamžitou nepojízdnost tanku. Celkem 11 % poškození bylo zaviněno nesprávnou obsluhou a provozem. Z uvedeného vyplývá požadavek na příslušné funkcionáře, kteří zabezpečují přípravu lidí, aby zvládli dokonale novou techniku. Vždyť zkušenosti nám ukazují, že jakýkoliv nesprávný zásah obsluhy má za následek vznik poruchy, jejíž odstranění představuje ekonomické a časové ztráty.

U této techniky nestačí dosavadní vžitý systém ošetřování, kontroly a provozu. Musíme přistoupit k daleko kvalitnější formě ošetřování a kontroly, k důsledné realizaci přijatých opatření a k preciznímu vykonávání všech ope-

rací. Jedním z takovýchto systémů může být systém kontrol podobných jako u letecké techniky a zvýšené požadavky na provozní spolehlivost. Jako příklad mohou uvést, že 56 % poruch bylo zjištěno až v průběhu provozu a nebyly zjištěny při kontrolní prohlídce a při každodenním ošetřování.

Z porovnání vývoje spolehlivosti zkoušených tanků můžeme usoudit, že tanky budou mít spolehlivost dobrou až do předpokládané střední opravy (8000 až 9000 km).

Tanky T-72 prokázaly vysokou kvalitu a spolehlivost při výcviku a při ukázkových zaměstnáních.

K jejich dokonalému zvládnutí, k zabezpečení efektivního a hospodárného používání a k využití bojových vlastností je nutné dát všechny síly a získané zkušenosti.

S předstihem je nutné řešit přípravu technické základny útvarů a svazků. Už nyní se musí svazy zajímat o investiční výstavbu prostorů pro garažování, mytí a ošetřování. Pro zabezpečení výcviku osádek a k dosažení vysokých odborných a velitelských znalostí a návyků je nutné řešit vybudování nové učebně výcvikové základny (pro využití takticko-technických vlastností nového tanku). Značnou úlohu bude mít vzájemná výměna zkušeností, dokumentace a pomůcky k zabezpečení spolehlivého provozu.

V článku jsem poukázal na celkový trend ve vývoji tankové techniky. Zkušenosti z provozu prokazují, že tank T-72 je nejen spolehlivý bojový prostředek, který zákonitě bude vytlačovat staré typy techniky, ale že je to složitý systém mechanismů, technicky propracovaný, který je nutné ve stanoveném rozsahu přesně ošetřovat, seřizovat a předcházet poškozování. K tomu, aby byly využity jeho bojové vlastnosti, je nutné, aby velitelé jeho vlastností dokonale znali a přizpůsobovali jim formy vedení bojové činnosti.

K teorii protivzdušné operace

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek plukovníka A. N. Světlíšina, kandidáta historických věd a plukovníka inženýra E. V. Sedcva, kandidáta technických věd, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 3/1981.

Nutnost organizace a vedení bojové činnosti uskupením sil a prostředků PVO formou protivzdušných operací vznikla, jak to potvrzují historické zkušenosti, již ve druhé světové válce, kdy bojující státy začaly vést velké vzdušné útočné operace s cílem vedení úderů na důležité strategické objekty na válčících a v hlubokém týlu. Zvláště tehdy bojová činnost vojsk PVO, která směřovala k odražení a zmaření těchto úderů letectva nepřítele, postupně přerůstala rámcem taktiky a nabývala na charakteru protivzdušné operace.

Vznik hlavních rysů takové operace se nejvýrazněji projevil v činnosti vojsk PVOS v průběhu Velké vlastenecké války. Objektivními předpoklady toho byly:

- koncentrace hlavních sil PVO při obraně nejdůležitějších prostorů a oblastí,

- vznik frontů a armád PVO,
- existence velkých sil stíhacího letectva a protiletadlového dělostřelectva v sestavě svazků a svazů PVO,

- zavedení radiolokačních a jiných průzkumných prostředků a prostředků vedení, které umožňovaly získat zprávy o sí-

tuaci v celém obranném pásmu a na přístupech k němu a zabezpečit sladěnou činnost všech sil a prostředků PVO a součinnosti vojsk, podřízenou celkovému zámyslu činnosti,

- dokonalé využívání vysokých manévrovacích kvalit stíhacího letectva k vytvoření převahy na hlavních směrech činnosti vzdušného nepřítele ve prospěch obrany objektů státu a uskupení vojsk na rozsáhlém prostoru [viz Sovětská encyklopedie, sv. 6, Vojeizdat. 1978, s. 590].

Velký význam pro vznik a ustanovení teorie protivzdušné operace v letech války měly i nové principy organizace PVO a používání jednotlivých druhů vojsk. Mezi nejdůležitější patřily:

- přechod k zónovému principu PVO při obraně velkých administrativních, politických a ekonomických center státu a hlavních komunikací,

- rozvoj a zdokonalování umění ve vytváření a v bojovém použití uskupení sil a prostředků PVO a jejich široký manévr z hloubky bezprostředně za vojsky v útoku,

- organizace těsné součinnosti sil a prostředků PVO státu se silami a prostředky PVO frontů,

— aktivní účast svazků vojsk PVOS při blokování obklíčených uskupení nepřítelů.

V armádách mnohých států světa v poválečném období probíhal rozvoj teorie protivzdušné operace pod vlivem řady faktorů. Nejdůležitější byly: zavedení jaderných zbraní a nejefektivnějších prostředků jejich dopravy na cíl — reaktivního letectva a raket různého určení, kromě toho další zdokonalování sil a prostředků PVO. Všechno to napomáhalo tomu, aby vzdušný prostor se stal jednou z nejdůležitějších sfér ozbrojeného zápasu, kde mohou působit nejmohutnější prostředky ničení s úplnou realizací jejich možností co do rychlosti, výšky a narůstajícímu dosahu.

Velení NATO počítá s tím, že síly a prostředky vzdušného napadení v soudobé

válce mohou být použity formou vzdušné kosmické operace (ve válce s použitím jaderných zbraní) nebo velkých útočných vzdušných operací (ve válce s použitím klasických prostředků ničení). Kromě toho velení NATO plánuje vést obranné vzdušné operace a operace na válčisti k podpoře vojsk, průzkumu a přepravě vojsk a materiálu.

Proti takovému použití prostředků vzdušného napadení nepřítel musí být postaveny příslušné formy a způsoby vedení protivzdušné operace.

V článku jsou rozebrány některé aspekty stanovení teorie protivzdušné operace. Správné chápání této otázky má důležitý význam pro další vědecké rozpracování problematiky daného tématu.

Bojová činnost vojsk PVOS, která v průběhu Velké vlastenecké války bránila proti úderům ze vzduchu životně důležitá administrativní, politická, průmyslová a hospodářská centra a objekty státu, komunikace a zásobovací základny bojující armád, měla strategický význam a byla neoddelitelnou součástí úsilí sovětských ozbrojených sil k porážce fašistického Německa a jeho spojenců.

Složení a bojové možnosti vojsk PVOS neustále narůstaly. Hlavní tendencí v tomto procesu byl **přechod od bodové (objektové) protivzdušné obrany k zónové objektovému systému PVO**, kdy silné uskupení sil a prostředků PVO, vytvářené na základě jednotného plánu a centralizovaného velení, mělo bránit rozsáhlé prostory, zabezpečovat nepřetržitost úderů proti vzdušnému nepříteli v různých výškách, v celém pásmu jeho průletu a trvalé narůstání úsilí z hloubky.

To bylo podmíněno především charakterem činnosti nepřátelského letectva při vedení úderů ze vzduchu na nejdůležitější strategické a jiné objekty v přifrontovém pásmu a v týlu sovětského státu, dále i rostoucími bojovými možnostmi sil a prostředků PVO.

Během celé války proti Sovětskému svazu snažilo se německé fašistické velení soustředit úsilí svého letectva na rozhodující směrech sovětsko-německé fronty. Hlavní formou jeho používání, zvláště při vedení úderů na nejdůležitější strategické objekty, byly útočné vzdušné operace. Nepřítel je vedl cílevědomě, podle jednotného plánu, s použitím sil jednoho nebo několika leteckých svazů fašistického Němec-

ka. Měly veliký prostorový rozmach a značnou délku trvání.

Úkoly, spojené se zaměřením těchto vzdušných operací, nemohly být řešeny v rámci bodového (objektového) systému PVO, kdy bojová činnost vojsk protivzdušné obrany byla plánována a vedena samostatně v rámci každého objektu a bez potřebné součinnosti s vojsky, která bránila sousední objekty.

Efektivnost odražení hromadných náletů německého fašistického letectva byla stále více závislá na umění používat manévry sil stíhacího letectva a protiletadlových prostředků z jednoho směru a objektů na jiné a pružné součinnosti mezi různými silami. To všechno objektivně ovlivnilo přechod k organizaci zónové objektového systému PVO a ke vzniku protivzdušné operace.

Klasickým příkladem silně rozvinuté zónové objektové protivzdušné obrany byl systém PVO Moskvy. Její celková hloubka, i se základními stíhacími letectva, dosahovala 200—250 km.

Soustředování sil a prostředků vojsk PVOS a PVO frontů neustále narůstalo.

Bojová činnost vojsk PVOS v průběhu Velké vlastenecké války, zaměřená na odražení a zmaření vzdušných operací letectva fašistického Německa a jeho spojenců proti strategickým a jiným důležitým objektům, postupně přerostla rámcem taktiky a získala rysy protivzdušných operací.

V průběhu této bojové činnosti vojsk PVOS se nejvýrazněji projevil takové hlavní rysy protivzdušných operací, jako: využívání značných sil PVO podle celkového plánu a za centralizovaného velení z jednotného VS, hluboké operační členění sil

PVO, soustředění úsilí ke spolehlivé obraně hlavních strategických objektů, předpokladů čar ničení vzdušného nepřítele na maximální vzdálenost od hlavních bráněných objektů, organizace těsné součinnosti vojsk PVOs se svazy jiných druhů ozbrojených sil, atd.

Hlavní faktory, které ovlivnily vznik protivzdušných operací v letech minulé války (kromě uvedených objektivních předpokladů) byly:

- prudce narůstající prostorový rozmach boje se vzdušným nepřítelem,
- výrazná nutnost soustřeďování sil a prostředků PVO k obraně nejdůležitějších strategických objektů, proti kterým byla nejpravděpodobnější činnost letectva nepřítele formou vzdušných operací.

- organizace silných operačně strategických svazů (sborů) PVO v předvečer války a v průběhu války vytváření operačních a operačně strategických svazů PVO, jejichž velení mohlo zabezpečit centralizované velení všem silám PVO,

- využívání velkých sil stíhacího letectva se značným akčním rádiem (250 až 300 km) ve prospěch protivzdušné obrany,

- vybavení vojsk PVOs rádiovými a radiolokačními stanicemi a jinými prostředky velení a nařízení.

V průběhu Velké vlastenecké války se dostatečně výrazně projevil také základ plánování bojového použití vojsk PVOs ve formě protivzdušných operací:

- cílevědomé úkoly určené Hlavním stanem vrchního velení nebo generálním štábem svazům PVO, které byly přesně vymezeny co do času a prostoru,

- plánování bojové činnosti různorodých sil a prostředků PVO podle jednotného zámyslu,

- rozhodný a aktivní charakter činnosti vojsk PVO, zvláště stíhacího letectva, při ničení sil vzdušného nepřítele, který pronikl do hloubky,

- zabezpečení přesné součinnosti vojsk PVOs se silami PVO jiných druhů ozbrojených sil a jejich centralizované velení atd.

Z toho vyplývá, že bojová činnost vojsk PVOs na nejdůležitějších směrech v letech

minulé války svými cíli, rozsahem, důležitostí plnění úkolů, formou její organizace a vedení, dosaženými výsledky a množstvím zúčastněných sil nabyla na operačním rozmachu a často měla charakter samostatných protivzdušných operací. V sovětské vojenské teorii té doby však ještě neexistoval samotný pojem „operace vojsk PVO“.

Nejdůležitější závěr, který vyplynul ze zkušeností protivzdušné obrany v letech druhé světové války, spočíval v tom, že proti použití nepřátelského letectva formou vzdušné operace bylo nutné postavit činnost všech sil PVO stmelěných jediným zámyslem. To umožnilo dosáhnout optimálního rozdělení jejich úsilí a využívání zdrojů, dokonale využívat bojových možností vojsk a zvýšit efektivnost protivzdušné obrany vcelku. V tomto případě narůstala také úloha operačních stupňů velení vojsk PVOs, a to v otázkách přípravy a vedení bojové činnosti, organizace a uskutečnění součinnosti.

Přitom zkušenosti z minulé války svědčí o tom, že v jejich činnosti mají zvláštní význam umění soustřeďování sil a prostředků PVO ke spolehlivé obraně hlavních objektů, zabezpečení těsné součinnosti vojsk PVOs se silami PVO frontů, uskutečnění rozhodného manévru protiletadlovým dělostřelectvem a stíhacím letectvem k vytvoření vysokých hustot na nejdůležitějších směrech.

Zkušenosti z války rovněž potvrzují, že silná, efektivní a nepřetržitě působící protivzdušná obrana může se stát jedním z hlavních kritérií připravenosti k válce. Přitom úspěch odražení nenadálého vzdušného napadení při zahájení války bude zřejmě záviset nejen na silách a prostředcích PVO, které jsou k dispozici, ale i na stavu a stupni jejich bojové pohotovosti, efektivnosti forem a způsobů, bojového použití. Tyto zásady si uschovávají svůj význam také v soudobých podmínkách. Současně však je nutné brát v úvahu podstatné změny v prostředcích a způsobech boje se vzdušným nepřítelem. Toto všechno ostře staví před sovětské vojenské myšlení úkol dále rozvíjet teorii protivzdušné obrany.

□

Po skončení Velké vlastenecké války začalo nové období v rozvoji vojsk PVOs. Bylo charakterizováno výrobou dokonalejších vzorů zbraní a bojové techniky, změnou jejich organizační struktury a stanovením základů teorie protivzdušné operace.

Obsah kategorie „protivzdušné operace“

byl určován jako souhrn sražení a bojů, vedených na základě jednotného zámyslu operačními uskupeními vojsk PVOs v součinnosti se silami a prostředky PVO frontů s cílem zmaření vzdušné operace, vedenou nepřítelem proti důležitým objektům nebo prostorům státu. Přitom se bralo v úvahu, že úkoly protivzdušné obrany tý-

lových objektů a obrany uskupení ozbrojených sil zpravidla vzájemně těsně souvisí. Na základě toho se předpokládalo, že odrazení vzdušného napadení společně s vojsky PVO musí se zúčastnit také síly a prostředky PVO všech druhů ozbrojených sil, zvláště v pohraničním pásmu.

Projevily se také názory, že protivzdušné operace mohou být vedeny jak samostatně vojsky PVO, tak i společně silami a prostředky jiných druhů ozbrojených sil ve prospěch obrany velkých administrativních a politických center státu, průmyslových prostorů, objektů jednotlivých odvětví průmyslu, uskupení vojsk a systému komunikací na jednom ze strategických směrů.

Každá z těchto operací musí sledovat rozhodné cíle — zničit letecké uskupení nepřítelů, zmařit jeho útočnou vzdušnou operaci a zabezpečit neporušenost bráněných objektů.

Šlo nejen o souhrn vzdušných a protivzdušných bojů a sražení, ale o jejich vzájemně propojený souhrn, o rozhodnou a cílevědomou bojovou činnost vojsk PVO, operačního rozsahu na základě společného zámyslu a jednotného řízení, směřujících k dosažení konkrétního cíle — zničení útočícího letectva. Přitom odrazení jednoho vzdušného hromadného úderu bylo považováno za protivzdušné sražení, které bylo součástí protivzdušné operace.

V poválečném období, v podmínkách „studené války“, představovalo zvláštní nebezpečí nenadálé vzdušné napadení pravděpodobného nepřítelů jako hlavní způsob rozpoutání války imperialisty. Ve spojitosti s tím nabývaly na výjimečně důležitém významu otázky odrazení prvního hromadného úderu vzdušného nepřítelů. To vyžadovalo zasazení hlavních sil PVO všech druhů ozbrojených sil, zabezpečení jejich těsné součinnosti a centralizované velení.

Kromě toho zkušenosti z minulých válek a lokálních válek v poválečném období přesvědčivě ukázaly na nutnost plánování takových operací na široké frontě se zasazením několika velkých uskupení sil PVO a s vytvořením hluboce členěné obrany. Rozmach protivzdušné operace, množství zasazovaných sil a prostředků bude zřejmě záviset na sestavě a možnostech protiletadlového leteckého uskupení, charakteru útočné vzdušné operace nepřítelů a na rozmístění bráněných objektů a jejich důležitosti.

Protivzdušná operace vojsk PVO je obrannou operací, protože řeší úkoly obrany strategických prostorů a objektů proti vzdušnému napadení. Dosáhnout úspěchu však mohou jen v tom případě, bude-li cí-

lem jejich bojové činnosti rozhodně zničení prostředků vzdušného napadení nepřítelů. Proto nejdůležitější zvláštností bojové činnosti vojsk PVO v protivzdušné operaci a především stíhacího letectva bude jejich aktivní, útočný charakter.

Základem vedení těchto operací musí být nejdůležitější principy vojenského umění:

- jednotné plánování činnosti sil PVO a jejich centralizované velení,

- soustředění hlavního úsilí protivzdušné obrany na hlavních vzdušných strategických a operačních směrech,

- rozhodné soustředování sil a prostředků PVO v průběhu operace,

- správné rozdělení sil a prostředků PVO na celé období operace, zabezpečení nutných záloh a jejich dovedné využívání,

- organizace přesné součinnosti sil PVO,

- nešablonovitě operační učlenění obrany a vedení operace,

- všestranné a včasné materiální a technické zabezpečení atd.

První desetiletí po skončení války bylo jedním z důležitých období při vytváření teorie protivzdušné operace. Právě tehdy byla rozpracována a zavedena nová forma operačně strategického použití vojsk PVO — protivzdušná operace. Je však třeba mít na zřeteli, že v současné době podstata a obsah kategorie „protivzdušná operace“ prošly podstatnými změnami ve srovnání s tímto obdobím.

Další rozvoj teorie protivzdušné operace probíhal v podmínkách pokračující vědeckotechnické revoluce ve vojenství. Nové období v tomto procesu začalo v polovině padesátých let v důsledku vlivu zdokonalování prostředků vzdušného napadení a zejména v souvislosti s rozpracováním a vyzbrojením armád zbraněmi hromadného ničení.

Ve spojitosti s tím se výrazně zvýšily požadavky na protivzdušnou obranu. Musí být schopna zničit letectvo v útoku dříve, než dosáhne objektů úderu, nebo způsobit mu takové ztráty, které by je donutilo vzdát se splnění bojových úkolů. To znamenalo, že protivzdušná obrana musí být maximálně nepřekonatelnou.

Z hlediska těchto faktorů ostře vyvstala otázka vývoje efektivnějších prostředků PVO. Vznik protiletadlových raketových řízených zbraní zásadně a kvalitativně ovlivnil bojové možnosti vojsk protivzdušné obrany. Předurčil hlavní směr dalšího rozvoje všech sil a prostředků PVO. Vyzbrojení leteckých útvarů raketonosnými stíhacími letouny značně rozšířilo možnosti protivzdušné obrany při ničení vzduš-

ného nepřítele na dalekých přístupech k bráněným objektům.

Všechny tyto změny a vyzbrojení vojsk PVOS dokonalejšími radiolokátory a prostředky velení měly za následek nutnost dalšího zdokonalování teorie protivzdušné obrany. Bylo to podmíněno také přechodem letectva nepřítele k činnosti v malých skupinách a jednotlivými letouny při vedení úderů na objekty (ne ve zhuštěných bojových sestavách, jak tomu bylo v průběhu druhé světové války). To vyžadovalo změny ve formách a způsobech bojového použití sil a prostředků PVO.

Stíhací letectvo současně s bojem ve velkých skupinách začalo působit v malých skupinách a jednotlivými letouny s individuálním navedením na každý vzdušný cíl. Tato okolnost byla charakteristická také pro protiletadlovou raketovou vojska. Všechno to podstatně zvyšovalo úlohu taktických stupňů PVO při odrazení úderů letectva. Hlavním obsahem protivzdušné obrany bylo zničení velkého množství malých skupin a jednotlivých letounů nepřítele, rozptýlených do šířky, hloubky a výšky. Proto dynamiku odrazení úderů prostředků vzdušného napadení v tomto období posuzovali někteří vojenští odborníci jako bojovou činnost, a ne jako protivzdušnou operaci.

Bojové možnosti prostředků vzdušného napadení nepřítele se dále zvýšily koncem padesátých a začátkem šedesátých let, kdy se ve výzbroji objevily křídlaté a mezikontinentální balistické rakety s jadernou hlavicí. To značně změnilo úlohu a podíl bombardovacího letectva ve válce. Raketové jaderné zbraně se staly hlavním prostředkem boje.

Hlavními principy použití všech těchto prostředků vzdušného napadení jsou překvapivost, hromadné použití, cílevědomost a rozhodnost činnosti.

Operační uskupení sil nepřítele, které vedou vzdušnou kosmickou operaci, zahrnuje rakety různého určení, taktické letectvo, letectvo letadlových lodí a strategické letectvo.

Nenadále vedení hromadných raketových a leteckých úderů na hlavní uskupení vojsk na válčišti, na velká průmyslová, ekonomická a administrativní a politická centra, ekonomické prostory, energetické uzly a komunikace je považováno v souladu s válečnou doktrínou NATO za hlavní způsob rozpoutání války proti státům socialistického společenství.

Rychlý kvalitativní rozvoj prostředků vzdušného napadení měl za následek další zdokonalování forem a způsobů používání vojsk PVOS. Toto znovu donutilo hodnotit protivzdušnou operaci jako hlavní

formu boje s prostředky vzdušného napadení nepřítele.

Uskutečnily se však značné změny v samotné podstatě takových operací. Jestliže v letech druhé světové války a v prvním desetiletí po ní šlo jen o protiletadlovou obranu, pak po zavedení raket neustále narůstá podíl problematiky protiraketové boje.

Koncem šedesátých a v sedmdesátých letech měly protivzdušné operace velké rozhodné cíle, rychlý průběh protivzdušných sražení a bojů a zvětšení prostorového rozmachu. Kromě toho se předpokládalo, že budou více dynamické, intenzivní a současně časově omezené. To bylo podmíněno především zkrácením doby trvání útočných vzdušných operací. Jestliže v letech druhé světové války doba jejich trvání dosahovala několik týdnů a dokonce měsíců, pak v současnosti, na základě zkušeností ze cvičení letectva USA a NATO, se zkrátila na 3–5 dnů.

Zahraniční vojenští odborníci předpokládají, že boj s novými prostředky vzdušného napadení, zvláště s balistickými a křídlatými raketami a raketami typu „vzduch—země“, postavil před teorií protivzdušné operace řadu složitých otázek. Jednou z nich je zničení letounů-nosičů do čáry odpálení křídlatých raket a za jejich letu, dále rychlých vzdušných cílů v přizemních výškách a s malým efektivním povrchem odrazu. Za těžký komplexní problém teorie protivzdušné operace považují kromě toho zabezpečení odolnosti a vysoké efektivnosti uskupení vojsk PVO.

Zkušenosti z lokálních válek dokazují, že v soudobých podmínkách se výrazně zesílil samotný boj mezi letectvem v útoku a prostředky PVO. Je to podmíněno tím, že protiraketový a protiletadlový manévry letectva v pásmech bojové činnosti sil PVO, lety v přizemních a malých výškách a další způsoby boje nemohou dostatečně zabezpečit průlom systému PVO. Proto palné ničení a radioelektronické umlčení protiletadlových prostředků se staly jedním z nejdůležitějších úkolů letectva v útoku.

Letectvo, které v průběhu lokálních válek narazilo na silnou činnost protiletadlových kompletů, snažilo se především zničit je protiradiolokačními raketami. K průlomu systému PVO, ničení protiletadlových prostředků, radiolokačtorů, míst velení, leteckých stíhacího letectva strana v útoku vyčleňovala 30–60 % letounů z celkového počtu letounů zúčastněných v náletu. Proto otázky odolnosti, vysoké efektivnosti uskupení vojsk PVO a včasné obnovení bojeschopnosti nabývají na prvořadé významu v teorii protivzdušné operace.

Lokální války ve Vietnamu a na Blízkém východě potvrdily přímou závislost výsledků boje s letectvem nepřítel na úrovni bojové pohotovosti sil a prostředků PVO, důležitost pevného centralizovaného velení, nutnost cílevědomé přípravy k boji s nízkou letícími cíli a vypracování speciálních způsobů jejich zničení.

Je možné mít dostatek mohutné soudobé techniky PVO. Je-li však bojová pohotovost na nízké úrovni, nemůže splnit stanovené úkoly. Například v arabsko-izraelské válce v roce 1967, i když egyptská armáda měla silnou PVO, schopnou odrazit napadení izraelského letectva, nemohla tento úkol splnit pro neschopnost velení. K odražení prvního hromadného úderu agresora, který prakticky rozhodoval o výsledku války, nebyly v pohotovosti ani pozemní prostředky PVO, ani stíhací letectvo.

Lokální války kromě toho potvrdily, že efektivnost činnosti uskupení PVO jsou ve značné míře závislé na:

- dále zjištění prostředků vzdušného napadení za jejich letu v jakýchkoli výškách, včetně přízemních,

- včasné manévry silami a prostředky PVO,

- společném použití útvarů, vyzbrojených různými typy kompletů, které pokrývají celý rozsah výšek,

- možné činnosti stíhacího letectva a protiletadlových raketových vojsk v jednom pásmu atd.

V průběhu bojové činnosti letectvo při průlomu systému PVO široce využívalo malých výšek a snažilo se v první řadě zničit místa velení a radiolokátory nebo znemožnit jejich práci s využitím prostředků radioelektronického boje. V těchto podmínkách nebylo vždy možné centralizované velení a v řadě případů obránce přešel k decentralizovanému využívání sil a prostředků PVO. Pružné spojování centralizace a decentralizace velení umožňovalo zvýšit jeho mobilitu a operativnost, úspěšněji plnit stanovené úkoly v manévrovém charakteru bojové činnosti, zvláště když nadřízený orgán velení nebyl schopen efektivně reagovat na změnu situace.

Teorie PVO ve svém rozvoji musí neustále brát v úvahu změny ve formách a způsobech bojové činnosti letectva pravděpodobného nepřítel. V obecných rysech je možné shrnout je takto: V roce 1976 byly v NATO přijaty jednotné zásady činnosti taktického letectva v soudobé válce. V dokumentu, ve kterém jsou zobrazeny, jsou formulovány funkce spojených vojenských vzdušných sil NATO a klasifikovány

druhy vzdušných operací, plánovaných na evropském válečném území, jsou stanoveny principy bojového použití letectva.

První vzdušné operace, pro jejichž vedení specialisté NATO předpokládají využít až 70 % letounů z celkového složení letectva na válečném území, považují za hlavní formu řešení úkolů vybojování nadřazenosti vzduchu a nadvlády ve vzduchu a zničení uskupení pozemních vojsk nepřítel v průběhu letecké podpory a izolování prostoru bojové činnosti. Přitom jsou toho názoru, že k vybojování nadvlády ve vzduchu nestačí jen zničit protistojící uskupení letectva, ale je nutné kromě toho zničit síly a prostředky protivzdušné obrany, zejména protiletadlová raketová vojska. Jenom v tomto případě bude možné splnit všechny ostatní bojové úkoly. Účinná vzdušná operace tak podle jejich názorů směřuje především ke zničení leteckých, raketových jaderných uskupení a uskupení PVO protistojící strany.

Zahraniční vojenští odborníci soudí, že k efektivnímu řešení všech těchto úkolů v první účinné vzdušné operaci je nutné vést 3—5 a v dalším 2—3 hromadné údery. Přitom první den jsou vedeny dva hromadné údery a v dalších dnech po jednom úderu. Sestava letectva v hromadném úderu může mít tři sledy.

Do prvního sledu jsou vyčleňovány síly, předurčené ke zničení prostředků PVO, k vedení průzkumu a radioelektronického boje; do druhého sledu — hlavní úderné síly letectva; do třetího — síly a prostředky k dokončení úsilí prvního dvou sledů. Vedení účinných vzdušných operací vyžaduje zasazení nejen velkých sil bojového letectva, ale také sil a prostředků pozemních vojsk, zejména operačně taktických raket.

Analýza zkušeností z lokálních válek a názorů zahraničních odborníků na způsoby bojového použití prostředků vzdušného napadení svědčí o tom, že ke zmaření takových účinných vzdušných operací na válečném území bude zapotřebí vést protivzdušné operace s využitím sil a prostředků druhů ozbrojených sil, za rozhodující úlohy vojsk PVO, dále hluboce členěná jejich operační sestava a potřebné zálohy. Tyto operace budou svým charakterem společné, protože se jich mohou zúčastnit různorodá vojska, síly a prostředky, které budou udržovat těsnou součinnost mezi sebou v průběhu boje s prostředky vzdušného napadení.

Jednou z nejdůležitějších zásad teorie protivzdušné operace, která vyplývá ze zkušeností minulých válek, je to, že její příprava (stejně tak jako operací jiných

druhú ozbrojených sil) zahrnuje opatření k vytvoření potřebného uskupení vojsk, plánování bojové činnosti k odrazení úderů vzdušného nepřítele podle několika nejpravděpodobnějších variant, organizaci velení, součinnosti a všechny druhy zabezpečení. Realizace těchto opatření se uskutečňuje současně s organizací systému PVO, který je budován na základě jednotného zámyslu v rozsahu celého státu.

Nejdůležitější oblastí přípravy protivzdušné operace je její plánování. V jeho průběhu na základě všestranného zhodnocení a hlubokého předvídání zámyslu a možného charakteru činnosti vzdušného nepřítele je nutné určit nejvýhodnější způsoby použití všech sil PVO a zabezpečit

jejich sladění úderů co do cílů, času a prostoru.

Zvláštní význam v období přípravy protivzdušné operace má vědecky zdůvodněné prognózování činnosti na celou její dobu trvání. Je to podmíněno tím, že plánovat činnost vojsk PVO je nutné nejen na období odrazení prvního úderu, ale na celou operaci, tj. k odrazení několika úderů nepřítele. Proto k plánování odrazení jeho druhého a dalších úderů bude nutné prognózovat následky a výsledky činnosti vlastních vojsk po každém úderu. Mezi jiným je nutné prognózovat situaci bráněných objektů, ztráty nepřítele, situaci vlastních vojsk, spotřebu materiálně technických prostředků atd.

Současné podmínky přináší mnoho nového do organizace boje s prostředky vzdušného napadení. Zejména proto probíhají značné změny v samotné podstatě protivzdušné operace. Výrazně se změnil jak obsah samotného pojmu této operace, tak i mnohé aspekty její přípravy a vedení. Přitom na prvořadém významu nabývá rozpracování vědecky zdůvodněných principů, forem a způsobů bojové činnosti vojsk PVO, které odpovídají perspektivě rozvoje sil vzdušného napadení pravděpodobného nepřítele. Další rozpracování vyžadují otázky přípravy a vedení protivzdušné operace, metody jejího plánování, velení vojskům s využíváním automatizovaných systémů velení a výpočetní techniky. Důležitým úkolem je kromě toho dále všestranné zabezpečení bojové činnosti vojsk v operaci. Správně řešit vzniklé problémy, hluboce pronikat do podstaty nových jevů, vyvozovat potřebné teoretické a praktické závěry, je důležitým úkolem operačního umění vojsk PVO.

Zdokonalování velení silám a prostředkům PVO

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora D. D. Stezkina a plukovníka I. A. Derevjagina, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 1/1981.

Velení silám a prostředkům PVO má své zvláštnosti, které jsou určovány charakterem bojových úkolů, specifikou podmínek a způsobů jejich plnění v průběhu protivzdušných operací, sražení a bojů. Jejich znalost a využívání má značný význam pro zlepšování organizační struktury a zvyšování efektivity velení vojskům PVO, pro další rozvoj systému protivzdušné obrany.

Na základě zkušeností z operační přípravy a výzkumů jsou v článku rozebrány některé zvláštnosti velení silám a prostředkům PVO v bojové činnosti, charakteristické požadavky na ně a způsoby jeho dalšího zdokonalování.

Bojové úkoly musí plnit vojska PVO ve vzduchu, kde se bude ozbrojený zápas vyznačovat velkým prostorovým rozmachem, rychlým průběhem a používáním dalekosných, nejrychlejších a neúčinnějších prostředků nepřítele.

Rozvoj sil a prostředků vzdušného a kosmického napadení nepřítele směřuje ke zvětšení rozsahu výšek, k růstu rychlosti a dálky letu, ke zvyšování přesnosti ničení cílů a palebné síly, kromě toho i možnosti radioelektronického boje za současného zmenšování prostoru rozptýlení prostředků napadení a spotřeby sil a prostředků ke zničení jednotlivých objektů. Nepřítel neustále udržuje své síly vzdušného a kosmického napadení v takovém stavu pohotovosti, který má zabezpečit splnění celého komplexu úkolů i při odvetné činnosti. Nepřítel však především počítá s nenadálým použitím prostředků vzdušného a kosmického napadení. Proto musí být vojska PVO v neustálé bojové pohotovosti k odrazení hromadného úderu vzdušných sil nepřítele. Tato vojska jako první zahájí sražení k odrazení agrese nepřítele. To bude mít řadu zvláštností ve velení vojskům PVO a v charakteru požadavků, které velení vyžaduje.

1. Systém velení silám a prostředkům PVO v bojové činnosti musí být schopen se zahájením války kvalitně plnit své funkce bez podstatné reorganizace systému. Přitom všechny prvky systému velení je nutné udržovat v pohotovosti k zabezpečení maximální efektivity bojového použití stíhacího letectva, protiletadlového raketrového vojska a dalších sil a prostředků PVO v konkrétních podmínkách situace při plnění bojových úkolů ve velmi krátkých lhůtách, ve stanovených prostorech a s nejmenšími ztrátami.

2. Velení v průběhu soudobých protivzdušných operací, sražení a bojů musí zabezpečit splnění svým charakterem obranných bojových úkolů útočnými a pro nepřítele neočekávanými způsoby činnosti sil a prostředků PVO, zejména veškerého stíhacího letectva, na dalekých přístupech od bráněných objektů a uskupení vojsk. Letouny nepřítelů v současné době jsou většinou vyzbrojeni raketami „vzduch—vzduch“ a „vzduch—země“ s velkou dálkou činnosti, mají účinné průzkumné prostředky a prostředky rušení, mají i vysoké manévrové možnosti. Veškeré nebezpečí představují dále řízené střely s plochou dráhou letu, pro které jsou charakteristické

ké: malý prostor rozptýlení a schopnost létat v malých a velmi malých výškách. Proto kvalitní plnění úkolů, spojených s ničením prostředků vzdušného napadení, způsoby tradiční pasivní obrany je prakticky nemožné. Může být dosaženo jen smělou a rozhodnou činností se širokým použitím manévru značných sil a prostředků PVO, aktivním hledáním a překvapivým ničením vzdušných cílů, dovedným maskováním a dezinformací nepřítele.

3. V systému velení silám a prostředkům PVO v soudobých podmínkách značně narůstá úloha nejvyšších velitelských stupňů. Zkušenosti potvrzují, že mezi požadavky na velení vojskům PVO a úrovní velitelského stupně existuje určitá závislost: čím vyšší je úroveň velení, tím tvrdší požadavky jsou na ně kladeny. Tyto stupně velení mají plnou odpovědnost za přípravu a vedení příslušných protivzdušných operací a sražení. Proto systém velení silám a prostředkům PVO musí mít vysoký stupeň centralizace a umožňovat operativně a kvalitně velet všem podřízeným a součinnostním vojskům v průběhu bojové činnosti.

4. Velení vojskům PVO musí být schopno efektivně pracovat v podmínkách velkého nedostatku času. V průběhu protivzdušných operací, sražení a bojů je čas jedním z rozhodujících faktorů, který ovlivňuje konečné výsledky bojového použití sil a prostředků PVO. Boj o získání času a předejití nepřítele při plnění bojových úkolů je v současnosti hlavním principem práce při řízení vojsk. Kterýkoliv velitelský stupeň dokáže efektivně velet silám a prostředkům PVO v bojové činnosti jen za dodržení následujících podmínek:

$$T_1 \geq T_z + T_r + T_c,$$

kde T_1 = doba přiletu čelních cílů (časový interval od doby zjištění vzdušného nepřítele průzkumnými prostředky do jeho přiletu k čáře, od které může plnit úkol),

T_z = doba zpoždění průzkumné informace na stupni: zdroj informace — VS,

T_r = doba přijetí rozhodnutí a doručení bojových úkolů vykonavatelům,

T_c = časový interval od doby, kde palné prostředky PVO obdrží bojové úkoly, do zničení vzdušného cíle v daném prostoru.

Systém velení silám a prostředkům PVO musí tedy zabezpečit předejití nepřítele

při plnění bojových úkolů. Toho může být dosaženo v tom případě, budou-li prvky tohoto systému na taktických stupních schopny reagovat na změny v situaci v reálném časovém rozsahu, na operačních stupních — předcházet jim na základě předvídání činnosti vzdušného nepřítele.

Velení vojskům PVO v průběhu bojové činnosti se uskutečňuje v podmínkách nepřetržitých změn v situaci, kdy nutnost přijetí nebo upřesnění rozhodnutí může vzniknout kdykoliv i v nejméně očekávaných podmínkách. Práce v takové situaci vyžaduje zvláštní psychologické a odborné návyky generálů a důstojníků, schopnosti bezchybně dlouhodobě činnosti na rozmezí lidských možností. Proto má velký význam **zabezpečení neúnavnosti** příslušníků orgánů vedení při vedení protivzdušné operace, sražení a boje. **Toho může být dosaženo především prací na směny na všech stupních velení, rovnoměrným rozdělením povinností mezi generály a důstojníky, vhodným rozmístěním a promyšleným vybavením pracovišť na velitelských stanovištích, dobrou organizací zdravotnického zabezpečení a odpočinku.**

Při zdokonalování velení silám a prostředkům PVO je nutné v souvislosti s tím neustále rozvíjet u generálů a důstojníků orgánů velení schopnost rychle přijímat správná rozhodnutí v podmínkách vysokého nervového vypětí a ve stresových situacích. Vycvičenost člověka v oblasti velení za těchto podmínek je možné poměrně úlně prověřit s využitím speciálních programů a testů.

Velení silám a prostředkům protivzdušné obrany musí být organizováno i z hlediska zvláštností, které jsou vlastní každému útvaru PVO a které jsou určovány obsahem bojových úkolů, dislokací a možnou činností protistojícího nepřítele.

Specifika bojového velení silám a prostředkům PVO předurčuje i takové důležité **požadavky** na ně, jako jsou:

— stálá bojová pohotovost systému velení,

— soulad velení s určenými bojovými úkoly a očekávanou činností vzdušného nepřítele, s úlohou a místem sil a prostředků PVO v celkovém systému protivzdušné obrany, se zvláštnostmi prostoru bojové činnosti,

— schopnost systému velení zabezpečit splnění bojových úkolů silami a prostředky PVO v podmínkách války jak s použitím, tak i bez použití jaderných zbraní nepřítele.

Stálá bojová pohotovost systému velení je podmíněna možností nenadálého hromadného napadení vzdušného nepřítele a

ve spojitosti s tím nutnost včasného a organizovaného zasazení všech sil a prostředků PVO do sražení. Je nutné dosáhnout toho, aby pohotovost systému velení vždy převyšovala celkovou bojovou pohotovost svazku a útvaru, aby byla vyšší a mobilnější.

Řešení tohoto úkolu u vojsk PVO je zabezpečováno především udržováním systému velení na potřebném stupni pohotovosti, vysokou odbornou připraveností generálů a důstojníků, sladěností u činnosti bojových směn velitelských stanovišť a efektivní činností spojovací soustavy a automatickým systémem velení. Se zdokonalováním prostředků vzdušného napadení obrany se dále zvyšují požadavky na bojovou pohotovost systému velení.

Požadavky na soulad systému velení s určenými bojovými úkoly, s úlohou a místem sil a prostředků PVO v celkovém systému protivzdušné obrany vyplývají z různorodosti bojových úkolů a podmínek jejich plnění na různých válčištích a také v rozsahu jednoho válčiště.

Činnost vzdušného nepřítele v podmínkách vedení války a použitím jen klasických prostředků ničení bude mít pravděpodobně omezený charakter co do cílů, prostorového rozsahu a množství zvolených objektů pro úder. Počet současně vedených hromadných úderů letectva se zřejmě sníží. Avšak počet letounů, které se zúčastní úderu na objekty druhu město, přístav nebo uskupení vojsk, jak to potvrdily zkušenosti z války v Indočíně, může dosáhnout 100 i více; hustota náletu — do 15 letounů za minutu.

Současně s tím může vzdušný nepřítel používat činnosti poutání na širé frontě s využitím malých skupin a jednotlivých letounů. Cílem poutání bude zřejmě zaměřit manévru silami a prostředky PVO na směry, kde nepřítel soustřeďuje své hlavní úsilí. Při organizaci velení vojskům PVO je nutné zabezpečit takovou kapacitu systému velení, která by neomezovala možnosti při zasazování sil a prostředků do sražení a bojů na pravděpodobných směrech hromadného použití letectva nepřítele.

Ve válce s použitím jaderných zbraní může nepřítel vést úder současně na velké množství objektů za podstatného snížení počtu letounů na každý z nich. V tomto případě nabývá na nejdůležitější význam ne kapacita, ale odolnost a nepřetržitost činnosti systému velení, protože se prudce zvyšuje pravděpodobnost vyřazení jeho jednotlivých článků. Odolnosti a nepřetržitosti velení může být dosaženo:

— zabezpečením vysokého stupně ochrany míst velení, a to jejich ženijním vybudováním a spolehlivou obranou stíhacího

letectva a protiletadlového raketového vojska,

— předáním velení v případě nutnosti na záložní velitelská stanoviště,

— částečným přechodem na centralizovaný systém velení, a to obehnutím nižších stupňů velení a převzetím velení vyššími stupni (vynecháním vyřazených stupňů velení),

— přechodem na decentralizované velení a samostatnou činnost.

Síly a prostředky PVO jsou nejen u vojsk PVO státu, ale také u pozemních vojsk a letectva. Úspěšné splnění jejich úkolů při obraně objektů a uskupení vojsk proti úderům vzdušného nepřítele je dosahováno přesným, sladěným a společným úsilím. Je to možné jen při centralizovaném velení všem silám a prostředkům PVO a stíhacího letectva z jednoho velitelského stanoviště. Zkušenosti z minulých válek a teoretické výzkumy potvrzují, že pro daný prostor, směr a válčiště musí být jednotná, odpovídat zámyslu a plánům bojového a operačního použití uskupení všech druhů ozbrojených sil a efektivně plnit úkoly se zahájením války bez podstatných změn své organizační struktury. Jen centralizované velení zabezpečuje, jak to potvrzují různá cvičení, nepřetržitou sladěnou činnost různorodých sil a prostředků proti vzdušnému nepříteli, počínaje maximálně možnými dálkami pro letectvo a protiletadlové raketové prostředky do úplného jeho zničení v určených prostorech.

Všechny tyto a další požadavky na velení vojskům PVO jsou realizovány v průběhu jeho zdokonalování s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám a zvláštěm plnění bojových úkolů. Čím přesněji jsou stanoveny a prakticky realizovány požadavky na velení konkrétními silami a prostředkům PVO, tím lépe je zabezpečeno vysoce efektivní splnění jejich úkolů a funkcí na všech stupních systému velení.

Zdokonalování bojového velení silami a prostředkům PVO je komplexní úkol. Hlavními směry jeho řešení jsou:

— přesné rozdělení úkolů a funkcí mezi velitelskými stupni a orgány velení uvnitř každého stupně,

— zlepšení celkové struktury systému velení vcelku,

— automatizace velení silami a prostředkům PVO na základě dokonalejšího automatického systému velení a matematického zabezpečení,

— rozvoj a zkvalitnění spojovací soustavy,

— zvětšení hloubky, přesnosti a věrohodnosti informačního zabezpečení (zvláště o vzdušném nepříteli),

— zdokonalování bojového plánování a zvyšování pohotovosti všech prvků systému velení k okamžitému zahájení činnosti.

Zdokonalování optimální struktury systému velení, správné rozdělení úkolů a funkcí mezi jednotlivými stupni má zásadní význam.

Cíle ve velení silám a prostředkům je dosahováno řešením konkrétních úkolů velení. Je jen na škodu, že zatím není v literatuře přesně definován pojem „úkol velení“. Podle našeho názoru **pod pojmem úkol velení je nutné chápat skupinu vzájemně spojených opatření v činnosti velení daného velitelského stupně, po jejichž splnění je dosaženo určitého dílčího výsledku na cestě k dosažení konečného cíle velení.**

Jednotlivé úkoly velení se liší jednak svým obsahem, jednak určitou samostatností dosahovaných výsledků při jejich plnění. Např. rozpracování plánu protivzdušné operace (sražení, boje) je zákonem stanovením konkrétních vzájemně spojených bojových úkolů podřízeným silám a prostředkům a určením způsobů jejich splnění v závislosti na variantách možné činnosti vzdušného nepřítele. Hlavním cílem strategickopolitické práce v tomto případě je upevnění a udržování převahy vojáků nad nepřítelem v morálně politickém a psychologickém směru.

Nejdůležitější význam při organizaci velení má stanovení obsahu každého úkolu velení, způsobu a využití sil a prostředků na jeho splnění. Je základem vědecky zdůvodněného rozdělení těchto úkolů podle příslušných stupňů a orgánů velení a tvoří osnovu při určování složení a funkcí orgánů velení, jejich práv a povinností. Úkol velení je řešen splněním odpovídajících funkcí. Přitom každá funkce představuje zvláštní druh činnosti velení na základě rozdělení práce a specializace v oblasti velení. **Funkce velení je souhrn objektivně nutných a opakujících se činností, skloubených stejnorodým obsahem a cílem.**

Pojem „funkce velení“ je značně širší než pojem „funkce orgánu velení“. Druhý pojem představuje oblast činnosti osob orgánů velení, okruh práce, omezený rámcem práv a odpovědnosti, jejich podílem při řešení jednotlivých úkolů v oblasti velení. Každá funkce orgánu velení je neoddělitelně spojena jen s tou částí daného úkolu velení, za jehož splnění má plnou zodpovědnost na základě nařízení nadřízeného velitele.

Účelné a zdůvodněné rozdělení úkolů a funkcí velení podle příslušných úrovní (stupňů) a orgánů zvyšuje jeho rychlost činnosti, přesnost, organizovanost, efektivnost a kvalitu. Umožňuje dále optimalizovat

vat vstupní a výstupní toky informací velitelských stanovišť různých stupňů a maximálně je formalizovat, což podstatně zvyšuje operativnost procesů velení a vytváří konkrétní podmínky pro komplexní a úplnou automatizaci. Nedokonalá organizace některých prvků strukturálních forem způsobuje často chyby při hodnocení skutečné potřeby a při uskutečňování jednotlivých funkcí velení.

Strukturu velení silám a prostředkům PVO ovlivňuje celý souhrn faktorů. K nejdůležitějším patří:

- cíle, principy a metody velení, jeho úkoly a funkce,
- naplněnost a úroveň odborné přípravy kádrů velení,
- bojové složení a výzbroj útvarů a svazků vojsk PVO,
- bojové možnosti a způsoby použití prostředků vzdušného napadení nepřítele,
- technika velení (zejména automatizovaný systém velení, výpočetní technika) a spojovací technika,
- specifika prostoru bojové činnosti.

Nutnost stále pohotovosti sil a prostředků PVO k odrazení nenadálého napadení nepřítele, charakter úkolů a funkcí velení předpokládá, aby struktura systému velení, vytvořená předem v průběhu přípravy bojové činnosti, podle možnosti plně odpovídala požadavkům války.

V procesu zdokonalování organizace orgánů velení silám a prostředkům PVO musí být brány v úvahu konkrétní podmínky plnění stanovených bojových úkolů. Tato práce může zahrnovat tato období:

- určení sestavy a obsah úkolů velení silám a prostředkům PVO,
- zdůvodnění stupně centralizace a decentralizace při plnění každého úkolu a počtu stupňů (článků) velení,
- rozpočet potřebného množství orgánů velení na každé úrovni (stupni) systému,
- stanovení funkcí orgánů velení, jejich práva, odpovědnost a způsob podřízenosti v rámci své a ostatních úrovní (stupňů) velení, dále určení početních stavů každého orgánu velení,
- rozpracování konkrétních funkčních povinností jednotlivých funkcíonářů v činnosti v sestavě bojových směn velitelských stanovišť.

Struktura systému velení, způsoby a zásady plnění úkolů a funkcí velení silám a prostředkům PVO v míru jsou upřesňovány a zdokonalovány na základě výsledků operační a bojové přípravy vojsk a orgánů velení. Je možné pokládat ji za zcela racionální, zabezpečuje-li optimální dobu

na přijetí (upřesnění) rozhodnutí, plánování bojové činnosti a určení úkolů vojskům, skládá-li se z minimálně nutného počtu stupňů a orgánů velení, vylučuje-li zdvojnásobování funkcí a má spolehlivé spojitosti mezi orgány a stupni velení, které umožňují trvale získávat potřebné informace o situaci pro kvalitní plnění úkolů velení.

Efektivní velení silám a prostředkům PVO není možné bez automatizace. Proto zdokonalování automatizovaného systému velení je nejdůležitějším směrem jeho dalšího zdokonalování. Automatizované systémy velení podstatně zvyšují spolehlivost předání signálů bojového velení vojskům v minimální době, zabezpečují přesnou součinnost různorodých sil a prostředků PVO, jejich široký a včasný manévr, soustředění jejich úsilí ke zničení hlavních uskupení nepřítele ve vzduchu a účinné využití vlastních záloh.

Dalšímu zdokonalování automatizovaných systémů velení vojskům je věnována velká pozornost. Může se dále rozvíjet využíváním výkonnější výpočetní techniky, zvyšováním možností při plnění úkolů operace taktického charakteru a přechodem k novým efektivnějším strukturálním principům automatizovaných systémů velení vojskům. Jedním z perspektivních směrů je přechod k takovému rozdělení prostředků automatizace, které by zabezpečovalo centralizovanou obsluhu všech orgánů velení, nezávisle na jejich stupni.

Technickým základem nového principu výstavby automatizovaného systému velení vojskům může být využití teritoriálně rozmístěné a vzájemně spojené výpočetní techniky a velitelských stanovišť. Přitom všechna VS a jejich orgány velení z hlediska zabezpečení výpočetní technikou budou jakoby na jedné úrovni, i když způsob jejich podřízení zůstane původní. Tento princip shrnuje přednosti a současně kompenzuje nedostatky, které vycházejí z hierarchické struktury velení. V krizových situacích neumožňuje využívat síly matematického zabezpečení celé sítě výpočetní techniky pro řešení úkolů velení na odpovídajícím velitelském stupni. V tomto případě se zvyšuje pevnost systému velení, vytvářejí se lepší podmínky pro práci generálů a důstojníků na velitelských stanovištích.

Rozvoj prostředků vzdušného napadení nepřítele a prostředků boje s nimi a narůstání úlohy vyšších velitelských stupňů při organizaci plnění bojových úkolů vojsky PVO vyžadují neustálé zdokonalování bojového velení.

V rámci zdokonalování velení silám a prostředkům PVO jsou rezervy i ve spojovací soustavě. S nutností jejího rozvoje na základě nové techniky je nutné podstatně zvýšit utajení spojení, přesněji rozpracovat způsob a pravidla využívání spojovacích prostředků na každém velitelském stanovišti, zlepšit znalosti generálů a důstojníků spojovacích prostředků a schémat a praktické návyky při jejich využívání. Důležité přitom je další zdokonalování systému automatizovaného velení všemi spojovacími prostředky. Musí zabezpečovat prvenství při využívání všech druhů spojení a spojovacích prostředků a záznam jejich využívání na jednotlivých pracovištích generálů a důstojníků operačních (bojových) směn velitelských stanovišť.

Růst bojových vlastností prostředků vzdušného napadení nepřítele vyžaduje nutnost zvětšení hloubky, přesnosti a hodnověrnosti informačního zabezpečení velitelských stanovišť. Řešit tento problém v plném rozsahu na všech stupních velení jen na základě jedné radiolokační informace je prakticky nemožné. K úspěšnému splnění úkolů velení, zejména na vyšších velitelských stupních, jsou nutné především informace o vzdušném nepříteli ve velké hloubce, a to prakticky od doby vzletu jeho letectva.

Neustále vzrůstající úlohu ve velení silám a prostředkům PVO má kvalita a operativnost plánování jejich bojového použití. Přitom na zvláštním významu nabývá vědecky zdůvodněné stanovení bojových úkolů, variant činnosti vojsk a způsob jejich součinnosti; propočet složení, situace a způsobu použití záloh; rozdělení vyčleněného úsilí sil a prostředků na protivzdušnou operaci (sražení) podle směrů, sledů operační sestavy vojsk a prostorů ničení vzdušného nepřítele. Úspěšné řešení těchto úkolů je ovšem možné jen s pomocí výpočetní techniky na základě operačně matematického modelování bojové činnosti stran ve vzdušném prostoru.

Existují také další směry zdokonalování velení silám a prostředkům PVO. Mezi ně patří:

- dostatek vysoce mobilních záloh sil a prostředků velení na příslušných velitelských stupních,

- zvýšení úrovně vojenskotechnických znalostí generálů a důstojníků operačních (bojových) směn velitelských stanovišť.

různé

OBCHOD SO ZBRAŇAMI V EKONOMIKE A POLITIKE VYSPELÝCH KAPITALISTICKÝCH ŠTÁTŮV

Major PhDr. Vladimír Šeřík, CSc.

V sedemdesiatych rokoch sa stále výraznejšou črtou horúčkovitého kvalitatívneho zbrojenia súčasného kapitalizmu stáva militarizácia vonkajších ekonomických vzťahov kapitalistického sveta, ktorá sa prejavuje predovšetkým tendenciou k integrácii zbrojnej výroby krajín NATO a rozširovaním zahraničného trhu vojenskej produkcie.

Trh vojenskej produkcie sa tak stáva významným faktorom v rámci vojnovy ekonomických príprav imperialistických štátov. Jeho význam okrem iných je daný skutočnosťou, že štátne nákupy vojenskej produkcie a služieb vojenského charakteru predstavujú relatívne samostatný trh, ktorý sa do značnej miery vymyká z rámca bežného tržného mechanizmu. Na rozdiel od neho má vojenská produkcia zaručený odbyt, dlhodobý výhľad a celkovo aj pomerne veľkú stabilitu. Základnou črtou tohto trhu je monopolizácia dopytu, tzn. skutočnosť, že na ňom ako monopolný zákazník vystupuje buržoázny štát, čo sa odráža v celom spôsobe realizácie vojenskej produkcie, jej cenovej tvorby a v ziskových efektoch vojensko-priemyselného kapitálu.

Skutočnosť, že výroba zbraní sa za kapitalizmu v niektorých smeroch odlišuje od bežnej tovarovej výroby, vyjadril V. I. Lenin slovami: „Když kapitalisté pracují pro obranu země, tj. pro stát, je jasné, že už to není „čistý“ kapitalismus, ale zvláštní druh národního hospodářství... Zbožní výroba je práce pro neznámý a svobodný trh. Avšak kapitalista „pracující“ pro obranu „nepracuje“ vůbec pro trh, nýbrž pro státní objednávky a dokonce vesměs za peníze, které mu půjčil stát.“ (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 25, SNPL 1956, s. 64–65.)

Rozmach zahraničného trhu vojenskej produkcie nastáva v období po druhej svetovej vojne. Zvýšil sa jeho rozsah, ale aj počet vývozcov vojenskej produkcie. Najväčší podiel na tomto rozmachu majú predovšetkým Spojené štáty americké, Francúzsko a Veľká Británia. Za nimi nasledujú ďalšie vyspelé kapitalistické štáty ako Švédsko, Švajčiarsko, Taliansko. Od polovice sedemdesiatych rokov sa do vývozu vojenskej produkcie výrazne zapojila NSR. Významnou črtou, ktorá ovplyvňuje tento trh, je, že v období po druhej svetovej vojne trh vojenskej produkcie nadobúda štátno-monopolistický charakter a je orientovaný v súlade s cieľmi štátnej politiky imperialistických štátov. To znamená, že dodávky vojenskej produkcie nie sú len zdrojom maximálnych ziskov zbrojárskych koncernov týchto krajín, ale sa stávajú čoraz viac nástrojom štátnej politiky, predovšetkým v USA.

Spojené štáty na trhu vojenskej produkcie majú špecifické postavenie. Vyplýva z pozície založenej na ekonomických, organizačných a politických faktoroch daných postavením USA v kapitalistickom svete a podmienených charakterom kapitalistických výrobných vzťahov. Toto postavenie USA využívajú mimo iného k radu tlakov na svojich partnerov, s cieľom donútiť ich na nákup amerických výrobkov, aj keď technické, operačné a finančné analýzy svedčia v prospech techniky vyrobenej v západnej Európe.

Za programy predaja vojenskej produkcie v USA je zodpovedné Ministerstvo obrany, v rámci ktorého pôsobí DSAA (Defense Security Assistance Agency) — Správa pomoci pri zaistení bezpečnosti. To je pracovná skupina, založená v roku 1971 bývalým prezidentom R. Nixonom, ktorá má rôzne úlohy súvisiace s problémom predaja vojenskej produkcie štátu. Jej funkciou je riadenie, správa a kontrola schválených programov a formulovanie podobných programov v rámci uvedenej oblasti. Všetky aspekty tejto zložitej činnosti vyžadujú súhlas ministra obrany, ktorý je potom štátnym orgánom s celým štátnym aparátom,

za ktorý nesie zodpovednosť výhradne prezident.

Činnosť DSAA zabezpečujú dve sekcie, z ktorých jedna označená DSN (Director Sales Negotiations) je zodpovedná za plnenie všetkých materiálnych funkcií, súvisiacich s akoukoľvek vývoznou predajnou činnosťou a druhou je DMA (Director Military Assistance), ktorá zabezpečuje vývoj použitia všetkých systémov spojených s výcvikom osôb, ktoré budú používať a udržiavať všetky zakúpené zbrane.

Organizácia obchodu so zbraňami vo Francúzsku pokrýva všetky činnosti spojené priamo s predajom, t. j. od začatia konštrukčnej činnosti až po podpísanie kontraktu a v určitých prípadoch ešte ďalej.

Organizácia je pod priamym riadením Ministerstva obrany, ktoré dohliada na výrobu a predaj zbraní národného priemyslu prostredníctvom DMA (Delegation Ministerielle pour l'Armement). Má plniť tieto dva prvoradé ciele: priamo kontrolovať kvalitu výroby a súčasne vytvárať v odborelskej krajine taký dojem spoľahlivosti a účinnosti, aký môže zaručiť iba priama účasť štátu na exporte.

Postavenie Veľkej Británie vo svetovom exporte zbraní bolo po druhej svetovej vojne oslabené. V súčasnosti sa jeho objem neprestajne zvyšuje. Vrcholným orgánom je Ministerstvo obrany so šéfom výkonnej kancelárie (chief executive — PE) a podtajomníkom, podliehajúcim ministrovi. Systém obchodu so zbraňami vo Veľkej Británii je výsledkom mnohoročných skúseností, ktoré v tejto oblasti krajina má. Je veľmi poplatný koloniálnej minulosti Spojeného kráľovstva.

Ak sa pozorne pozrieme na uvedenú organizáciu obchodu so zbraňami vyspelých kapitalistických krajín ako sú USA, Francúzsko a Veľká Británia vidíme, že napriek určitým odlišnostiam majú jedno spoločné. V organizácii obchodu vystupujú do popredia tri navzájom prepojené základné zložky, ktoré vytvárajú základ vojensko-priemyselných komplexov týchto krajín. Sú to zbrojárske koncerny, Minister-

stvo obrany a štátny aparát. Nimi je dané ich dominujúce postavenie ako v ekonomike, politike, tak aj v ideológii súčasného imperializmu. Otvplyvňujú tak strategické ciele imperializmu na likvidáciu socializmu spolu s presadzovaním svojich mocensko-politických a ziskových záujmov.

Pri charakterizovaní obchodu so zbraňami týchto troch krajín však napriek zjavným skutočnostiam P. Penoni hovorí: "...motivácia pre vytvorenie zložitých organizácií má výhradne komerčne-ekonomickú podstatu, ktorá však v prípade Spojených štátov má rovnako vzťah k politickým problémom. Ak zoberieme do úvahy ročnú hodnotu uskutočnených transakcií je jasné, že cieľom racionalizácie predajných systémov týchto krajín je zabezpečiť dosahované úspechy, ktoré majú nemalý význam pre ich ekonomiku — ako z finančného hľadiska (získanie cudzích mien a následného príspevku platobnej bilancie krajiny), zo spoločenského hľadiska (udržovanie zamestnanosti v dôležitom odvetví priemyslu v období medzinárodnej ekonomickej krízy) a konečne z technologického hľadiska (vývoj odvetví, majúcich za svoju základňu vyspelú technológiu, ktorá môže byť ďalej vyvíjaná pre použitie v civilnom sektore.)" (Pozri: Penoni P.: *Western Arms Sales. In: Armies and Weapons*, č. 43, 1978, s. 43).

Toto tvrdenie buržoázneho teoretika je poplatné vo všeobecnosti politike vojensko-priemyselných komplexov a zvlášť politike komplexov umiestnených v západnej Európe. Určitá kritika zamerania obchodu so zbraňami USA odhaľuje konkurenčný zápas, ktorý medzi týmito vojensko-priemyselnými komplexami existuje. Vo svojej charakteristike sa však Penoni vyhýba zásadným skutočnostiam, ktoré v súčasnosti zaujímajú všetko mierumilovné ľudstvo na svete a samozrejme predovšetkým aj ľud vyspelých kapitalistických štátov.

Práve preto je potrebné z metodologického hľadiska vychádzať pri skúmaní daného problému z reálnej skutočnosti, a to, že vďaka dôslednej mierotvornej leninskej politike Sovietskeho zväzu a ostatných so-

cialistických krajín, vďaka zmenenému pomeru síl vo svete, sa stal proces uvoľňovania medzinárodného napätia určujúcim faktorom vývoja medzinárodných vzťahov. Z tohoto hľadiska obchod so zbraňami je trvalou hrozbou pre mier, pre proces uvoľňovania napätia vo svete. Neprestajne vytvára možnosti zhoršenia medzinárodných vzťahov, neprestajného zvyšovanie zbrojnej výroby a vojenských výdavkov a tým aj narušovania rovnováhy vojenských síl, ktorá vo svete v súčasnosti existuje.

Druhým, z metodologického hľadiska významným východiskom, je skutočnosť, ktorú vyjadril K. Marx: "Vojna... bezprostredne ekonomicky znamená to isté, ako keby národ čast svojho kapitálu hodil do vody." (Marx K.: *Rukopisy „Grundrisse I"*, Pravda 1974, s. 80.)

Ak vychádzame z naznačených skutočností vidíme, že pre kupujúceho na trhu vojenskej produkcie táto nijaký ekonomický efekt neprináša. Nakúpená produkcia totiž neslúži k obnove reprodukčného procesu krajiny a k jej rozkvetu, ale práve naopak k deštrukcii a odčerpávaniu prostriedkov potrebných pre hospodársky a kultúrny rozvoj krajiny. Pretože povedané slovami B. Engelsa násilie „nemôže dľať peníže, môže nanejvyš peníže už udělané sebrat". (Marx K., Engels B.: *Vybrané spisy*, sv. 4, Svoboda 1977, s. 217.) Pritom cena tejto produkcie sa neprestajne zvyšuje.

Na druhej strane rozširovanie vojenskej výroby, rast militarizácie krajiny zákonite vedie ku hromadeniu rozporov reprodukčného procesu a ku spomaľovaniu, prípadne až k zastaveniu ekonomického rastu a k poklesu výroby, a to aj v hospodársky silných kapitalistických krajinách. Ináč povedané: „Moderní bitevní loď není jen produktem, ale zároveň i ukázkou moderního velkého průmyslu, je to plovoucí tvárna — především ovšem na mrhání penězi." (Tamtiež, s. 223.)

Rozvoj výroby vojenskej produkcie však neposkytuje ani dostatok pracovných príležitostí. Práve naopak, vďaka technicky vyspelým odvetviám s vysokým organickým zložením kapitálu a vysokou úrovňou

produktivity práce, vytvára menej pracovných príležitostí než rast civilnej výroby.

Uvedené skutočnosti Penoni neuvádza a neuvádza ani fakt zrejmy na prvý pohľad. Totiž jediný kto z obchodu so zbraňami a z rozširovania výroby vojenskej produkcie má ekonomický a politický kapitál, sú zbrojárske monopoly a vojensko-priemyselný komplex. O tých však P. Penoni mlčí.

Zisky týchto monopolov sú zaručené takmer za každej situácie, pokiaľ sa vo svete udrží ovzdušie napätia. Úmyselne zhoršujú medzinárodnú situáciu a stupňujú horúčkavité zbrojenie, aby odviekli pozornosť ľudu od vnútorných problémov a sociálnych konfliktov.

Teda nie iba z ekonomických príčin kapitalistické krajiny organizujú obchod so zbraňami, ale predovšetkým z politických. Upevňuje sa tak sila najreakčnejšej špičky — vojensko-priemyselných komplexov a zároveň sa vytvára priestor pre potlačenie revolučného hnutia vo vlastnej krajine a opätovné získanie vplyvu v bývalých kolóniách. Je potrebné totiž vidieť,

že čím viac hrozí týmto podnikateľom zníženie koloniálnych príjmov ako dôsledok národnooslobodzovacieho boja, tým viac vzrastá ich potreba čerpať nadzisky z druheho prameňa — horúčkavitého zbrojenia.

Politický aspekt potvrdzuje ešte jedna skutočnosť. Aby totiž obchodníci so zbraňami mohli realizovať svoj tovar a mať zabezpečený nepretržitý prúd nadziskov zo zbrojenia, musia sa predovšetkým čo najaktívnejšie zaoberať medzinárodnou politikou.

Uvedené fakty ukazujú že za politickými a ekonomickými aspektami obchodu so zbraňami sa predovšetkým skrýva nenávisť k Sovietskemu zväzu a ostatným socialistickými krajinám, medzinárodnému komunistickému a robotníckemu hnutiu, národnooslobodzovaciemu boju a všetkému pokrokovému vo svete. Táto nenávisť je umocňovaná ich snahou po čo najväčších ziskoch a potvrdzuje slová V. I. Lenina, že „Záplava zlata proudí přímo do kapes buržoazních politiků, kteří tvoří úzce spřaženou mezinárodní bandu.“ (Lenin V. I.: Spišy, sv. 19, SNPL 1957, s. 97.)

СОДЕРЖАНИЕ

- Полковник Владимир Улрых, кандидат философских наук
Требования XVI съезда КПЧ к повышению качества и эффективности партийно-политической работы при обеспечении боевой готовности ЧНА 3
- Автор статьи, исходя из итогов XVI съезда КПЧ и XXVI съезда КПСС а также из выводов партийного актива ЧНА, разбирает вопросы партийно-политической работы при обеспечении высокой и постоянной боевой готовности. Он обращает особое внимание на: эффективность партийно-политической работы в деятельности командиров, политических работников и партийных организаций, ее комплексность а также на объединение людей, целей и задач с требованиями высокой боевой готовности.

- Полковник Ян Свобода
Актуальные потребности при развитии военно-теоретической мысли командного состава ЧНА 8
- Автор статьи обращает свое внимание на обоснование того, почему указанная проблематика именно на этом этапе является так актуальной. Далее он рассматривает возможности дальнейшего развития военно-теоретической мысли, особенно в области стратегии, оперативной подготовки, теории управления, данных советской военной науки, информационной системы и изменений в армиях государств НАТО. В конце статьи автор намечает основные задачи в области развития творческой военно-научной мысли, а также создания условий для ее развития.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

- Генерал-майор Яромир Яшек, кандидат военных наук, доцент
К оперативным маневренным группам в современных операциях 15
- Автор статьи, на основе напечатанных статей в нашем журнале, разбирает некоторые мнения по вопросам оперативных маневренных групп. Он обращает особое внимание на ударную и огневую мощь, маневренные способности, живучесть, самостоятельность, а также непрерывность управления оперативными маневренными группами. Автор кроме этого обращает внимание на работу командующего и его штаба при подготовке групп и при принятии обоснованного решения, а также на роль и место отдельных родов войск в указанных группах.

- Подполковник Павел Пейржимовски
Некоторый опыт из форсирования рек 23
- Автор статьи, на основе опыта из учений, разбирает главные задачи в области форсирования водных преград, применения вертолетов, воздушного тактического десанта, разминирования реки и противоположного берега, использования боевых машин пехоты, а также применения танков при форсировании реки.

- Майор Франтишек Валах
Подготовка к учению „Тарап 81“ 26
- Автор обращает внимание на некоторый опыт приобретенный при подготовке учения. Он подчеркивает новые подходы к работе, формам и способам подготовки командно-штабного учения войск Противовоздушной обороны и фронтовой авиации, а именно в области взаимодействия, решения отдельных задач, а также в разработке основных документов необходимых для руководства учения.

Полковник Карол Поганка
полковник Ян Ганак

К использованию комплекса заданий с совместной банкой дат 35

Автор обращает внимание на возможности использования комплекса заданий в оперативной подготовке, условия, которые мешают использованию указанного комплекса данных, а именно в области внутренних условий и использования применяемой техники.

Полковник Яромир Ланк, кандидат военных наук, доцент

Еще раз к боевым действиям РВА в оперативных маневренных группах . . . 41

Автор в статье далее расширяет вопросы применения Ракетных войск и артиллерии в составе оперативных маневренных групп, обращая особое внимание на: нанесение ракетных ударов и ведение огня артиллерии, маневр, управление и материально-техническое обеспечение.

Полковник Милан Новотны, кандидат военных наук, доцент

Ракетное войско и артиллерия при вводе второго эшелона армии 46

Автор статьи, исходя из решения командующего армией на ввод в сражение второго эшелона, разбирает планирование и организацию обеспечения ввода, комплексное огневое поражение противника, а также содержание его четырех этап.

Подполковник Вацлав Выборны

К применению ПОЗ 52

Автор разбирает предназначение подвижных отрядов заграждения, принципы их организации, планирование применения в бою и операции, возможности указанного отряда, а также организацию и ведение боевых действий в ходе обороны.

Полковник Милош Земан, кандидат военных наук
подполковник Ладислав Машита

Рационализация управления Химическим войскам 58

Автор разбирает возможности сокращения времени необходимого для реализации химического обеспечения, содержание, мероприятия и организацию управления Химического войска. Далее авторы рассматривают содержание планирующих документов, а также возможности автоматизации управления Химическим войскам.

Полковник Михал Гондек

Танк Т-72 63

Автор, исходя из некоторых изменений в боевом применении танков и других бронированных объектов, разбирает тактико-экономические данные развития танковой техники, требования к современной боевой технике, влияния новой техники на развитие тактики и оперативного искусства; кроме этого автор сравнивает главные тактико-технические данные танка Т-72 с танком „Леопард-2“. В заключении он разбирает некоторый опыт из эксплуатации танка Т-72.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

К теории противовоздушной операции 71

Усовершенствование управления силами и средствами ПВО 78

ИНФОРМАЦИИ

Майор Владимир Шефчик, кандидат философских наук

Торговля оружием в экономике и политике развитых капиталистических государств 83

Автор разбирает военно-политические вопросы с точки зрения торговли оружием главным образом США, которые имеют на рынке военной продукции особое положение, а также Франции и Великобритании. В заключении он рассматривает указанную проблематику с точки зрения мировой политики Советского Союза и остальных социалистических государств.